

አርቶዶክስና ካቶሊክ በመባባል የተፈጠረ ችግር

ከዚህ በላይ በኢትዮጵያ ላይ በእስላሞች መንግሥታት በኩል ቀጥተኛ የሆነ ጦርነት መደረጉን ተመልክተናል። አሁን ደግሞ ሌላ ችግር መልኩን ቀይሮ በድርጅት ስም በአገሪቱ ላይ ሲደቀን እንመለከታለን።

የስምንተኛው ሺህ ዘመን ከጀመረበት ከአፄ ልብነድንግል ጀምሮ የኢትዮጵያን መንግሥትና ቤተክርስቲያን የሚቆነጥጥ የላይ ቁጣ ወርዶ ብዙ ሕዝብ ተጠርቶ በመጣ ጦርነት ተግገደ። ከኃጢአቱ ተጸጽቶ ወደ እግዚአብሔር በንስሐ የተመለሰ የቤተክርስቲያንም ሆነ የአገር መሪ አልነበረም።

የግራኝን ጦርና የእስላሞችን ወረራ ለመከላከልና ኢትዮጵያን ለማዳን የተላኩ የፖርቱጋል ወታደሮች ሲሆኑ በእርግጥ ግራኝ የሞተው ከፖርቱጋል ወታደር በተተኮሰ ጥይት እንደሆነ ከፍ ብሎ ተገልጿል። ነገር ግን ይህንን ውለታ በመቁጠር በወቅቱ ለእርዳታ ከመጡት የካቶሊክ ቤተክርስቲያን ቀላውስት አንዳንዶቹ አፄ ገላውዴዎስን «ከአባትህ ከአፄ ልብነድንግል ጋር ከድል በኋላ ንጉሡና ቤተክርስቲያኒቱ ካቶሊክ እንዲሆኑ ውል ነበረን ይህንኑ ውል ፈጽሞልን» አሉት። እርሱ ግን «የሃይማኖት ጉዳይ ያለምርምር በአዋጅ የሚሆን ነገር አይደለም። የተዋዋላችሁትም ከኔ ጋር ስላልሆነ ይልቅ ላደርግላችሁ የምችለው በአገረ ላይ ያለምንም ስጋት በሰላም በመኖር ማስተማር እንድትችሉ ግድረግ ነው» አላቸው።

እነርሱም ማስተማር ጀምረው ብዙ ተከታይ ካፈሩ በኋላ በርካታ የአርቶዶክስ መንኮሳትና መምህራን በጦርነቱ ጊዜ ተሸሽገው ከነበሩበት ዋሻ ብቅ ብቅ ብለው ንጉሡን «ፖርቱጋሎችን ከአገር አስወግዱን» ከማለታቸውም በላይ ከካቶሊክ መምህራን ጋር ጭቅጭቅ ፈጠሩ። ንጉሡ ራሱ በአደባባይ እንዲከራከሩ ካደረገ በኋላ «የገላውዴዎስ ተአምናት» ተብሎ የሚታወቀውን ትምህርተ ሃይማኖት አዘጋጅቶ ከተነበበ በኋላ እንዲለያዩ ተደረገ።

ይህንኑ ቲም በቀል በመያዝ አፄ ገላውዴዎስ ባሠራቸውና ባላደሳቸው ከሠላሳ አብያተ ክርስቲያናት በላይ በዕጩጌነት ማዕረግ የተሾሙት «የመልክዓ ተክለ ሃይማኖት» ደራሲ ወድቆ አይሰበር የሐንሰንና ጓደኞቻቸውን በማስተባበር ንጉሡ ገላውዴዎስ የሚገደልበትን ሲራ ጠነሰሱ። የእስላሞቹ ጦርነት ከሞላ ጎደል ጋብ ያለ ቢመስልም አፄ ገላውዴዎስን ከቤተ ክርስቲያን «ነቢያት ነን» ብለው የተላኩት ሰዎች በስቅለት ዕለት ሠራዊት ሳይከማች ቢዋጋ የነፍሱን ደህንነት እንደሚያገኝ ሰብከው ሠራዊት እንዳይከተለው ገዝተው «ከመሐመድ ኑር» ጋር ሲዋጋ በ1551 ዓ.ም ሰለሞተ እስላሞች ራሱን ቆርጠው በመውሰድ ፎክሩበት።

የሆነ ሆኖ በሰንክላር መጋቢት 27 ላይ እንደተጻፈው አፄ ገላውዴዎስ ለሃይማኖቱ በሰማዕትነት እንደሞተ ከመገለጹም በላይ በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ዘንድም ታሪኩ የተከበረ ነው ተብሎአል። (የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ታሪክ በአስተዋዕል)

16.1 አፄ ሚናስ (አድማስ ሰገድ) ከ1551-1555

አፄ ገላውዴዎስ እንደሞተ ወንድሙ ሚናስ ነገሠ። አፄ ሚናስ በዘመነ መንግሥቱ ከካቶሊክ ጳጳስ ጋር ተጣልቶ ነበር ይባላል። ነገር ግን በሌላ በኩል ደግሞ በአገሪቱ ላይ ሰላም እንደነበረ ተገልጿል። አፄ ሚናስ እቴጌነቱን ከእናቱ ከእቴጌ ሰብለ ወንጌል ወስዶ ለሚስቱ ለእቴጌ ሥሉስ ኃይላ (አድማስ ሞገሳ) በመስጠቱ የቤተክህነት ወገን ዝክረና ጳውሊ ተቃወሙት። እዚህ ላይ የምንመለከተው ቤተ ክርስቲያን በቤተ መንግሥት ሥራ ጣልቃ መግባትዋንና ተፅዕኖ ማሳደርዋን ነው። በኋላም አፄ ሚናስ ባህታውያኑን ቀጣቸው። አፄ ሚናስ በ1555 ዓ.ም በወባ በሽታ ሲሞት «ባህታውያንን በማጋለጡና በመቅጣቱ ተቀሰፈ» ተብሎ ተወራ።

16.2 በአፄ ሠርፀ ድንግል (መላክ ሰገድ) በአፄ ያዕቆብና አፄ ዘድንግል (አጥናፍ ሰገድ) ከ1555-1597 የተፈጸመ ድርጊት

አፄ ሠርፀ ድንግል የአፄ ሚናስ ልጅ ነው። ዘመነ መንግሥቱ እንደዘከርዓ ያዕቆብ ሠላሳ አራት ዓመት ነው። ስለ ቤተ እስጢፋኖስ ወሪ ሲሰማ «የግርያም ጠላት» በማለት ይጠላቸው ነበር። በዘመኑም

ብዙ መጻሕፍትን ከዐረብኛ ወደ ግዕዝ እንዲተረጎሙ እንዳደረገ ይነገርለታል። እኔ ሠርፀ ድንግል ካቶሊክ ባይሆንም ካቶሊኮችን አልተቃወመም። እሱም 1589 ዓ.ም ሞተ።

እኔ ያዕቆብ የአኔ ሠርፀ ድንግል ልጅ ከ1589-1595 ዓ.ም ድረስ ለሰባት ዓመታት ነግሠ ሲያበቃ እኔ ዘድንግል (አጥናፍ ሰገድ) የአኔ ሚናስ ልጅ የሚሆን የአቤቱ ልሳነ ክርስቶስ ልጅ ከ1595-1597 ዓ.ም ለሁለት ዓመታት የነገሠ ሲሆን እንደ ካቶሊክ ባህል ሁለት ባህርያት በክርስቶስ እንዳሉ ያምናል። በዚህ እምነቱ ምክንያት ግብፃዊው የኢትዮጵያ ጳጳስ አባ ጴጥሮስ ከደጃች ዘሥላሴ ጋር በመመሳጠር ጦርነት አስነሣበትና ሠራዊት እንዳይከተለው አጦሩ መካከል ገብቶ «ንጉሡን የተከተለውን ገዝቻለሁ» ብሎ በማሳደሙ በግዝቱ ምክንያት ሠራዊት ስላልተከተለው ንጉሡ በጦርነቱ ሞተ። በጳጳሱና በቤተ ክርስቲያን ትእዛዝ በንጉሡ አስከሬን (ሬሳ) ላይ የፈረሰ አጉዳ እንዲሄድበት ተደርጎ ብዙ ፈረሰኞች በመጋለብ ተመላልሰውበት የእጅና የእግር ጣቶች እስኪቆራረጡና እስኪበጣጠሱ ድረስ ከፍ ያለ የጭካኔ ሥራ የተፈጸመበት ንጉሥ ነው። እኔ ዘድንግል ጊዜው አጠረበት እንጂ አስተዋይና ፍርድ አስተካካይ ንጉሥ እንደነበረ በየታሪኩ ይነገርለታል።

16.3 ጥቁር ክርስቶስ ነኝ ባይ ሰው በኢትዮጵያ መነሳት

በዚህ በአኔ ዘድንግል ዘመን በኢትዮጵያ ምድር ቤተ ክርስቲያንና ሕዝቡ ሲበጣጠሙ ነገሥታትም ሲያተራምሱ «እኔ ክርስቶስ ነኝ ድሮ ነጭ ሆኜ ተወልጄ ነበር አሁን ግን ጥቁር ሆኜ ተወልጃለሁ ላድናችሁ መጥቻለሁ» የሚል ኢትዮጵያዊ ሰው ከአግራ አገር ተነሳ። እርሱም አሥራ ሁለት ሐዋርያትና ሰባ ሁለት አርድዕት (ደቀመዛሙርት) ናቸው የሚላቸውን መርጦ መስበክ ጀመረ። ይህም ሐሳዊ መሲሕ ወደ ንጉሡ ተይዞ እንዲቀርብ ተደረገ። ንጉሡ ሲጠይቀው «እኔ ክርስቶስ ነኝ» በማለቱ ፀና። ክርስቶስ ከሆንክ መሞት ይኖርብሃል ተብሎ በቤተክርስቲያንና በንጉሥ ተፈረደበት። በውሳኔውም መሠረት ተከታዮቹም ሆኑ እርሱ ራሱ በሠይፍ ተገደሉ። ሥጋውንም ቆራርጠው ለጅብና ለአምራ ሰጡት። በዚያን ጊዜ የቤተክርስቲያን መሪዎችና ደብተራዎች «ሰማዕታተ ክርስቶስ» እያሉ አሾቱበት ይባላል።

ንጉሡ እኔ ዘድንግል ይህንን ሰይጣን የተጠናወተውን ሰው ምን እናድርግ ብሎ መንፈሳውያን ሰዎችን ቢያግክር «ክርስቶስ ነኝ ካለ

መሞት አለበት» ብለው የሞት ፍርድ ፈረዱበት። ግስተዋል የሚገባን የሞተው ሰይጣን ሳይሆን ፈረሱ አድርጎ ይጠቀምበት የነበረው ሰው ነው። መፍትሔው መጸለይና «በስሜ አጋንንትን ያወጣሉ» ተብሎ እንደተፃፈው ሰይጣን እንዲለቅቀው ማድረግ ነበር። ነገር ግን ይህ ባለመደረጉ በፈራጁ ንጉሥና በቤተ ክርስቲያን መካከል ግጭት ፈጥሮ ንጉሡን በማስገደልና የፈረሰ አጉዳ በሬሳው ላይ በማስነሳት ሰይጣኑ ተበቀለ።

እነሆ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ከማዕከላዊ መንግሥት ጋር ባላት ግንኙነት ከነገሥታቱ ጋር እጅና ጓንት ሆና መቆየቷ በጣም ጉድቷታል። በዚህ ከላይ በተጠቀሰው ዘመን ደግሞ ከበላያቸው ሆና ስትመራቸው ከመኖርም አልፋ ልታነግሣቸውና በፈለገችው መንገድ ልትመራቸው የቻላችበት ጊዜ ነበር። ንጉሡ በሥልጣን ላይ እንዲቆይ ለማድረግ የሚቻለው ቤተ ክርስቲያን ያለችውን ግለትና የሆነችውን መሆን የሚችል ከሆነ ብቻ ነበር። ይህ ካልሆነ መሣፍንትንም እያስነሳች በማያገባት ፖለቲካ ውስጥ ጣልቃ እየገባች ነገሥታትን ወደ ማስገደል ደረጃም እንደ ደረሰችም ተመልክተናል።

በዚያን ዘመን አራት የታወቁ የካቶሊክ ሚሲዮናውያን ተወካዮች ወደ ኢትዮጵያ መጥተው ነበር። ከነዚህም አንዱ አልፎንሶ መንደዝ ነበር። እርሱም ሕዝቡን በኃይል የካቶሊክ እምነት እንዲከተል ያስገደደና የብዙ ኢትዮጵያውን ቅዱሳን ተብለው የሚታወቁ ሰዎች አጽም ከመቃብር ተቆፍሮ እንዲወጣና እንዲጣል ያደረገ ሰው ነው።

16.4 አኔ ሱስንዮስ (ሥልጣን ሰገድ)ና የካቶሊክ ዕምነት 1597-1625 ዓ.ም

አኔ ሱስንዮስ በነገሠበት ዘመንና ግብፃዊው ጳጳስ በማያገባው የሥልጣን ሽሚያ ጦርነት ውስጥ ገብቶ ንጉሡን የተከተለውን ሠራዊት ሁሉ «ገዝቻለሁ» ሲል በጥይት ተመትቶ የሞተበት ጊዜ በመሆኑ አስቸጋሪ ሁኔታ ተፈጥሮ ነበር። በተጨማሪም አባ ስምዖን የተባለው ጳጳስ ከንጉሡ ጠላቶች ጋር ሆኖ ሲዋጋ በጦርነቱ ስለተገደለ ከሕዝቡ ብዙ ማጉረምረም ይሰማ ነበር። ይህ ሁሉ ለአዲሱ ንጉሥ ለሱስንዮስ መንግሥት አለመረጋጋት ምክንያት ሆነ።

«አኔ ሱስንዮስ አባ ጴጥሮስንና አባ ስምዖንን ገደለ» ብላ ቤተ

ክርስቲያን ሕዝቡን መቀበሉን ጀመረች። እንደተለመደውም «ሱስንዮስ ካቶሊክ ነው» በማለት ሕዝቡ በአድማ እንዲነሳሳ አደረጉ። አንዳንድ የቤተ ክህነት ሰዎች እንዲህ ዓይነቱን አድማ ሲያካሄዱበት ንጉሡ የውጪ ኃይል እርዳታ መፈለግ ጀመረ። እርዳታ የሚገኘው ከካቶሊክ መንግሥት በርም ጳጳስ ፈቃድ ስለሆነ ካቶሊክ መሆኑን ይፋ አደረገ። ወዲያው የካቶሊክን ጳጳስ አባ አልፎንሶ ሚንዴዝን ወደ ኢትዮጵያ የካቲት 2/1618 እ.ኤ.አ. የካቲት 11 ቀን 1626 ዓ.ም በማስመጣቱና ሃይማኖቱን በመቀበሉ የቤተ ክህነት ሰዎች መነኩሳቱንና ካህናቱን በማስተባበር «ግድሉንልሃይማኖታችንንለንታለን» እያሉ ንጉሡ ወዳለበት ስፍራ ሄዱ። ንጉሡም የሃይማኖት ሰዎች በፖለቲካ ውስጥ እንዳይገቡ ቢመከራቸውና ቢከለከላቸውም ሊመለሱ ባለመቻላቸው «ፈቃዳቸውን ፈጽመዋቸው» አላቸው። በዚያን ጊዜ «ሰማዕትነት አያምልጥህ» በሚል የባህታውያን ስብከት ምክንያት ብዙ ሕዝብ በንጉሡ ወታደሮችና በአባ አልፎንሶ ሚንዴዝ እጅ በከንቱ አለቀ። የእልቂቱ መነሻ በመሠረታዊው የክርስትና መለኮታዊ ትምህርት ልዩነት ሳይሆን በማይረባ ነገር «የኛ የእስክንድሪያ ይበልጣል» «የኛ የርማይበልጣል» በመባባል ብቻ ነበር። በእውነቱ የሚያሳዝን እልቂት ነበር። ቢያውቁማ ኖሮ ክርስቶስ አንድ ነው። ክርስቲያን ግለትም የክርስቶስ ተከታይ ግለት እንጂ ሌላ አልነበረም።

በዚያን ወቅት በመስዋዕትነት ስም ያለቀው ሕዝብ ብዛት አሥራ ሁለት እልፍ፣ (አንድ መቶ ሃያ ሺህ) ያህል ነው ተብሎ የተገለጸ ሲሆን፣ በአንዳንድ የታሪክ መዛግብት ደግሞ ቁጥሩ ሰባት እልፍ ሰባት ሺ ሰባት መቶ ሰባት ነው ተብሎአል። ምናልባት ይህ ይሆናል ትክክለኛው ቁጥር ተብሎም ይገመታል። በወቅቱ ብዙ ሰዎች በእምነታቸው ምክንያት ተሰደዋል። ለምሳሌ የታወቁት አቡነ አምደ ሥላሴ፣ አቡነ ተጠምቀ መድህን፣ አቡነ ሐረድንግልና ዘርዓዖዕብ የተባሉ ኢትዮጵያዊ ፈላስፋ አካባቢያቸውን ለቅቀው ሊሰደዱ ችለዋል።

ብዙዎች ስደተኞችና የተዋሕዶ እምነት ሊቃውንት ድር ያሳደዱአቸው የእስጢፋኖስ ትምህርት ተከታዮች ወዳሉበት ወደ አሰዋ (ጉንዳጉንዴ) ተሰደው የሰደቱን ዘመን በዚያ አሳለፉ።

የቀሩት የቤተ ክርስቲያን ሰዎች ከተሰደዱበት ስፍራ ሆነው ነዋሪው ሕዝብ የአባ አልፎንሶ ሚንዴዝን ትምህርት እንዳይቀበሉና እንዲሸጡ በማድረጋቸው በካቶሊኮች በኩል ሕዝቡን ለማቅረብ ብዙ መከራ እንደተደረገ ይነገራል።

አፄ ሱስንዮስ «ካቶሊክ ሆኛለሁ» ግለትና መነኩሳቱን ግስጢፍጪፍ የቤተክርስቲያን አድማ አስተዳደሩን የሚያናጋበት ስለመሰለው ሕዝቡን ለማስፈራራት የወሰደው እርምጃ እንጂ የካቶሊክን ትምህርት ደግፎ ሕዝቡን ለእልቂት ዳርጉአል ለማለት አያስደፍርም። በመጨረሻ ዘመኑ ግን በአፄ ዘድንግል የልጅ ልጅ በወ/ሮ አገያ አማካይነት ከአንዳንድ ሊቃውንት ጋር ተግዝሮ ሥልጣኑን ለልጁ ለፋሲል ሲለት «ፋሲል ይንገስ/ ሃይማኖት ይመለስ!» ተብሎ ታወጀ። አፄ ሱስንዮስም በ1624 ዓ.ም ሞተ።

16.5 አፄ ፋሲል (የዓለም ሰገድ) (1624-1660)

በፖርቱጋል ወታደሮች እርዳታ አህመድ ግራኝ ከተሸነፈ በኋላ የካቶሊክ ሃይማኖት ሚሲዮናውያን በኢትዮጵያ ውስጥ እንዲቀመጡ ተፈቅዶላቸዋል። እነርሱም ልዩ የሃይማኖት ተሃድሶ እንዲደረገና ይህንኑ የካቶሊክ እምነት ኢትዮጵያውያን በሙሉ እንዲቀበሉ ለማድረግ ሞክረዋል።

በዘመኑ የታወቁ የካቶሊክ ሚሲዮናውያን ቢርሙዳዝ፣ አብየዶ፣ ፔርፔይዝ እና ሚንዴስ ናቸው። ቢርሙዳዝ ከአፄ ገላውዴዎስ አባቱ ልብነድንግል በገባው ቃል መሠረት የካቶሊክ ትምህርት የአገሪቱ እምነት እንዲሆን የጠየቀ ሰው ነው። ገላውዴዎስም ወደ ገጠር ሄዶ እንዲያስተምር ፈቀደለት። የሃይማኖት ነገር በአዋጅ ወይም በግድ ሊሆን እንደማይቻልም ገለጸለት።

ቢርሙዳዝ ወደ-አገሩ ሄዶ አብየዶ ቱርኮች ምዕዋን በያዙ በአምስት ቀን ወደ ኢትዮጵያ መጣ። እሱም ኃይለኛ ተከራካሪ ሰው ነበር። በትምህርተ መለኮት ከንጉሡና ከአርቶዶክስ ቤተክርስቲያን መሪዎች ጋር ብዙ ጊዜ ተከራክረ። ነገር ግን አልሆነለትም በኋላ ግን አፄ ሠረፀ ድንግል ለሚሲዮናውያኑ «ፍራዋና» በተባለ ሥፍራ መሬት እንዲሰጣቸው አደረገ።

ፔርፔይዝ የተባለው ሚሲዮናዊ እንደገባ ዘድንግል የተባለውን ንጉሥ የካቶሊክን እምነት ተከታይ እንዲሆን አደረገው። ንጉሡ ካቶሊክ የሆነው በሰውር ነበር። ቢሆንም «ለእስፔን ንጉሥና ለሮማ ጳጳስ የጻፋቸው ሁለት ደብዳቤዎች ተገኝተዋል» በማለት የአርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ቅስቀሳ አካሂዳ ሕዝቡ ተነሣሥቶ ንጉሡን ገደሉት። የፈረስ

አጉዳ በሬሳው ላይ እንዲነዳ ተፈረደበት።

ሱስንዮስ ሲነግሥ ፔይዝ ርዳታ ከማድረጉም በላይ በልማትና በግንባታ ረገድ ከፍተኛ ድጋፍ ከእስፔን መንግሥት እንዲላክ አደረገ። ንጉሥ ሱስንዮስም ሲነግሥ አባ ጴጥሮስና አባ ስምዖን የተባሉ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች በጦርነት ውስጥ ገብተው ሠራዊቱ ከንጉሡ ጋር እንዳይዋጋ ሲገዝቱ በጦርነቱ ውስጥ ሞተዋል። በዚህም መሃል የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን «ሱስንዮስ ካቶሊክ ነው» በማለት ስታስተባብር ንጉሡ በእልህ «ካቶሊክ ነኝ » አለ።

አልፎ ሚንዴዝ የተባለው የእስፔን ሚሲዮናዊ ከፔይዝ በኋላ መጣ። እርሱም «ሕዝቡ ቢወድም ባይወድም ካቶሊክ መሆን አለበት» አለ። «ካህናት የካቶሊክን እምነት በመቀበል ቤተ ክርስቲያን እንደገና መታደስ እንዲሁም ሕዝቡ መጠመቅ አለበት፤ በዓላትም መስተካከል አለባቸው» ብሎ ተነሳ። በጣም የሚያስቅቀው ደግሞ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን አባቶች የነበሩትና «ቅዱሳን» ተብለው የሚታወቁት ሰዎች ከተቀበሩበት መቃብር እየተቆፈረ አጽማቸው መውጣቱ ነው።

ንጉሡ አፄ ሱስንዮስ በመጨረሻ የሚንዴዝን ንዝንዝና ጭቅጭቅ ስለጠላ በተለይም አንድ መቶ ሃያ ሺ ሰዎች ስለተገደሉና ብዙዎች ስለተሰደዱ በአድራጉቱ ተጻጸተ። ከዚያም እ.ኤ.አ ሰኔ 14/1632 ዓ.ም አዋጅ አወጣ። የአዋጁም ዋና ሀሳብ «ይህ እምነት ይጠቅማችኋል ብለን ተቀብለን ነበር። ነገር ግን ብዙ ሰዎች ያለአግባብ ሞተዋል። ስለዚህ የቀድሞ ሃይማኖት ይመለስ ፋሲል ይንገስ ...» የሚል ነበር። ሱስንዮስ ሲሞት ልጁ ፋሲል ነገሠ።

የሱስንዮስ ልጅ ፋሲልደስ እንደነገሠ የካቶሊክ ሚሲዮናውያንን በመጀመሪያ ወደ «ፍሬሞና» ሰደዳቸው። ከዚያም ከሁለት ዓመት በኋላ ከአገር አስወጣቸው።

አፄ ፋሲል ለሠላሳ ዓመታት በሃይማኖት ምክንያት የተበታተነውን የመንግሥትና የቤተ ክርስቲያን ግንኙነት ለማጠናከር ተነሣ። የራሱን አጉት «ሳህለ ክርስቶስ» የተባለውን «ከካቶሊክ ሚሲዮናዊ ከሚንዴዝ ጋር ግንኙነት አለው» በማለት በአደባባይ ሰቀለው። ፋሲል የቤተ ክርስቲያን መሪና የኢትዮጵያ ንጉሥ በመሆን ሁለቱን ሥልጣን ጨበጠ። እርሱም ጭፍጨፋና ግድያ ሲያካሄድ ሁኔታውን እንደፅድቅ ይቆጥር ነበር።

ከቅርብ ሡልጣንና ከእስላም መሪዎች ጋር ተነጋግሮ ለፖርቱጋሎችና

ለሚሲዮናውያን የባህር በራቸውን እንዲዘጉ አስደረገ። አፄ ፋሲል ከአርሞ ብሔረሰብ ጋር ለአሥር ተከታታይ ዓመታት ጦርነት አካሄዶአል። ይህም ጦርነት በንጉሡ አገዛዝ ላይ ከፍተኛ ችግር የፈጠረበት ጉዳይ ነው። በተጨማሪም አጉቱ «መልክ ክርስቶስ» በላስታ በኩል በካቶሊኮች እርዳታ የመፈንቅለ መንግሥት መከራ ያደርግ ነበር።

የአፄ ፋሲል ልጅ ዮሐንስ 1ኛ ለአሥራ ስድስት ዓመታት በነገሠባቸው ዘመናት ከጦርነት ይልቅ በሰላምና በውይይት ያምን ነበር። ካቶሊክና ኦርቶዶክስ የማይግባቡት በክርስቶስ የአካል ባህርይ ስለሆነ ይህንኑ በሲኖድና በመለኮት ትምህርት ጥናት እንዲደረግ አዘዘ። ከእስላሞች ጋር ግን ምንም ዓይነት ግንኙነት እንዳይኖር አደረገ። በተለይም ክርስቲያኖች ማለትም የኦርቶዶክስ ተከታዮች በሙሉ በአንገታቸው ክር እንዲያስሩ፤ እስላም ያረደውን እንዳይበሉ ... መመሪያ እንደገና ተሰጠ።

ቤተ ክርስቲያን በሁሉም አቅጣጫ ትዋጋ እንደነበረ እንመለከታለን። ይኸውም ከሮም ካቶሊክ፣ ከእስላም፣ የካቶሊክ እምነትም ሆነ የእስልምና ሃይማኖት ከተቀበሉት ዜጎች፣ እንዲሁም በዚህ በካቶሊክም ሆነ በሌላ ሃይማኖት ምክንያት ከምትጠረጥራቸው ነገሥታት ጋር ማለት ነው። ከፍ ብሎ እንደተገለጸው በኢትዮጵያ ምድር አንዱ ንጉሥ ሲሞት ሌላው ሲተካ ቆይቷል። ነገር ግን ለረዥም ዘመናት መንግሥት አሠራር ውስጥ የቤተ ክርስቲያን ጣልቃ መግባት በአገሪቱ የፖለቲካና የኢኮኖሚ እንዲሁም የሶሻል ልማትና ዕድገት ላይ ከባድ ተጽዕኖ አሳድሮአል። ምድሪቱም ልትሸከመው በማትችለው ግፍ ምክንያት የጦርነት አውድማ ሆና በድህነትና በጉስቁልና ተመትታለች።

የነገሥታት መዳከም የቤተ ክርስቲያን መከፋፈልና ዘመነ መሳፍንት በኢትዮጵያ

ከአፄ ፋሲል በኋላ አፄ ዮሐንስ 1ኛ (አእላፍ ሰገድ) አፄ ኢያሱ 1ኛ (አዲያም ሰገድ) አፄ ተክለሃይማኖት 2ኛ (ሉልሰገድ) አፄ ቴዎፍሉስ (አድራር ሰገድ) አፄ ዮስጦስ፣ አፄ ዳዊት 2ኛ (አድባር ሰገድ) አፄ ባካፋ (መሲህ ሰገድ) አፄ ኢያሱ 2ኛ (ብርሃን ሰገድ) አፄ ኢዮአስ፣ አፄ ዮሐንስ 2ኛ (ዘፃህድ እደሁ) አፄ ተ/ሃይማኖት (አድግሰ ሰገድ) አፄ ሰለሞን እንዲሁም አፄ ተክለደርጊስ (ፍቁር ሰገድ) ፍጻሜ መንግሥት በመባል የሚታወቁ በየተራ ነገሥታል። ይህም ከ1660-1777 ዓ.ም ነው። በነዚህም ዘመናት በሹም ሽርና በመንግሥት ሥልጣን ለውጥ ትልቁን ሚና የጭጥጥተው ቤተ ክርስቲያን ነበረች።

በወቅቱም በቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊነትና ፍትህ ስለጠፋ የበለጠ ለመለያየት ሰይጣን የተጠቀመው ዘዴ ነበር። በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ ልዩ ልዩ እምነቶች ተነሡ። በተለይም በክርስቶስ የአካል ባህርይ ጉዳይ ላይ መለያየት ተፈጥሮ ግጥሙ «ፀጋ»፣ ሌላው «ካራ» በሌላ ወገን ደግሞ «ትብዓት» እንዲሁም «ተዋሕዶ» በግለት ቤተ ክርስቲያን አራት ቦታ ተከፋፈለች። የቤተ ክርስቲያን ታላቁ ተልዕኮ ወንጌል ለነፍሳት ግዳሪስ ሆኖ ሳለ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ግን ለረዥም ዘመናት ነገሥታትን መሾምና መሻር ሥራዬ ብላ ተያይዛው ቆየች። ሊቃውንት አራት ወገን ሆነው አንዱ የሌላውን እምነትና ትምህርት ሲቃወምና ነገሥታት የተቀበሉት እምነት ሲያሸንፍ ሌላው በግፍ ሲጨፈጨፍ ቆየ። ያሸነፈው ወገን ሌላውን ያለፍላጉቱ በርሱ እምነት ውስጥ እንዲገባ ግስገደድ ካልሆነ ግስገደል ጀመረ። ብዙ ሰዎች በዚህ የርስ በርስ የውስጥ ጦርነት ምክንያት ሕይወታቸውን አጡ። የቤተ ክርስቲያን መከፋፈል ለአገር መከፋፈልና ለሕዝቡ መበታተን ምክንያት ሆነ።

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ስትመካባቸው የነበሩት ነገሥታት ተዳክመው ሥልጣናቸው በመሳፍንት እጅ ወደቀ። ቤተ ክርስቲያን

በአራት ወገን በተከፋፈለችበት ዘመን ኢትዮጵያ የታወቁ ስምንት መግፍንት ገዙትዋል።

የመሳፍንት ዘመን በኢትዮጵያ ከአፄ ተክለ ደርጊስ ፍጻሜ መንግሥት ይጀምራል ይኸውም ከ1777 ዓ.ም ጀምሮ እስከ 1847 ዓ.ም ለሰባ ዓመታት ገደግ ከትልቁ ዓሊ እስከ ትንሹ ዓሊ አገሪቱ ተገነጣጥላ ተገዝታለች፤ በተጨማሪም ይህ ዘመን አውራጃዎችና አካባቢዎች ግዕዝላዊ መንግሥት ሳይኖር በብሔረሰቡ፣ በባላባቶች የተገዙበት ዘመን ነበር። በዚያን ዘመን የአገሪቱ አንድነት ተበታትኖ የነበረበት የትጣት ዘመን ነበር ለግለት ይቻላል። ነገር ግን ከትላንቱ ታሪክ መግር፣ ቆም ብሎ ግስተዋልና ዞር ብሎ ታሪክን መመልከት አይከፋም። አሁንም አገሪቱ በአሳዛኝ ሁኔታ ላይ ትገኛለች። እግዚአብሔር ቃል ኪዳን የገባላት አገር «ኢትዮጵያ» ለረዥም ዘመናት ተቀጣች። ኋላ ቀር ሆነች ምክንያቱ ምንድን ነው? .... መፍትሔው አሁንም ንስሐ ብቻ ነው።

በመሳፍንቱ ዘመን የታወቁ ገዢዎች የሚከተሉት ሲሆኑ የግዛታቸው ዘመንም ተጠቅሰዋል።

- ራስ ዓሊ (ትልቁ) ..... 1777-1781 - ለ4 ዓመታት
- ራስ ዓሊጋዝ ..... 1781-1786 - ለ5 ዓመታት
- ራስ አሥራትና ራስ ወ/ገብርኤል .. 1786-1792 - ለ6 ዓመታት
- ራስ ጉግሣ ..... 1792-1818 - ለ26 ዓመታት
- ራሳ ደግም ..... 1818-1820 - ለ2 ዓመታት
- ራስ ግርዮ ..... 1820-1823 - ለ3 ዓመታት
- ራስ ዶሪ ..... 1823 - ለ3 ወር
- ራስ ዓሊ (ትንሹ) ..... 1823-1845 ለ22 ዓመታት

የአፄ ቴዎድሮስ (አባታጠቅ) መነሳት 1845-1860

በ1845 ዓ.ም (ካሣ) አፄ ቴዎድሮስ የጳጊኛው ኃይሉ ወልደጊዮርጊስ ልጅ ነገሡ። ይህ የኢትዮጵያ ግዛት ተቆራርሶ በየአካባቢው መሳፍንት የገነኑበት ዘመን ነበር። በቤተ ክርስቲያን ውስጥ ደግሞ ካቶሊክና ኦርቶዶክስ በግል ልዩነት የርስ በርስ ግጭት የተፈጠረበት ጊዜ ነበር። በተለይም ከዚህ በፊት እንደተጠቀሰው ካራ፣ ፀጋ፣ ቅብዓት፣ ተዋሕዶ በግለት በኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች መካከል ከፍተኛ የተፈጠረበትም ዘመን እንደነበረ እንመለከታለን። በዚህ የእምነት ልዩነት ትርምስ አገሪቱ መሠረት አጥታ በነበረችበትና በየስፍራው ለሥልጣን እየተባለ ሕዝቡ በጦርነት እሳት በግግግጥነት ዘመን አፄ ቴዎድሮስ ተነሡ።

የኢትዮጵያን ግዕዝላዊ መንግሥት ካዳከሙ ነገሮች አንዱ ቀደም ሲል እንደተጠቀሰው ከግራኝ ዘመን ጀምሮ የነበረው የሃይማኖት ጦርነት ነበር። ከዚህም ሌላ ግዕዝላዊው መንግሥት የውጪ ወረራ ተርቶ የውስጥ ብጥብጥንና መከፋፈልን እንኳን መቋቋም ባለመቻሉ የርስ በርስ ግጭቶች በኩታ-ገጠም ጎሣዎች መካከል ዘወትር ይከሰቱ ነበር። በቤተ ክርስቲያን ደግሞ ከእግዚአብሔር ቃልና ትዕዛዝ ይልቅ ለሥልጣን ብቻ ብለው ራሳቸውን ለጥቅም የሸጡ መሪዎች ነበሩ። በተለይም የእምነት ልዩነትና የሀሳብ አለመግባባት በግዕዝነት ጊዜ አንዱ ክፍል ሌላውን በስውርም ሆነ በግልጽ ለግጥፋት ይጥር ነበር እንጂ በውይይትና በፀሎት ችግሩን ለመፍታት አይቀራረቡም ነበር።

አፄ ቴዎድሮስ በ1811 ዓ.ም ተወልደው በልጅነት ዕድሜያቸው ለትምህርት ከገቡበት በጉንደር አጠገብ ከግገኘው «ከግህበረ-ሥላሴ» ገዳም አምልጠው በቋራ ከነበሩት ሽፍቶች ጋር ተባበሩ። ምክንያቱም አጎታቸው የሆኑት ከንቶ ሲሞቱ የቋራ ግዛት በራስ ዓሊ ቁጥጥር ሥር ውሉ ነበርና። አፄ ቴዎድሮስ ከሽፍቶች ጋር የጦር መላ በግውጣትና ጠላቶቻቸውን በማሸነፍ የካቲት 5 ቀን 1847 ዓ.ም በተዋሕዶው ጳጳስ በአቡነ ሰላማ እጅ «ዳግማዊ ቴዎድሮስ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ሥዬሙ እግዚአብሔር» ተብለው ነገሡ። የአቡነ ሰላማን ሃይማኖት

ግለትም የተዋሕዶን እምነት ያልተቀበለ ከላይ አንገቱ ከታች ባቱ እንዲቆረጥ አወጁ።

አፄ ቴዎድሮስ ለቤተ ክርስቲያን ባወጡት አዲስ ሥርዓት በእያንዳንዱ ቤተ ክርስቲያን ሶስት ዲያቆንና ሁለት ቄስ ብቻ እንዲያገለግልና ሌሎች ትርፍ የሆኑት ሰዎች በሌላ የሥራ መስክ እንዲሰማሩ መመሪያ ሰጡ። ይህም የታደሰው ቤተ ክርስቲያን የያዘችውን ሲሶ ግዛትና መሬት ለሌለው ሕዝብ በመስጠት የመንግሥት ግብር ከፍ እንዲል ለማድረግ ነበር። በዚህ ምክንያት በአቡነና በንጉሡ መካከል አለመግባባት ተፈጠረ። አቡኑም ብቻ ሳይሆኑ የቤተ ክርስቲያን ሰዎች በሙሉ ተነሥተው የንጉሡን ሀሳብና መመሪያ ተቃወሙ። ከዚያ በፊት ግን ጳጳሱ ራሳቸው ከንጉሡ ጋር ወደ ጦር ግንባር እየዘመቱ ሞራል በመስጠት በተለይም ካቶሊኮችና ፀጋውያን እንዲታሠሩና እንዲገደሉ በማድረግ መላው ሕዝብ በግድም ሆነ በውድ የንጉሡና የጳጳሱ እምነት የሆነው «የተዋሕዶ» እምነት ተከታይ እንዲሆን አሳውጀው ነበር። ይሁን እንጂ ተቃውሞው ከቤተክርስቲያን አልፎ በሌሎችም አካባቢዎችና በሕዝቡ ዘንድ ጎልቶ በመውጣቱ ንጉሡ ተቀባይነት አያጡ ሄዱ። ሁኔታው እየከረረ ሲሄድ የጭካኔ ሥራቸውና ግልፍተኝነታቸው እጅግ በዛ።

አፄ ቴዎድሮስ በህዳር ወር 1855 ዓ.ም ለእንግሊዝ መንግሥት ለንግሥት ቪክቶሪያ በአምባሳደር ደረጃ ከአገሪቱ ጋር ግንኙነት ለማድረግ ደብዳቤ ጽፈው በኢትዮጵያ ቅንብል በነበረው በካሜሩን በግመራ ቡድን እጅ ላኩ። ነገር ግን ደብዳቤው በየካቲት 1855 ቢደርስም ተቀባይነት አልተገኘም። የተላከው ቡድን በዓመቱ ሲመለስ መልስ ይዞ ስላልመጣ ንጉሡ እጅግ ተበላጩ። «እንግሊዞች የኢትዮጵያን ጠላቶች ቱርኮችንና ግብፆችን ይረዳሉ» የግል ግምትም አደረባቸው። ስለሆነም ለጦርነት መዘጋጀት ጀመሩ።

ንግሥት ቪክቶሪያ ሁኔታውን እንደሰማች በራሷ ፊርማ ደብዳቤ ልካ እሥረኞቹ እንዲፈቱ አሳሰበች። ለጥቂት ጊዜ ከፈቱአቸው በኋላ መልሰው እንደገና አሠሩአቸው። በድጋሚ ከአውሮፓ የእጅ ሙያተኞች ግለትም ጋፋት ላይ ለጀመሩት መድፍና ጠመንጃ መሥሪያ መሣሪያና የሰው ኃይል እንዲላኩላቸው ጠየቁ። ነገር ግን የታሠሩ ሰዎች ከተፈቱ አስፈላጊውን እንደግረጸዋቸው የተገለጸላቸው ቢሆንም ንጉሡ ሳይስማሙበት ቀሩ።

አፄ ቴዎድሮስ ለንግሥት ቪክቶሪያ የእንግሊዝ ንግሥት የጻፉት

ደብዳቤ ከዚህ የሚከተለው ነበር።

ይድረስ ለንግሥት ቪክቶሪያ። ከኔ በፊት በኢትዮጵያ የነገሡት አባቶች እግዚአብሔርን ረስተው ስላሳዘኑት መንግሥታቸውን ከፋፍሎ ለባዕድ ሰጠባቸው። ስለዚህ እኔን ከትቢያ አስነሥቶ ኃይል ስለሰጠኝ ብዙውንና የተከፋፈለውን አገር በድል አንድ አድርጌ የቀረኝ ቱርኮችና ግብፆች የያዙት አገር ብቻ በመሆኑ ይኸንኑ ልቀቁልኝ ብላቸው እምቢ ስላሉኝ እነሆ ለመዋጋት እዘጋጃለሁ።

ከዚህም ቀደም መሴ ፕሎውዲንና ሊቀ መኳሴ የነበረው ዮሐንስ (ቤል) በፈረንጅ አገር ክርስቲያን የሆኑ የቤት ንግሥት አሉና እናስተዋውቅሁለን ብለውኝ ደስ ብሎኝ እናር ነበር። እኔም እነሱን በፍቅር ይገሮ ሳለ ፕሎውዲን በድንገት ስለሞተ የግርማዊትን ወዳጅነት ለመጠበቅ ስል የገደሉትን ሰዎች አንድም ሳላስተርፍ ገድዬ ደሙን ተበቀልሁ። ከኔ ወገን መላክተኛ ወደ እንግሊዝ አገር ለመላክ እያሰብሁ ቱርኮች ይገድሏቸዋል በማለት እስካሁን ሳልክ ቆየሁ። በካፒቲን ካሜሮን በኩል የላኩልኝ ደብዳቤና ስጦታ ሁሉ ስለደረሰልኝ አመሰግናለሁ። አሁንም በካፒቲን ካሜሮን በኩል ወደ እንግሊዝ አገር የምልካቸውን ቱርኮች አግኝተው እንዳያስሯቸው ያስፈራል። ይሁን እንጂ እንዲያስቡበት ደግሞም እስላሞች ክርስቲያኖችን እንዴት እንደሚያጠቁ ይረዱት።

ህዳር 1855 ዓ.ም

ነገር ግን የደብዳቤው መልስ እሳቸው በጠበቁት ወቅት ባለመድረሱ ካሜሮንን ጨምሮ የውጪ ዜጎች የሆኑትን በሙሉ በመቅደላ አሠሩአቸው።

ነገሩ እርሳቸው እንደጠቀሱትና ከኢትዮጵያ የጦርነትና የሁከት ታሪክም ስንረዳ የሚፈጸመው የሕዝብ እልቂትና የአገሪቱ ወደ ኋላ መቅረት በአንዳንድ የቤተክርስቲያን መሪዎችና በነገሥታት ጥምር በደልና ግፍ እንደሆነ ግልጽ ነው።

እኔ ቴዎድሮስ ን.ነ ከኢትዮጵያ ሥዬሙ እግዚአብሔር ተብለው በፖለቲካና በኢኮኖሚ እንዲሁ በሶሻል ዕድገት አገሪቱ የምትሻሻልበትን ዕቅድ ተለሙ። ቤተክርስቲያን እንደሚታወቀው ሁሉ ለረዥም ዘመን ባላት የሲቦ መንግሥት ሥልጣንና እንደፈለገች ነገሥታትን የመሻርና የመሾም ኃይል ነበራት። የኢትዮጵያ መሪትም ቢሆን ከአቡነ ተ/ሃይማኖት ጀምሮ ሶስተኛው እጅ (ሲቦው) የቤተክርስቲያን ሀብት

እንደነበረ የቅርብ ጊዜ ትዝታ ነው። ስለሆነም በእያንዳንዱ የከተማና የገጠር ቤተ ክርስቲያን አገልጋይ ካህናትና ዲያቆናት በርካታ ስለነበሩ ቁጥሩን በመጠቀም በትርፍነት የተሰጠውን የቤተክህነት ርስት የመንግሥት እንዲሆንና በአንድ ቤተ ክርስቲያን እንደሁኔታው እየታየ ሁለት ቴስና ሶስት ዲያቆን እንዲያገለግል እንዲደረግ ሲደነገጉ ጥቅማቸው የተነካባቸው ሰዎች በረቀቀ ዘዴ ሊገድሏቸው ይፈልጉ ነበር። የንጉሡ ሀሳብ በአጠቃላይ አገሪቱንም ሆነ ቤተክርስቲያንን ለማደስ ነበር። የቀሩት ቴሶችና ዲያቆናት እንደየመያቸው በየግል ሥራ እንዲተዳደሩ አደረጉ። ነገር ግን የቤተክርስቲያን ተቃውሞ እንደተለመደው ሕዝቡን በማሰተባበር ስለነበረ ንጉሡ ሊቋቋሙ የማይችሉት ዓይነት ከፍተኛ ችግር ተፈጥሮ ነበር። እርሳቸውም ሲራውን ለመከላከል ብዙ ውጥን አጠጡ። አቡነ ሰላማና አፂ ቴዎድሮስ ወደ መጨረሻው በሀሳብ አለመግባባት ምክንያት ተጣልተው በ1856 ዓ.ም እቡኑ ታሥረው በ1859 ዓ.ም ሞቱ። በዚሁ ግጭት ሰብብ የተነሣ በጉንደር ከተማ በ1856 ዓ.ም ዘረፋ ተካሄዶ ታላቅ ውድቀት በከተማዋ እና በነጥሪው ሕዝብ ላይ ደረሰ። በንጉሡ ላይ የነበረው ተቃውሞ ደግሞ ከቤተ ክርስቲያን ብቻ ሳይሆን ከየአቅጣጫው ነበር። ከሃምሳ እስከ ስድሳ ሺህ የሚደርስ ሠራዊታቸው በየጦሩ ሚዳ አልቋል። በ1859 ገደማ ወደ አስር ሺህ ወታደር ብቻ ቀርቶ ነበር። ከ1857 ዓ.ም በኋላ የቴዎድሮስ ሠራዊት ከመቅደላ ወደ ደቡብ ግለፍ እንኳን አቃተው። ቤተክርስቲያንም ሆነች ሕዝቡ ዓላማቸውን ሊደገፉ አልፈለጉም። ንጉሡ ወደ መጨረሻ ራሳቸውን መግዛት ስላልቻሉ በችኩልነት፣ በንዴትና በጭካኔ ተሞሉ። በሀሳባቸውና በምኞታቸው የነበረው «የተበታተነቸውን ኢትዮጵያ አንድ ካደረጉ በኋላ ኢየሩሳሌምን ከዐረቦች ግዛት ነፃ ለማውጣት ከአውሮፓ መንግሥታት ጋር ግንባር ለመፍጠርና ሠራዊት ለማሰለፍ ነበር። «ነገር ግን በመንፈሴ እንጂ በኃይልና በብርታት አይደለም» ተብሎ በዘካ.4+6 ተጽፎአልና ዓላማቸው የሥጋ ክንድ ስለነበረ ግቡን አልመታም።

በእኔ ቴዎድሮስ ትዕዛዝ በመቅደላ ላይ የታሠሩትን የውጭ ዜጎችና የእንግሊዝ መንግሥት ቆንሲላ ካሜሮንን ለማስፈታት ብዙ ሠራዊት ወደ ኢትዮጵያ ገባ። በንግሥት ቪክቶሪያ በተላከው በርበርት ኖርየር የሚመራ ሠላሳ ሁለት ሺህ ወታደሮች የነበሩበት ጦር ሠራዊት በምፅዋ በኩል ገብቶ መቅደላንና አካባቢዋን ከበበ። ንጉሡ እኔ ቴዎድሮስ በመቅደላ አደባባይ በፈረሳቸው ላይ ብዙ ጊዜ ከተመላለሱ በኋላ ግምለጥ የማይችሉ መሆናቸውን ሲረዱ ባዝ ሽጉጣቸው ራሳቸውን

ገደሉ። «የሚመካ ሁሉ በእግዚአብሔር ይመካ» ተብሎ ተጽፎአልና
ንጉሡ በእግዚአብሔር መደገፍ ሲገባቸው በጉልበታቸውና
በሠራዊታቸው ሲመኩ ተስፋቸው ሳይሆን ቀረ። ስለሆነም ናፒየር
የመቅደላን እስረኞች እንዲፈቱ ካደረገ በኋላ የእንግሊዝ ሠራዊት
አገሪቱን ለቅቆ እንዲወጣ አደረገ።

አፄ ዮሐንስ 4ኛ (አባ በዝብዝ) 1864-1881 ዓ.ም

አፄ ተክለጊዮርጊስ 2ኛ የዋግሹም የገብረ መድሀን ልጅ 3 ዓመት
ከነገሡ በኋላ አፄ ዮሐንስ 4ኛ «አባ በዝብዝ» የተገቢን ሹም ምርጫ
ልጅ ነገሡ። አፄ ዮሐንስ ሃይማኖታቸው እንደ ቴዎድሮስ ኦርቶዶክስ
ተዋህዶ ስለነበረ የሌላ ሃይማኖት ተከታዮች በአገሪቱ እንዳይኖሩ ያደረጉ
ንጉሥ ናቸው። በተለይ የእስልምና ሃይማኖት ተከታዮች ባጭር ጊዜ
ውስጥ ወደ ክርስትና ካልተመለሱ ሀብት ንብረታቸው እንደሚወረስና
ከላይ አንገታቸው ከታች ባታቸው እንደሚቆረጥ ተደነገገ። ይህ ለእስላም
ብቻ ሳይሆን ለሌሎች ሚሲዮናውያን ክርስቲያኖችም የሚሠራ አዋጅ
ነበር። በምሥራቅ የሚገኙ የኦርሞ ብሔረሰቦችና ሌሎች ሃይማኖት
የለሽ አረመኔዎች ሁሉ በውድም ሆነ በግድ ክርስትና እንዲነሱና
በክርስትና ስም እንዲሰየሙ አዋጅ አወጡ። ይህንኑ ለማጽናት አራት
ጳጳሳትን ከግብጽ አስመጡ። እያንዳንዳቸውን ለጉጃም፣ ለጉንደር፣
ለትግራይና የሸዋ ንጉሦች ላኩላቸው።

የአፄ ዮሐንስ ኃይል የተመሠረተው አስተማማኝ በሆነው የጦር
ሠራዊታቸውና የትግራይ ገዥዎች ነበር። እነዚህም የአካባቢው
አስተዳዳሪዎች ይሁኑ እንጂ ፈላጭ ቆራጭ ክንድ አይገዛቸውም ነበር።
አፄ ዮሐንስ የሸዋው ንጉሥ ምኒልክ «ንጉሠ ነገሥት» ሲባሉ እንኳን
ይህንን አባባል አይቀበሉትም ነበር።

የአፄ ዮሐንስ አገዛዝ ከእምነት አንድነታቸው በስተቀር በሌላው
ከቴዎድሮስ ዓላማና ሀሳብ የተለየ ነበር። ይኸውም ለሕዝቡ ሰፊ የሆነ
ነፃነት እንዲሰጠው አድርገዋል። በተጨማሪም እያንዳንዱ አውራጃና
ብሔረሰብ ራሱን በራሱ ባላባቶች እንዲያስተዳድር አድርገው እሳቸው
በበላይነት ብቻ ይቆጣጠሩ ነበር። አፄ ቴዎድሮስ ግን «የአገርን አንድነት
እንገባለሁ» እያሉ በአምባገነንነት በመነሳታቸውና በቤተ ክርስቲያን
ሥራም ጣልቃ በመግባታቸው የሕዝቡ ድጋፍ ቀንሶና ላልቶ
መጨረሻቸው አላግረም።

አፄ ዮሐንስ በመቅደላ የታሠሩትን የውጪ ዜጎች ለማስፈታት

በጀኔራል ናፒየር መሪነት ለመጣው ሠራዊት መንገድ በማሳየት እንዲረዳ ስላደረጉ በተሰማቸው ጠበንጃ በወትሩ ተቀናቃኛቸው የነበሩትን የአግራና የዋግ ሹም ራስ ጎበዜን በኋላም አፄ ተ/ጊዮርጊስ የተባሉትን በቀላሉ በማሸነፍ ባለድል ሆኑ። ከዚያም «አፄ ዮሐንስ 4ኛ» ተብለው ነገሡ። ነገር ግን ግብያች ወደ ኢትዮጵያ ድንበር ግዛታቸውን በማስፋፋት ምፅዋን ይዘው ነበር። በተጨማሪም በሰሜን ምዕራብ ድንበር የኢትዮጵያን ግዛት ጠቀለሉት። ቀደም ሲል ሱዳንንም ይዘው ስለነበረ ለብዙ ጊዜያት በጦርነት የተጉዳውን ሰሜናዊያኢትዮጵያ ግዛት ለመያዝ ጊዜ አልወሰደባቸውም። ይህም እስልምና በቀላሉ ወደ መሃል ኢትዮጵያ እንዲስፋፋ የበለጠ አመቺ ሁኔታ ፈጠረ።

አፄ ዮሐንስ በአዲሱ አቡን ተቀብተው እንደ እ.ኤ.አ ጥር 1872 ዓ.ም ዘውድ ከጫት በኋላ ግዛታቸውን ወደ ቤጌምድር፣ ጉጃምና ሸዋ ማስፋፋት ጀመሩ።

እንደ እ.ኤ.አ የካቲት 1876 ዓ.ም ከምፅዋ ጉዳይ ጋር በተያያዘ ሁኔታ ጦርነት ተደርጎ «ጉራ» በሚባል ቦታ አፄ ዮሐንስ በአሸናፊነት ባለ ድል ለመሆን ችለዋል። በጦርነቱም ብዙ የኢትዮጵያ ሠራዊት አልቆአል። በሱዳን በኩል የተነሳው የመሐድስቶች ወረራም እ.ኤ.አ 1889 ዓ.ም እስከ ጉንደር አካባቢ ድረስ ለመያዝ መከራ አደረገ። አፄ ዮሐንስ በዚሁ ዓመት እ.ኤ.አ. በየካቲት ወር 1889 ዓ.ም በሰዓቲ ላይ ባገኙት ድል በመኩራራትና ባላቸው የትግራይ ሠራዊት በመተማመን «አንድም አፈንጋጭና ግዛት ፈላጊ ጦረኛ ከእጄ አያመልጥም» ለሁሉ ምሳሌ የሚሆን ቅጣት እንቀጣቸዋለን» በማለት ወደ ሰሜን ክፍል «መተማ» (ጋላባት) ዘመቱ። በኢትዮጵያ አቆጣጠር የካቲት 2ቀን 1881 (እ.ኤ.አ ማርች 9፣ 1989) መተማ ላይ በተደረገው ከባድና ከፍተኛ በሆነ የእልቂት ጦርነት ንጉሡ አፄ ዮሐንስና ሠራዊቱ ቀን ጠላትን አሸንፈው ስለዋሉ ምሽት ላይ ቀረርቶና ፋክራ በማሰማት እየሸለሉ ቆይተው በመዝናናት ከተኙ በኋላ ጠላት በደፈጣ ሌሊት ከቦአቸው ንጉሡ ተገደለ። ጠላቶችም ራሳቸውን በመቆረጥ ወስደው ካርቱም ላይ ጨፈሩ። ራሳቸው አፄ ዮሐንስ በእምነቱ የተዋሕዶ ተከታይ ያልሆነውንና ሌላም «ጥፋተኛ ነው» የሚሉትን ሰው ሁሉ ከታች ባቱን ከላይ አንገቱን ያስቆርጡ ነበር። ሰው የሚዘራውን ያንኑ ያጭዳል (ገላ. 6፣7) በሌላው ላይ የፈጸሙት ግፍ በራሳቸው ላይ ደረሰ።

አፄ ምኒልክ (አባዳኘው)፤ ልጅ ኢያሱ (አባጤናው) እና ንግሥት ዘውዲቱ

የሸዋው ንጉሥ አፄ ምኒልክና አፄ ዮሐንስ በጋብቻ ለመዛመድ በመፈላለግ የአፄ ዮሐንስ ወንድ ልጅ አርአያ ሥላሴ የአፄ ምኒልክን ሴት ልጅ ዘውዲቱን እንዲያገባ ተደረገ። ነገር ግን አርአያ ሥላሴ እ.ኤ.አ በ1888 ዓ.ም ሞተ። በዓመቱ ደግሞ አፄ ዮሐንስ መተማ ላይ ሞቱ። የአፄ ዮሐንስ መሞት ለምኒልክ ብቸኛና ኃያል ንጉሥ እንዲሆኑ በር የከፈተ ይመስላል። የሆነ ሆኖ በኢትዮጵያ ምድር «አምባገነን ነኝ» ብሎ የሚነሳው መስፍንም ሆነ ንጉሥ በእግዚአብሔር ሳይሆን የሚመካው በሕዝቡና በራሱ ጉልበት ብቻ ነበር። ካለፈው ታሪክ መማር የማይችል ነበርና ለጥቂት ጊዜ ገንኖና ቦግ ብሎ ታይቶ ወዲያው ይጠፋል። ለዚህም በኢትዮጵያ የነገሥታት ታሪክ እንደ ማስረጃ ሊጠቀስ ይችላል። በዚህ ሁሉ ቤተክርስቲያን የተፈጠረውን ጠብ ለማብረድና አባታዊ ምክር በመስጠት በወንድማማች መካከል የሚደረገውን ጦርነትና ግጭት ከማስወገድ ይልቅ ስልጣን ከያዘው ወገን ጋር በመሆን ተልዕኮውን ለማሳካት ስትሰለፍ ትታያለች። ከትናንቱ ታሪክ መማር ለዛሬም ሆነ ለነገ ይበጃል።

እ.ኤ.አ በግንቦት ወር 1889 ዓ.ም የውጫሌ ውል ተፈረመ። ይህም ውል የተፈረመው ከጣሊያን አንዳንድ እርዳታ ለማግኘትና ጦርነትንም ለማክሰም ታስቦ ነበር። ነገር ግን የአንቀጽ አሥራ ሰባት ትርጉም በአማርኛና በጣሊያንኛ የተለያየ ስለነበር ለጦርነቱ ምክንያት ሊሆን ችሎአል።

የውል አንቀጽ 17 በአማርኛ «የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከአውሮፓ ነገሥታት ለሚፈልጉት ጉዳይ በጣሊያን መንግሥት አጋዥነት መላላክ ይቻላቸዋል።» ሲል በጣሊያንኛ ቋንቋ ደግሞ «የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከአውሮፓ ነገሥታት ለሚፈልጉት ጉዳይ በጣሊያን መንግሥት መልካም ፈቃድ ከሆነ መላላክ ይቻላቸዋል» ይላል።

በዚህም የአንቀጽ 17 ትርጉም ልዩነት ምክንያት አፄ ምኒልክ

ውሉን የግዴታበሉት መሆናቸው ለአውሮፓ ኃያላን መንግሥታት ባሰሙት ቃል «ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች እንጂ የግንኙም አጋኝነት አትሻም» በግልት ተናግረዋል።

የኢጣሊያ መንግሥት በውጫል ውል ላይ በተጠቀሰው የትርጉም ልዩነት አፄ ምኒልክ ስላልተሰማውና ውሉን ግፍረሳቸውን ስለገለጹ ጦርነት ከፈተ። በየካቲት ወር 1895 ዓ.ም የኢትዮጵያን ጦር በትግራይ ከሚመሩት ከራስ መንገሻ ሥዩም ጋር በተደረገው ጦርነት በመቀሌ፣ በአዲግራት፣ በአምባላ፤ . . . . ብዙ ደም ፈሰሰአል። ጣሊያኖችም እነዚህን አካባቢዎች በቁጥጥራቸው ሥር አድርገዋል። ይህ በሆነ በዓመቱ የካቲት 23 ቀን በተለያዩ መጽሐፍት እንደተጠቀሰው አፄ ምኒልክ በቁጥር አንድ መቶ ስምንት ሺህ አምስት መቶ አርባ ሁለት የሆነ ከየገጠሩ የዘመቱ ወዶ ዘግኝቶችን በመያዝ ጦርነት ገጠመ። በጣሊያን በኩል ደግሞ ዘመናዊ መሣሪያ የታጠቀና የሰለጠነ አሥራ አምስት ሺህ ሃምሳ ስድስት ቁጥር ያለው ሠራዊት ተሰልፎ ተዋጋ። በብዙ የታሪክ ዘገባዎች እንደተገለጸው ከሆነ በዕለቱ ከኢትዮጵያ በኩል የሞቱት አምስት ሺህ አምስት መቶ የቆሰሉ ስምንት ሺህ ናቸው። ከጣሊያን ወገን ሁለት ሺህ ዘጠኝ መቶ አሥራ ስምንት ሞተው ዘጠኝ መቶ አምሳ አራት ጠፉ፣ አራት መቶ ሰባ ቆሰሉ፣ አንድ ሺህ ስምንት መቶ ስድሳ አምስት ተግረኩ። ለጣሊያን ከተቀጠሩ ባንዳዎች ደግሞ ሁለት ሺህ ሁለት መቶ ስድሳ አንድ እንደሞቱና ዘጠኝ መቶ ሃምሳ ስምንት እንደቆሰሉ በጣሊያን በኩል ሲገለጽ፤ በኢትዮጵያ አሐዝ ደግሞ የሞቱትና የቆሰሉ ጣሊያኖች አሥራ ሁለት ሺ እንደሆኑ ተመዝግቦአል። ነገር ግን በዚህ ጦርነት ከሁለቱም ወገን ያለቀው ሕዝብ የሞተውና የቆሰለው ሲሰላ ሃያ አምስት ሺህና ከዚያ በላይ እንደሆነ ይገመታል። ይህ የካቲት 23/1888 ዓ.ም የሆነው እልቂት በየዓመቱ «የአድዋ ድል መታሰቢያ» እየተባለ ይከበራል።

ልጅ ኢያሱ የካቲት 1906 (እ.ኤ.አ. 1913) ዘውድ ጭነው እስከ 1909 እ.ኤ.አ. 1916 ዓ.ም የነገሡ ቢሆንም የቱርክን ሕገ መንግሥት በኢትዮጵያ ለመመሥረት ፍላጎት እንዳላቸው በመሰማቱ በቤተ ክርስቲያንና በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነት ስላላገኙ ተሰደዱ። ከዚህም የተነሣ የአፄ ምኒልክ ሴት ልጅ «ንግሥተ ነገሥታት ዘውዲቱ ወለቱ ለዳግግዊ ምኒልክ ሥይምተ እግዚአብሔር» ተብለው ሲነግሡ ተፈሪ መኩንን ደግሞ አልጋ ወራሽ እንዲሆኑ ተደረገ።

ልጅ ኢያሱን ለመጣልና እንደገና መንግሥት ለማቋቋም የተነሱት የጉባዔ

አለቆች

1. ዕጩጌ ወ/ጊዮርጊስ (አባ ክብረት)
2. ፈታውራሪ ሀብቱ (አባ መልቻ)
3. ሊጋባ በየገ (አባ ሰብስብ)
4. ደጃች ኃይለማርያም ለማ (አባ ይባስ) ነበሩ።

እነዚህም የጉባዔ አለቆች ሊቀ ጳጳሱን አቡነ ግቴዎስን «ልጅ ኢያሱን የከዳ ርጉም ይሁን ውገዝ ከመ አርዮስ» ብላችሁ ገዝታችሁን እኛም ገዝትን ፈርተን ታገስን። ልጅ ኢያሱ የእስላም ሃይማኖት እንዲነሳ የክርስቲያኑ ሃይማኖት እንዲረሳ ከእስላሞች ጋር መስገድና መስጊድ ግሠራት ጀምሮአል። እንግዲህ ምን እስኪሆን እናያለን? አባታችን ገዝቱን ይፍቱልን?» አሉ። ጳጳሱም «ኢያሱ ከናንተ ቃል እንዳይወጣ አደርጋለሁ» አሉና ወደ ሐረር ቢልኩም ልጅ ኢያሱ የሸዋ መኳንንት ተንኮል ስላሰጋቸው ሳይመጡ ቀሩ።

የሸዋ መኳንንትና የቤተክርስቲያን መሪዎች ግን እየተማከሩ ቆይተው በድምፅ ብልጫ ወ/ር ዘውዲቱ ምኒልክ «ንግሥት» ደጃዝማች ተፈሪ መኩንን «አልጋ ወራሽ» ብለው መንግሥቱን ለማጽናት ተዘጋጁ።

መስከረም 17/1909 ዓ.ም የመስቀል በዓል ዕለት መኳንንት ከነሠራዊታቸው ሊቀ ጳጳሱ አቡነ ግቴዎስ፣ ዕጩጌ ወ/ጊዮርጊስ ከነ ካህናቱ በቤተ መንግሥቱ በተዘጋጀው ሥፍራ እንዲሰበሰቡ ተደረጉ። አሥር ዓይነት ወንጀል በልጅ ኢያሱ ላይ ተዘርዝሮ ተነበበ አስቀድሞ ተመክሮ እንደ ተወሰነም በዕለቱ ዙፋኑና ዘውዱ ለአፄ ምኒልክ ልጅ ለንግሥት ዘውዲቱ አልጋ ወራሽነቱና ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴነቱ ለደጃዝማች ተፈሪ መኩንን ተሰጠ። በአዋጅም ተነገረ። በዚህም ቤተክርስቲያን በመንግሥት የፖለቲካ ሥልጣን ምን ያህል አስተዋጽኦ እንደነበራት እንመለከታለን።

በሐረር ልጅ ኢያሱ በወሎ ደግሞ አባታቸው ንጉሥ ሚካኤል ገዥ ነበሩ። የኢያሱ መሻር ሲሰማ በሐረር እስላምና ክርስቲያን ወገን ለይቶ እርስ በርስ መዋጋት ጀምሮ ወደ 500 ሰው ሞተ። ንጉሥ ሚካኤልም «ልጄን መከራው እንድመልሰው ሳይነገረኝ ከሥልጣን ግባረር ተገቢ አይደለም» በግልት ለውጊያ የውሉን ሠራዊት ሰብስበውና አስከትለው ወደ አዲስ አበባ ለጦርነት ሲመጡ ሰገሌ በተባለ ቦታ በተፋፋመ ጦርነት ተግረኩ። ሠራዊቱም በአስቃቂ ሁኔታ አለቀ።

የካቲት 4/1909 ንግሥት ዘውዲቱ ዘውድ ጫኑ ተፈሪ መኩንን ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ መሆናቸው ከላይ እንደተገለጸው በአዋጅ ተነገረ።

ቀ.ኃ.ሥ. በባለ ሙሉ ሥልጣን እንደራሴነት ለ14 ዓመታት፣ በንጉሥነት ለ2 ዓመታት በንጉሠ ነገሥትነት ለ43 ዓመታት በድምሩ ለ59 ዓመታት ኢትዮጵያን አስተዳድረዋል። በዘመናቸው በፍርድ ረገድ በፍትሐ ነገሥት ተጽፎ እንደቆየ እጅና እግር የመቁረጡንና የመሳሰሉትን የጭካኔ ቅጣት እንዲቀር አድርገዋል።

«የሥልጣን ድል አድራጊነት» በሚል ርዕስ በንጉሡ በፈረንሳይኛ ተጽፎ በገብረ ጊዮርጊስ በአማርኛ ከተተረጉመና ካልታተመው ሰነድ የተገኘ ሲሆን በተጨማሪም ካህናቱ የቆየው የአምልኮ ወግና ልማድ እንዳለ እንዲቆይ ለማድረግ ይፈልጉ ስለነበረ በአልጋ ወራሹና በንግሥት ዘውዲቱ መካከል ቅራኔ እንዲፈጠር ይጥሩ እንደነበረም «ሕይወቴና የኢትዮጵያ ርምጃ» በሚል መጽሐፋቸው እንደጠቀሱም ተገልጿል። ይህም የቤተ ክርስቲያን መሪዎች የአገር መሪዎችን በራሳቸው ዓላማ ሥር ለማድረግ ያደርጉት የነበረውን ጥረት ያሳያል። ቀ.ኃ.ሥ. በቅድሚያ በሐረር በእንደራሴነት ሲሠሩ ቆይተው ከዚያም ከአባታቸው ከራስ መኩንን ሞት በኋላ ወደ ሲዳሞ እንዲዛወሩ ተደረጉ። እርሳቸው ግን ወደ ሲዳሞ ሳይሄዱ አቤቱታ በማቅረብ ላይ በአዲስ አበባ ከተማ ቆዩ። ወትሮውኑ በጉጉት ይጠባበቁት ወደ ነበረው ወደ ሐረርጌ ጠቅላይ ግዛት የካቲት 24/1902 ዓ.ም በእንደራሴነት ተሾሙ።

ቀ.ኃ.ሥ. በዘመናቸው ጦርነት፣ ሰደት፣ ሕዝባዊ ገቅናቄ፣ የመፈንቅለ መንግሥት መከራና የግል ሀዘን ተፈራርቆባቸዋል። በመጨረሻም ሰው እንደመሆናቸው መጠን ሞት አይቀርምና እስከ ዛሬ በአልታወቀ አጋጣኝ ይህችን ዓለም ተሰናብተዋል።

ክፍል ሃያ አንድ

ኢትዮጵያና አፄ ኃይለ ሥላሴ (አባ ጠቅል)

21.1 የጃማይካ ራስታዎች ኃይለሥላሴን «አምላክ ነው» ግለታቸው

በጃማይካ ራስ ተፈሪያንስ ዘንድ «መለኮታዊ አምላክ ናቸው» ተብለው የሚመለከት ቀዳማዊ ኃይለ ሥላሴ (ተፈሪ መኩንን) የተወለዱበት ቀን ሐምሌ 16/1884 ዓ.ም፣ የነገሡበት ደግሞ መስከረም 27 ቀን 1921 ዓ.ም ነው። አፄ ተብለው ዘውድ የጫኑት መጋቢት 24 ቀን 1922 ዓ.ም ሲሆን የዘውድ በዓል የተከበረው ጥቅምት 23 ቀን 1923 ዓ.ም ከስልጣን የወረዱበት መስከረም 2 ቀን 1967 ዓ.ም ተገድለው የተቀበሩበት በታላቁ ቤተ መንግሥት ገቢ በቀድሞው ፕሬዚዳንት መንግሥቱ ኃ/ማርያም ልዩ ጽ/ቤት ግድግዳ ሥር ወደ ሦስት ሂትር ጥልቀት ባለው ጉድጓድ ነበር። የኢትዮጵያ ንጉሥ የነበሩት አፄ ኃይለሥላሴ ራስ ተፈሪያንስ «ጥቁሩ እገዚአብሔር» ብለው ስለሚያመልኩቸው ጉዳይ ራሳቸው ንጉሡ የጃማይካን ከመገባቸው በፊት ከዓለም አብያተ ክርስቲያናት ጽ/ቤት ለቀረበላቸው ጥያቄ ሲመልሱ «እኛ ሰው እንጂ አምላክ አይደለንም» ቢሉም የጃማይካው ተፈሪያውያንስ ግን አልተቀበሉትም። የንጉሥነት ንጉሥ የሆነው ራስ ተፈሪ በመጽሐፍ ቅዱስ ስለ ክርስቶስ የተነገረው የርሳቸው ስለሆነ «መሲህና ሕያው አምላክ ናቸው» ብለው ስለሚያምኑ አምላክ አይደለንም ግለታቸውን «የትህትና እነጋገር ነው» ብለው ተርጉመዋል። ራስ ተፈሪያውያንስ «ኃይለሥላሴ እንደጥናችንም ሰው ናቸው እንጂ አምላክ አይደሉም» ሲሏቸው «ነቢይ በአገሩ አይከበርም» የሚል ጥቅስ ይጠቅሳሉ።

ቀዳማዊ ኃይለሥላሴ በሻሸመኔ አካባቢ እንዲሰፍሩ ካደረጉአቸው በርካታ ራስታዎች በአሁን ጊዜ በስፍራው በቅጥር ይገኛል። ሙሉ ሃያ አምስት በላይ ይገኛሉ። እነርሱም መጽሐፍ ቅዱስ እናግልን ይላሉ። የሐንስ በጳጥሞስ ደሴት ያየው የዓለም ፍጻሜ ራዕይ ግለትም ጦርነት፣ ቸንፈር፣ ረሐብ፣ በሽታ ... ወዘተ ይህ ሁሉ እስከ አርማጊኦን ድረስ

የሚቆመው ስለሌለ የሐንስ አለቀስ ይላሉ። ስለዚህም ታላቁ መልዓክ ተርቦ «አታልቅስ የይሁዳ አንበሳ ተነስተክል» ያለው ኃይለሥላሴን ግለሰብ ነው የሚል እምነት አላቸው።

በየካቲት 1984 ዓ.ም ከአሥራ ሰባት ዓመታት በፊት በወታደራዊ ደርግ ከተጣለበት ስፍራ የወጣው የቀዳማዊ ኃይለሥላሴ አጽም የቀብር ሥነ ሥርዓት ሐምሌ 16/84 ዓ.ም እንደሚከናወን ሲገለጽ ራስ ተፈሪያውያን «ኃይለሥላሴ አይሞቱም ነገር ግን 100ኛ ዓመት የልደት በዓላቸውን ነው የሚያከብሩት» ብለዋል። በግቲ.22+29 መጻሕፍትንና የእግዚአብሔር ኃይል አታውቁምና ትስታላችሁ ይላል። ሰውን መውደድና ግምለክ የተለያዩ ናቸው። ኃይለሥላሴ ሰው ናቸው ወይስ አምላክ?

ራስታዎች በየሐንስ ራዕይ ምዕራፍ 5፥ መዝሙረ ዳዊት 87፥ ዕብራውያን መልዕክት ምዕራፍ 7 እንዲሁም በኢሳይያስ ትንቢት ምዕራፍ 5 በሐዋርያት ሥራና በመሳሰሉት የመጽሐፍ ቅዱስ ክፍሎች የተጠቀሰው ትንቢት ተፈጻሚ። «መሲህ አገኘን» ይላሉ። ይኸውም ኃይለ ሥላሴን ግለታቸው ነው። «እግዚአብሔር መንፈስ ነው የሚሰግዱለትም በመንፈስና በእውነት ሊሰግዱለት ይገባቸዋል» (ዮሐ. 4፥24) የሚለውን ረስተዋል።

21.2 ስለ ጣሊያን ወረራ

ራስታዎች በኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት ፋሺስት ኢጣሊያ ኢትዮጵያን በ1928 ዓ.ም የወጋችው አውራው ከበጉ ጋር የመዋጋቱ የመጽሐፍ ቅዱስ ተምሳሌነት ነው። ይኹን እንጂ በጉ (ኢትዮጵያ) አውራውን (ኢጣሊያን) ድል አደረገ።

በአፍሪካ አህጉር ነፃነቷን ጠብቃ በቅኝ ገዥዎች መዳፍ ሳትያዝ ለዘመናት የቆየች ኢትዮጵያ በጣሊያን ተወረረች። በዚሁ ጦርነት የካቲት 1928 ዓ.ም ወሩን ሙሉ ኢጣሊያ በዘመናዊ መሣሪያ በሰለጠነ ሠራዊትና በሰምብ ጣይ የጦር አደርጥላናች በመታገዝ በወኔ የተነገውን በቂ መሣሪያና የሠለጠነ የሰው ኃይል የሌለውን የኢትዮጵያ ሕዝብ ፈጀው። በአምባራዳዎ ብቻ ሃምሳ ሺህ ሰው በሽራና በተንቤን አስራ አምስት ሺህ ሰው ሞቶ ሁለት መቶ ሺህ ቆስሎአል ወይም ተግርኮአል ሲባል በኛ ታሪክ አመዘጋገብ ደግሞ በዚሁ ጦርነት ሁለት መቶ ሰባ

አምስት ሺህ ሰዎች እንደሞቱ ተዘግቦአል። በእነዚህ በአምስቱ የሰደት ዓመታት ብዙ የኦርቶዶክስ ተዋሕዶ አብያተ ክርስቲያናት ተቃጥለዋል። በብዙ ሺህ በሚቆጠሩ የኢትዮጵያ ሕዝቦች ላይ ሰደት መከራና ሞት ደርሶባቸዋል። ወንጌል አማኞች (ፕሮቴስታንት) የሆኑትም ሰዎች በብዙ ሰደትና መከራ አሳልፈዋል። ለምሳሌ በወላይታ በከምባታና ሐዲያ እንዲሁም በሲዳሞና በሌሎች ጠቅላይ ግዛቶች ብዙ አማኞች (ክርስቲያኖች) ተገርፈዋል፤ ተገድለዋል ብዙዎችም በየአሥር ቤቱ ሲግቅቁ ቆይተዋል። ይህም በነዚህ በተጠቀሱት አካባቢዎች የፕሮቴስታንት እምነት ለአሥር አመታት ያህል ቆይቶ ስለነበረ የጣሊያን መንግሥት ተወካዮች የገድ የካቶሊክን ሃይማኖት እንዲቀበሉ በማስገደዳቸው ነበር።

አቡነ ጲጥርስም የተገደሉት በጣሊያን ፋሺስት እጅ ሲሆን ብዙ የኦርቶዶክስ ክርስቲያኖች፤ ቀላውስትና መንኮሳትም ተገድለዋል።

የኢጣሊያ መንግሥት ባለሥልጣናት ሕዝቡን ለማረጋጋት «ጩዳኝ መሪዎችን እንጂ ሕዝቡን ምንም አናደርግም» በማለት ለማታለል ቢሞክሩም ቢያታሉም አልሆነባቸውም። ኢትዮጵያውያን ሴቶች እንዲሁም ወጣቶች ሥውር ግህበራዊ ድርጅት አቋቋሙ። አንዳንዶች ደግሞ ደፈጣ ተዋጊዎችና አደጋ ጣዮች ከጥቂት የሆኑት ምሩቃን ጋር በመሆን «ጥቁር አንበሣ» የሚል ቡድን በማቋቋም ጣሊያንን ዕረፍት ነሱት።

በዚያን ወቅት ተጨማሪ ችግር የሆነው የሀሳብ መከፋፈል ነበር። በተለይም በአንዳንድ አካባቢዎች የኦርሞ ብሔረሰቦች ቀደም ሲል ከአቅም በላይ ግብር በማስከፈልና በሃይማኖት ተፅእኖ የገዢ መደቦች ይጫኑአቸው ስለነበረ አርበኞችን መቃረን ጀመሩ። በሌላ በኩል ደግሞ በአገሪቱ ደቡብ ምዕራብ የነበሩት እስላሞች «ለአማራ ከምንገዛ ኢጣሊያ ይግዛን» በማለት ስላመፁ በፈተና ላይ ተጨማሪ ፈተና ሆኖ ተገኘ።

የካቲት 12 ቀን 1929 ዓ.ም ዓርብ ግራዚያኒ በናፖል ሙሉን አልጋ ወራሹ ዑምቤርቶ ወራሽ በማገኘቱ የጣሊያን ንጉሣዊ ቤተሰቦች የሻምፓኝ ዋንጫ በማጋጨት ደስታቸውን ሲገልጹ ለአዲስ አበባ ከተማ ለሦስት ሺ ድሃዎች ለእያንዳንዳቸው ሁለት ሁለት የግሪያቲሬሳ ብር በነፃ እንደሚሰጥ አስለፈ። ሕዝቡም ሁኔታውን ለማገትና ቁሩን ለመቀበል በቀድሞው ቤተ መንግሥት በአሁኑ የአዲስ አበባ ፄጌርሊቲ ቅጥር ገዢ ውስጥ ተሰበሰቡ። በተትር ሰዓት ዓርብ ዕለት ግራዚያኒ

ሰለበዓሉ ሁኔታ ንግግር ሊያደርግ እንደ ጀመረ ሁለት የኤርትራ ክፍለ ሀገር ተወላጆች የሆኑት አብርሃም ደቦጭና ሞገስ አስገደም በዚሶቻቸው የያዙትን ሰባት የእጅ ቦምብ ወርውረው ግራዚያኒ ቀስሎና ሰውነቱ ተበላሰቱ ወደቀ። ሦስት የኢጣሊያ ወታደሮች ሲሞቱ ሃምሳ ሌሎች ሰዎች ተላልፈዋል ከባድ የመቁሰል አደጋ ደረሰባቸው። የአየር ኃይል አዛዦቻቸው አውራሊያ ሊከታ ከን እግሩንና አይኑን አጣ። ወዲያው የመትረየስና የጠበንጃ ተኩስ እሩምታ ተሰጣ። አንድ ሰው እንዳያመልጥና ኢትዮጵያዊ የሆነ ሁሉ እንዲገደል ትዕዛዝ ተሰጠ። የኢጣሊያ ወታደሮች በያዙት መትረየስ ሕዝቡን አጨዱት። በግቢ ውስጥ ያለውን ሕዝብ ከረሸኑ በኋላ በጥይት ተመትቶ በወደቀበት ቦታ በሕይወት ያለውን እያዩ በሳንጃ ጨረሱት። ከዚያ በኋላ ለሦስት ቀናት በተከታታይ በመንገድ ላይ ያገኙትን ወንድ፣ ሴት፣ ልጅና አዋቂ ሳይለዩ በአካፋ በዶማ በሳንጃ በጠመንጃ ወዘተ ... በመግደል ራሳ በራሳ ላይ ተከመረ። ደም እንደጉርፍ ውሃ በየቦዩና በየቀበው ውስጥ ፈሰሰ። ብዙ ቤቶች በነዋሪዎች ላይ እየተቆሰሩ ቤንዚን እየተርከረከፈ ተቃጠሉ።

የካቲት 12 እስካሁን ድረስ የሰማዕታት ቀን ተብሎ የሚታሰብ ዕለት ነው። በዚሁ ዕለት በአዲስ አበባ ከተማ የተገደሉት ሰዎች ቁጥር ከሰላሳ ሺህ በላይ እንደሆነ ሲገመት በደብረ ሊባናስ ገዳም 350 ምዕመናንና መክላት፣ በዝጃላ ገዳም 120 ምዕመናንና መክላትም የተገደሉት በዚያን ጊዜ ነበር። ከሦስት መቶ ሃምሳ የግያንሱ የመንግሥት ከፍተኛ ባለሥልጣኖች ወደ ሮም እና ወደ ሞቃድሾ እስር ቤት ተወሰዱ። ከሁለት ሺህ አምስት መቶ በላይ የሚሆኑ ሰዎች በልዩ እስር ቤት ተጣሉ።

ንጉሥ አፄ ኃይለ ሥላሴ ጭፍጨፋውን እንዲገታ እንዲያደርግ ለሊግ አፍኔሽንስ ሲያመልክቱ በተናገሩት ቃል «ዳኝነታችሁን እግዚአብሔርና ታሪክ ያስታውሰዋል» ብለዋል። ድርጅቱ ግን የወሰደው እርምጃ አልነበረም። ከላይ የመጣ ቁጣ ነውና አገሪቱ ተቀጣች። ነገር ግን እጇን ወደ እግዚአብሔር አንስታ ንስሐ አልገባችም።

በአምስቱ የሰደት ዓመታት በቅኝ ግዛት አስፋፊነት ሰበብ የኢጣሊያ መንግሥት በኢትዮጵያ ላይ ባደረሰው የወረራ ጦርነት የተጠየቀው ካሣ 185 ሚሊዮን ፓውንድ እስታርሊንግ ወይም 326 ቢሊዮን ሊሬ ነበር። በመጨረሻ ግን በስምምነት ስድስት ሚሊዮን ሁለት መቶ ሃምሳ ሺህ ፓውንድ እስተርሊንግ ወይም 10 ቢሊዮን ተኩል ሊሬ እንዲሆን

ተወሰነ።

በኢትዮጵያ መንግሥት የተጠየቀው ካሣ ለጦር መሣሪያ መጥፋት፣ በአምስቱ ዓመት ሳይገባ የቀረ የግብር ሂሳብና የተለያዩ ኪሣራዎች በድምሩ አንድ መቶ ሰማኒያ አራት ሚሊዮን ሰባት መቶ አርባ ስድስት ሺህ ሃያ ሦስት ፓውንድ ነበር። ይህ ሲተነተን፡

ለጦር መሣሪያ የወጣ፡

- ሀ) ለሦስት መቶ ስድሳ አምስት ሺህ ወታደሮች መሣሪያ ሦስት ሚሊዮን ስድስት መቶ ሃምሳ ሺህ ፓውንድ
  - ለ) ለጠመንጃና ለጥይት ሦስት ሚሊዮን አምስት መቶ አሥራ ሦስት ሺህ አንድ መቶ ሃምሳ አምስት ፓውንድ
  - ሐ) ለማንጓገዣ ዘጠኝ ሚሊዮን አንድ መቶ ሃያ አምስት ሺህ ፓውንድ
  - መ) ለአንድ ወታደር 3 ፓውንድ ሂሳብ የ10 ወር ደመወዝ ..... አሥር ሚሊዮን አራት መቶ ሃምሳ ሺህ ፓውንድ
  - ሠ) ለጠፋ 15 አይርጥላኖች ዋጋ ሰባ አምስት ሺህ ፓውንድ።
- ድምር ሃያ ስድስት ሚሊዮን ስምንት መቶ አሥራ ሦስት ሺህ አንድ መቶ ሃምሳ አምስት ፓውንድ።

ለተለያዩ ኪሣራዎች

- ለተቃጠሉ 2,000 አብያተ ክርስቲያናትና ትርስቶች	2,000,000 ፓውንድ
- ለተቃጠሉ 525,000 ቤቶች	10,500,000 ፓውንድ
- በጦርነት ለሞቱ 275,000 ወታደሮች የደም ዋጋ	27,500,000 ፓውንድ
- በአምስቱ ዓመት ለሞቱ 78,500 አርበኞች የደም ዋጋ	7,850,000 ፓውንድ
- በአምስቱ ዓመት ለሞቱ 17,800 ሴቶችና ሕፃናት	1,780,000 ፓውንድ
- በካቲት 12 ላለቁት 30,000 ሰዎች	3,000,000 ፓውንድ
- ተግዢው ለተገደሉ 24,000 አርበኞች	2,400,000
- እየታወሩ ለሞቱ 35,000 ሰዎች	3,000,000 ፓውንድ
- በሰደትና በረገብ ለሞቱ 300,000 ሰዎች	30,000,000 ፓውንድ

ማድረግ የቀኝ ደህና ለቀው ልጅ ጠቀዘዘረ። ሆኖ እንደሚሆን
ሮ፡ የተሰማረ፡ ሲሆን፡ አይቻልም።

ደህን ተሰፋ፡ አሰቆራጭ፡ ልጅ፡ ለማሻሻል የሚቻለው
እንሆይ፡ ዘወዱን ለሰብዎ፡ አሰቀርቀው፡ አስተዳድሩን ለሰጠው
ጠባብጠቀና፡ የረዎቅብረት፡ መኖሪያ፡ በማስገባት፡ ነው። ነገር
ሚ፡ ደህን፡ አስተዳዳሪ፡ ለግርማዊነቱ፡ ሰውነቱ፡ አሰቆራጭ ሆኖ
ሲያስቸግር፡ እንኳ ሌላ ማሳሰቢያ፡ ይኖራል። ደክሞም፡ ለ
ውጭ፡ ለሰብ፡ አስጋውልሽ፡ ማስተሳሰብ፡ አስፈላጊነቱ ማ
ደረግ፡ ነው። አርሳቸው ሕገ፡ ጠንግሎት፡ ጠብቀው ለመኖር፡
ሲቀደ፡ እንደሆነ፡ አይሆንም፡ ለወጭ፡ ሲመሰክሩት፡ ሰው
ቻለሁ። ያዘዘ፡ ተከታቱ፡ ቀርመሰና፡ ደም፡ መፋሰሰ፡ እንደ
ሚሆን፡ ጥርጥር፡ የሰውም።

ደህን፡ አቤቱታ፡ ከጌ፡ ጠቅሞ፡ የቀረበ፡ አይደለም። የኢ
ቀዳሽ፡ ሕገ-ገ፡ በፍርሃት ታፋይ፡ ነጋም ለመሆን የሚችል
መቀጠሉ፡ ደህንነቱ ነው። ድምፅ፡ ከፍ፡ ለማድረግ፡ ግን፡
አግባቢው አልፎታል። እኔም፡ ከፍ፡ የተሰማረ፡ መሆኑ
ቀ፡ ታዲያ፡ እንደሆነ፡ ይገመገማል። ነገር፡ ጠቅሞ፡ ነው። አይሆንም፡
በገ፡ የታረፈውን፡ ደህን፡ አይሆንም፡ ከተሰማረ፡ በኋላ፡ ወደአገሪ
እንደመለሰ፡ ተሰፋ፡ አይሆንም። ይህን፡ አይሆንም፡
በመዳረግ፡ አወጥሯል። ይሆናል። ግን የሰው፡ የሆነ፡ ሆኖ፡ በቀኝ
ዘገ፡ ሳይሆን፡ በገ፡ የሚረዳው፡ በግልጽ የሚያስገኝ፡ ፍ
ርዕ፡ ሆኖ፡ ተቀብሎ፡ ሌላ፡ በሕጋዊ፡ ጠባቂ፡ አማካኝነት
ለመከላከል፡ እንደሚረዳው፡ ከሆነ፡ በአገሪ፡ ውስጥ
ለመቀረብ፡ ፍርድ፡ ተሰጠ፡ ማለት፡ ነው።

ከዚህም፡ ሁሉ፡ ጋራ፡ አስታውሰው፡ የምናገኛቸው፡ ደ
ህን፡ ማሳደግ፡ በመዳረግ፡ ተቀብረው፡ የእኔ፡ ሕይወት፡ ለማ

ስጠፋች፡ በሺ፡ የሚቆጠር፡ ገንዘብ፡ እንደሚወጣ፡ ጥርጣሬ
የሰውም። ከዚህም፡ እኔ፡ ለሞት፡ የተዘጋጁ ሁሉ፡ ለሰው፡ ገን
ዘብ፡ ገደባችንና፡ ለፍጥነት፡ ገደብ፡ ለመስጠት፡ ሲችሉ፡ ለጠም
ዘዳ፡ ፍጥነት፡ ሲሆን፡ የገንዘብ፡ እንደሚወጣም፡ ጥርጣሬ
የሰውም። በሰውነት፡ በአገራችን፡ ሲሰጥን፡ እንደሚሆን፡ የሰ
ዳም፡ ደም፡ እንደሚሆን፡ አልፎታል። በዚህ ገብቶታል፡ የ
ምውጣትም፡ ሰጥቶታል፡ ለውጥ፡ እንደሚሆን፡ የምናገኛቸው
ደም፡ መፋሰሰ፡ እንደሚደርስ፡ ለሰው፡ እንደሚሆን፡ አንድ ቀ
ን ለገ፡ ጠርሃሁ ውነቱ፡ ኖራል። ሳይሆን፡ አይቀርም።

እንደሆነ፡ ዘወዱ፡ የሚሆን፡ ለውነትና፡ ማሳደግም፡
ሰው፡ የሚገባው፡ ልምድ፡ ለሰው፡ ደህን፡ አቀራረብ፡ ክብር፡ ለ
መድረግ፡ እንደሚያስችል፡ ተሰፋ፡ አይሆንም። ውነቱ
ሁሉ፡ ጊዜ ለሰውና፡ የመድረሱ፡ ሲሆን፡ እንደሆነ፡ ምን
ታ፡ አይታሰብም፡ እንደተባለው፡ ደህን፡ በቀኝ፡ ልጁ፡ የሆነ
ሰው፡ ውነቱ፡ አይታሰብም፡ የግርማዊነቱም፡ ልጁ፡ አይሆንም፡
አይታሰብም፡ ማሳደግ፡ ሕይወት፡ አንድ ሲሆን፡ እንደሆነ
መግለጽ፡ ተሰፋ፡ አይሆንም።

እንሆይ፡ በኢትዮጵያ፡ ወጣቱ፡ ለማሳደግ፡ ሌላ፡ ወ
ንደ፡ የአፍሪካ፡ ዘዴ፡ ውሳኔ፡ ተዘግቶለት። አምላካችን፡ ሲ
ጠገንን፡ እንደሚደራገድ፡ አይሆንም። ልጁንም፡ ነው። ከ
ሰው፡ የሚመርቅ፡ ግን፡ ሌላችን፡ አስተዳደር፡ ገንዘብ፡ አይሆንም፡
ሲያወጡት፡ ወደሚሞክሩት ሲመጡት፡ ነው። ደህንንም፡
ሰው፡ ሕዝብ፡ በሌላ፡ ሲተዳደር፡ ፍጥነት፡ አይገኝም፡ ማለት፡
አይደለም። እስከዚህ፡ አሳደግንም። ነገር፡ ግን፡ ለሰው፡ ገጭ
ነገረኛነቱ፡ ከሰው፡ አይሆንም፡ ሌላ፡ ወደፊት፡ በሌላ፡ መኖሩ
ትን፡ ይመርጣል። ደክሞም፡ በሥራነት፡ መማር፡ ይገባል። ለአዲህ

እየሰጠች፡ በክፉ ፈንታ መልካም እየመለሰችና ለጠላቶች እየፀለየች ትኖራለች። ጥቴ. 5+39

ቤተ ክርስቲያን ግንባታ ነፍሰ-ገዳይ ቢሆን ወይም ሌባና ተግባራት ሀሰተኛ ቢሆን፡ በግስተግር በመምከርና በመፀለይ ከክፉ ሥራው ተመልሶ መልካም እንዲሆን ግድረግ እንጂ በሞት ወይም በእስራት መቅጣት አይገባትም።

የቤተ መንግሥት መሪ ምድራዊ ሲሆን የቤተ ክርስቲያን መሪ ሰማያዊ ነው። ጌታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዲላሞስ ፊት ቆሞ አንተ የአይሁድ ንጉሥ ነህን? ተብሎ ሲጠየቅ «መንግሥቴ ከዚህ አይደለችም» አለ። ዮሐ. 18+36

የጌታችን መከራውና ውርደቱ ሁሉ ኃፍረት የሚመስላቸው አንዳንድ ሰዎች ቤተመንግሥትን እየተጠጉ በሚጠሉት ሰው ላይ መከራና ጭንቀት ለማምጣት ሲሉ በቤተ መንግሥትና በቤተ ክርስቲያን መካከል ብዙ ልዩነት መኖሩን አይቀበሉም ይሆናል።

ዳሩ ግን ባይቀበሉ ይተዉት እንጂ እኛ ጌታችን መድኃኒታችን ኢየሱስ ክርስቶስ በዚህ ዓለም ላለ የተቀበለው መከራና ውርደቱ እኛን ኃጢአተኞችን ለማዳንና ደካሞችን ለመርዳት እንደሆነ እናምናለን። በቤተ መንግሥት ጥግ ሆነው በማይወዱት ሰው ላይ መከራና ጭንቀት ማምጣት ትልቅ ኃጢአት መሆኑን ተረድተናል። ስለዚህ በቤተ መንግሥትና በቤተ ክርስቲያን መካከል ብዙ ልዩነት መኖሩን ገልጠን እንናገራለን ብለዋል።

እንግዲህ የቤተ ክርስቲያንንና የመንግሥትን ልዩነትና ግንኙነት ከተመለከትን በኢትዮጵያ ውስጥ ባሁኑ ጊዜ «ክርስቲያን ነን» እያሉ ሌላውን በክርስቶስ የሚያምን ወንድማቸውን በማሳደድ፡ አካል በማጉደል፡ በመገደልና ራሳውን ከተቀበረበት መቃብር አውጥተው በእሳት በማቃጠል «እንጸድቃለን» የሚሉ እውነት ክርስቲያኖች ናቸው? ወይስ ጨካኝ አረመኔዎች? እግዚአብሔር ወደ ንስሐ እንዲመጡ ልባቸውን ያቅናው።

22.1 በመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴ ላይ የተነሳ ሰደት

የመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴ በ1959 ዓ.ም በአዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ሥራውን በእግዚአብሔር ፈቃድ ቀጠለ። ለዚህ ዓይነት ምሳሌ

የሚሆኑት ጥቂት የዩኒቨርሲቲ ተግሪዎች ናቸው። ስለዚህም ለኢትዮጵያ እግዚአብሔር ያደረገላትን ትልቅ ስጦታ እንደሆነ ከጅግረው ያስታውቃል። ጌታ ኢየሱስም ለታላቁ ተልዕኮ የመረጣቸው ሐዋርያት ብዙዎቹ በወጣትነት ዕድሜ ውስጥ የነበሩ ናቸው። በኢትዮጵያም ለተቀጣጠለው መንፈሳዊ እንቅስቃሴ እግዚአብሔር እነዚህን ወጣቶች ተጠቀመ።

ለእግዚአብሔር ሥራ ቅንዓት የነበራቸው እነዚህ ወጣቶች በትርፍ ጊዜያቸው ወንጌልን ያሠራው ጀመር። ለሚጠፉት ነፍሳት ፍቅር ይሰጣቸው ስለ ነበረና ሰዎች ሁሉ ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን ካልተቀበሉ መዳን እንደማይችሉ ያስተምሩ ነበር።

እነዚህ ወጣቶች ከእግዚአብሔር በስተቀር ግንባራ ረዳት ሳይኖራቸው ቤት እየተከራዩ በመሰብሰብ ፀሎት ግድረግ ጀመሩ። ጌታም ከእነርሱ ጋር ሆኖ ይሠራ ነበር። ግር. 16+20

ሰይጣን የእግዚአብሔር ሥራ እንዲሠራ ዝም አይልም። የተለያዩ ግለሰቦችንና ድርጅቶችን መቀስቀስ ጀመረ። በመንግሥት ተጽዕኖና በሌላ ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ቅስቀሳ ልዩ ልዩ የሐሰት ክስና ስም ግጥሬያዊ ዘመቻ ይካሄድባቸው ነበር። ለብዙ ጊዜያት ፀሎት ቤታቸው ተዘጋ፡ ምዕመናንም ታሰሩ።

በ1962 ዓ.ም መጨረሻ ገደማ ሕብረቱን የሚያስተባብሩ መሪዎች በሽግግሌ ደረጃ ተመረጡ። ለማሕበሩም ስያሜ ተሰጠው። ስሙም «የሙሉ ወንጌል አማኞች ግህበር» ተባለ።

ነሐሴ 21 ቀን 1963 ዓ.ም ፀሎት ቤታቸው ለሁለተኛ ጊዜ ተዘጋ። የምዕመናን ቤት ቤተ ክርስቲያን ሆነ። የኃይለ ሥላሴ መንግሥት ከወደቀና ደርግ ሥልጣን ከያዘ በኋላ ጊዜያዊ የመሰብሰቢያ ፈቃድ ተጠይቆ ከአዲስ አበባ ፖሊስ ጽ/ቤት ተፈቀደ።

በሚያዝያ ወር 1968 ዓ.ም. በሌሎች የተገፋፉ ሰዎች በአምልኮ ሰዓት ከፀሎት ቤታቸው ውስጥ በመግባት መሪዎችንና ሕዝቡን በብረትና በዱላ ደብድበው ዕቃውን በመሰባበርና ንብረቱን በመዝረፍ ቤቱ እንዲዘጋ አደረጉ። የተደበደቡ ሰዎች ለአቤቱታ ወደ አቅራቢያው ፖሊስ ጣቢያ ሲሄዱ እንደ ወንጀለኛ በመቁጠር አሰሩአቸው። የቀበሌ ሹሞችም ሆኑ ጉዳዩ የሚመለከታቸው ሁሉ አባሪ ተባባሪ ስለነበሩ የሚዳኝና ትክክለኛ ፍትሕ የሚሰጥ ጠፋ። ከዚህም የተነሳ ገንዘብና ንብረት ተዘርፎ ተርቶአል።

በ1964 ዓ.ም የሙሉ ወ.አ.ቤ.ክ መሪዎችና አንዳንድ አባላት በታላቁ ቤተ መንግሥት ከአንድም ሁለት ጊዜ በጊዜው የነበሩትን ንጉሥ ለማጋገር እድል አግኝተው በነበረበት ጊዜ ከንጉሡ የተነገራቸው «እያንታችሁን በግል ለማካሄድ ወደ ፊት ተጠንቶ ይነገራችኋል» የሚል ነበር። ጥቅምት 30/1964 ዓ.ም የተላለፈው የፀጥታ ጥበቃ ሚ/ር የሐሰት ውንጀላ ለሁሉም ተላልፎ ነበር። በሃይማኖት ድርጅቶችም ውስጥ ያሉ ሰዎች ሌሎችን ክርስቲያኖች ለማጥፋት መተባበራቸው የሚያሳዝን ድርጊት ነው።

ስደቱም በየክፍለ ሀገሩ ተሰራጭቶ አንዳንዶች አካባቢያቸውን እንዲለቁ ተገድደዋል። ሌሎች ደግሞ ፈሰሰዋል፤ በዱላ ተደብድበዋል። ንብረታቸው ተዘርፎአል። በእሥር ቤት እንዳሉ የሞቱም አሉ። በተወግሪም ሆስፒታል እንዳይሄዱ የዋስ መብት ተነፍጉአቸው በወህኒ ቤት የወለዱ ሴቶችም ነበሩ። ሕገ አዋቂው ግልያል «...እነዚህ ከእግዚአብሔር ከሆኑ ልታጠፉአቸው አትችሉም። ከእግዚአብሔር ካልሆነ ራሳቸው ይጠፋሉ... ከእግዚአብሔር ጋር ስትጣሉ እንዳትገኙ ተጠንቅቁ» ያለውን አላስተዋሉም።

በደርግ ዘመንም ቢሆን ብዙዎች መጽሐፍ ቅዱስ በመያዛቸው በመዘመራቸው ወይም እግዚአብሔር ይመስገን በማለታቸው ብቻ የሲ.አይ.ኤ ወኪሎች «መጤ» ናቸው በማለት በወህኒና በየተበሌው እስር ቤት ተጠለዋል። ይህ ስደት በሙሉ ወንጌል አማኞች ብቻ ሳይሆን በሌሎችም ወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ላይ የደረሰ ነው። እስከ ሰባት ዓመት በተለያዩ እሥር ቤቶች ታሥረው ስቃይና መከራ የተቀበሉም ጥቂቶች አልነበሩም። «ወፊ ላላ» በገመድ ስምንት ቁጥር በሚል ስያሜ ተሰቅለው ውስጥ እግራቸውን የተገረፉም አሉ። ሌሎች እራታቸውን በሳጣ ላይ እንዲንከባለሉ ተደርገዋል። አንዳንዶችም ደግሞ ሌሊት በብርድ ራቁታቸውን እንዲያድሩ የተደረጉም ነበሩ። በ1964 ዓ.ም በወህኒ ቤት ምስክርነት ብዙ ሰዎች ወንጌልን ሰምተው የሕይወት ለውጥ አግኝተዋል።

ስደቱ በNews Week መጽሐፍ Jn 15/1973 በወጣው «ሃይማኖት» በሚል አምድ ወጥቶ የሙሉ ወንጌል ስደት ለዓለም ሲገለጽ ባለሥልጣኖች ተደናግጠዋል። Logos Journal የተባለው የመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴን በዓለም ዙሪያ እየተከታተለ የሚገልጽ መጽሐፍት አምስት ገጽ ሙሉ በፎቶግራፍ የተደገፈ ዝርዝር ሪፖርት አቅርቦ ነበር።

እ.ኤ.አ. ግንቦትና ሰኔ 1971 እትሙ የሃይማኖት ነፃነት አለ በሚባልበት የክርስቲያን ደሴት በምትባለው በኢትዮጵያ ምድር ያለውን መከራ ሲገልጽ «የመንፈስ ቅዱስን ሥራ ለማጥፋት መነሳት ግልት በእሳት የተያያዘን የነዳጅ ግዝግቻ በብረት መደጃ እንደመታት ይቆጠራል። ምክንያቱም እሳቱ የበለጠ ይበተናል። አደጋውም ከበፊቱ የባሰ ይሆናል» ብሎአል። በተመሳሳይ ሁኔታ የመንፈስ ቅዱስን ሥራና የክርስቲያንን ወንጌል ስደት ያስፋዋል እንጂ አያጠበውም። ሊያጠፋውም አይችልም።

አፄ ኃይለ ሥላሴና የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን እንዲሁም ጠቅላይ እንደራሴዎች ሚኒስትሮች በኢትዮጵያ ውስጥ ከዳር እስከ ዳር መተጣጠል የጀመረውን የወንጌል እሳትና የመንፈስ ቅዱስ ሥራ ለማዳረግ ተዘጋጁ።

ከ1957 ዓ.ም ጀምሮ የተተጣጠለውን የመንፈስ ቅዱስ አገልግሎት የኢትዮጵያ ባለሥልጣኖች ፦

- 1ኛ. መስከረም 12 ቀን 1960 ዓ.ም በሙገለጌ
- 2ኛ. ጥቅምት 22 ቀን 1960 ዓ.ም በቁጥር ፡/1492 /3077 ለጠቅላይ እንደራሴዎችና ለሚኒስቴር ሙ/ቤቶች በሙሉ በጽሑፍ በማስተላለፍ የመንፈስ ቅዱስን ሥራ ተቃወሙ።
- 3ኛ. በ1964 ዓ.ም መጀመሪያ ገደማ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክ አቡነ ቴዎፍሎስ ከሌተናል ኮ/ል ለለዋን ከድር የሕዝብ ፀጥታ ጥበቃ ሚኒስቴር ደሴታ ጋር በመሆን ጃንሆይ ዘንድ ሄዱ። በወቅቱ ከሚያመልከቡት ቤት ታፍለው በሁለተኛ ፖሊስ ጣቢያ ታስረው በነበሩት የወንጌል አማኞች ላይ ስደት ለማስደናኘት «አገር የጋራ ሃይማኖት የግል» የሚሉትን ዘይቤ እንዳይጠቀሙ ለማድረግ ነበር።

«በእውነትም እግዚአብሔርን እየመሰሉ ሊኖሩ የሚገባ ሁሉ ይሰደዳሉ» 2ኛ ጢጥ.3+12።

ከላይ እንደተገለጸው የመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴ በ15ኛው ምዕተ ዓመት በኢትዮጵያ ምድር በአርቶዶክስ ቤተክርስቲያን ውስጥ ተነስቶ በነገሥታት ተፅእኖ ታፍኖአል። በየዘመናቱም እግዚአብሔር ለሥራው ወርቅና ኃያል ነውና እውነተኛነትን የሃይማኖት ሰዎች ግዛብቱ አልቀረም። ነገር ግን በሥጋውያንና በአንዳንድ ሥልጣን ፈላጊ የቤተክርስቲያን መሪዎች መንፈሳዊ ደዘቱ እየደበዘበ ቆይቶአል።

በኢትዮጵያ ውስጥ የተቀጣጠለውን የመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴ ለማጥፋት ጠቅላይ እንደራሴዎች፤ ሚኒስትሮችና መሳፍንት መኳንንቱ ከቤተ ክርስቲያን ጋር ተባብረው ተነሡ። ነገር ግን እነርሱ በእግዚአብሔር ሥራ ላይ በተቃውሞ ሲነሱ እጅግ ሲፈራና ሲከበር የነበረው የኃይለ ሥላሴ መንግሥት ያልተጠበቀ ተቃውሞ ገጠመው። በዩኒቨርስቲና በየኮሌጆቹ እንዲሁም በየት/ቤቱ «መሪት ላራሹ!» የሚል ጩኸት እየጋለና እየሰፋ ሄደ። መሪት የማን ነበር? ለምን «መሪት ላራሹ ይሰጠው!» የሚል መፈክር ተጀመረ? እግዚአብሔር ሥራ ለፈታ ሕዝብም ሆነ መንግሥት ሥራ መስጠት ልማዱ ነው። የኢትዮጵያ መሪት በአብዛኛው በነዚህ በተጠቀሱት ባለሥልጣናት እጅ ነበርና።

የሰው ልጅ ሥልጣን ሲይዝ ሹመት ሲያገኝና ልቡ ሲደነድን በእግዚአብሔር ላይ ተረከዙን ለማግኘት መሞከሩ ያለበትንና ማንነቱን አለማውቁን ያስገነዝበናል። እኔ ኃይለ ሥላሴም ሆኑ ከፍተኛ ባለሥልጣናት እንዲሁም የሃይማኖት መሪዎች በሐዋ. ሥራ. 6:34-39 «... ከእግዚአብሔር ጋር ስትጣሉ ምናልባት እንዳትገኙ ተጠንቀቁ» የሚለውን ያስተዋሉ አይመስልም።

ጥቅምት 30/1964 ዓ.ም የሀሰትና የውንጀላ ደብዳቤ በአድራሻ ለዶክተር ኃይለ ጊዮርጊስ ወርቅነህ ሲጻፍ በግልባጭ ለአሥራ አራቱም ጠቅላይ ግዛት እንደራሴዎች፤ ለሚኒስትር መ/ቤቶች ለየአካባቢው ፖሊስ ጣቢያዎች፤ ለቤተ ክርስቲያንና ለሰፈር የዕድር ዳኞች ጭምር የተላለፈ ሲሆን የተጻፈውም ደብዳቤ የሚከተለው ነበር።(ጽ 139)

ነገር ግን በቀ.ኃ.ሥ ዘመነ መንግሥት ከጣሊያን ወረራ በፊትም ሆነ በኋላ ብዙ ሚስጥናውያን ድርጅቶች ወደ ኢትዮጵያ ገብተዋል። በ1944 ዓ.ም. በወጣው አዋጅ በተፈቀደላቸው መሠረት በአራቱም ግዕዝናት እስከ ጠረፍ በመዝለቅ ት/ቤቶችንና ሕክምና መስጫ ጣቢያዎችን በመክፈት እንዲሁም በወንጌል አገልግሎት ረገድም መጽሐፍ ቅዱስ በማስተማር የላቀ አስተዋፅዖ አድርገዋል። ለዚህም በምሳሌነት ሊጠቀሱ የሚችሉት የኤስ.አይ.ኤም (S.I.M) የመካነ ኢየሱስ፤ የሜና ናይት፤ ባፕቲስት ጀነራል ኮንፈረንስ ሚስዮን ወ.ዘ.ተ ናቸው።

የመንፈስ ቅዱስ ጥምቀት (Pentecostalism) ደግሞ ለመጀመሪያ ጊዜ በኢትዮጵያ ውስጥ የተጀመረው በ1943 ዓ.ም. በገቡት የፈንላገድ ሚሲዮናውያንና በ1953 ዓ.ም. በገቡት የስዊድን ሚሲዮናውያን ነበር።

ሲሆንም ስለ እንቅስቃሴው ደረሰ መሆኑና ስለደረሰዋል ተቃውሞና ስደት ከዚህ በላይ በአጭር ተገልጿል።

ለከበርዶክተር ኃይለጊዮርጊስ ወርቀው

የሐሳብ አበባ ከተማ ከገጣ

የጥር 9/2337/3077

የጥቅምት 30 ቀን 1964 ዓ.ም.

ከቦር ሀይ

አገልግሎት

1. በሰላሳ ጥቂት ወይም ጥገኛት ጥራ ወገን ለሆኑ ተከታዮች ለላቸው ይህንን ፍብረት በባባያን ወይም በሰላሳ ሰዓት ላይ የሚያስተላለፉ ጥቂቶች በወገንዝባ በባባያ ይገኛሉ። ፍብረቱን በጥቂቶች አገልግሎት ያለፈው ለገደሠሩ በገደሠሩ ለገደሠሩ በባባያ ያን ወሥረዋል በባባያ 12 ቀን 60 ዓ.ም. የገገን በወገንዝባ ይህን ፍብረት በባባያ በፍጥነት ለገደሠሩ ለገደሠሩ ተገባው የጥር ለገደሠሩ በገደሠሩ በተለዘዘ ወይም በሠራ ቢገኝ በሐገ ፊት በፍተረስ እርዳታ ለገደሠሩ ለገደሠሩ ገደሠሩ ለገደሠሩ በጥር 9/1492/3077 የጥቅምት 22 ቀን 60 ዓ.ም. በገደሠሩ ለተ/በተያ በገደሠሩ ያስታወቀን ደህናጥን እናስታወቃለን።

2. በዚህ በላይ ከፍ በላ በሰላሳ ጥቂት ወይም ጥገኛት ጥራ ወገን ለሆኑ ተከታዮች ለላቸው ይህንን ፍብረት በባባያ ይገኛሉ። ፍብረቱን በጥቂቶች አገልግሎት ያለፈው ለገደሠሩ በገደሠሩ ለገደሠሩ በባባያ ያን ወሥረዋል በባባያ 12 ቀን 60 ዓ.ም. የገገን በወገንዝባ ይህን ፍብረት በባባያ በፍጥነት ለገደሠሩ ለገደሠሩ ተገባው የጥር ለገደሠሩ በገደሠሩ በተለዘዘ ወይም በሠራ ቢገኝ በሐገ ፊት በፍተረስ እርዳታ ለገደሠሩ ለገደሠሩ ገደሠሩ ለገደሠሩ በጥር 9/1492/3077 የጥቅምት 22 ቀን 60 ዓ.ም. በገደሠሩ ለተ/በተያ በገደሠሩ ያስታወቀን ደህናጥን እናስታወቃለን።

የሰላሳ ጥቂት ወይም ጥገኛት ጥራ ወገን ለሆኑ ተከታዮች ለላቸው ይህንን ፍብረት በባባያ ይገኛሉ።

ሀ/ ከተሞችና በት የውጭ ጥቂት ወገን ለሆኑ ተከታዮች ለላቸው ይህንን ፍብረት በባባያ ይገኛሉ። ፍብረቱን በጥቂቶች አገልግሎት ያለፈው ለገደሠሩ በገደሠሩ ለገደሠሩ በባባያ ያን ወሥረዋል በባባያ 12 ቀን 60 ዓ.ም. የገገን በወገንዝባ ይህን ፍብረት በባባያ በፍጥነት ለገደሠሩ ለገደሠሩ ተገባው የጥር ለገደሠሩ በገደሠሩ በተለዘዘ ወይም በሠራ ቢገኝ በሐገ ፊት በፍተረስ እርዳታ ለገደሠሩ ለገደሠሩ ገደሠሩ ለገደሠሩ በጥር 9/1492/3077 የጥቅምት 22 ቀን 60 ዓ.ም. በገደሠሩ ለተ/በተያ በገደሠሩ ያስታወቀን ደህናጥን እናስታወቃለን።

ለ/ ከቦርድ ዘረ ጥገኛ በሰላሳ ጥቂት ወይም ጥገኛት ጥራ ወገን ለሆኑ ተከታዮች ለላቸው ይህንን ፍብረት በባባያ ይገኛሉ። ፍብረቱን በጥቂቶች አገልግሎት ያለፈው ለገደሠሩ በገደሠሩ ለገደሠሩ በባባያ ያን ወሥረዋል በባባያ 12 ቀን 60 ዓ.ም. የገገን በወገንዝባ ይህን ፍብረት በባባያ በፍጥነት ለገደሠሩ ለገደሠሩ ተገባው የጥር ለገደሠሩ በገደሠሩ በተለዘዘ ወይም በሠራ ቢገኝ በሐገ ፊት በፍተረስ እርዳታ ለገደሠሩ ለገደሠሩ ገደሠሩ ለገደሠሩ በጥር 9/1492/3077 የጥቅምት 22 ቀን 60 ዓ.ም. በገደሠሩ ለተ/በተያ በገደሠሩ ያስታወቀን ደህናጥን እናስታወቃለን።

ሐ. በዚህ ልዩነት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

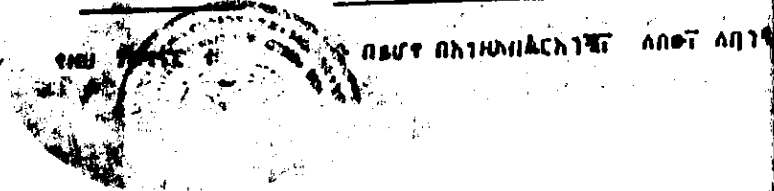
ሀ. በዚህ አገልግሎት ይገኙት ወገኖች ይህንን የተሰጠውን ስጦት በጥንቃቄ የተገኙትን ሁኔታዎች በቤተ ሰባታቸው በሰላም ይገኙት፡፡

ወ. በርሰቱን አልፎ በገጠናው የራሳቸውን ገንዘብ ለሰጡት ሰባታቸው ለራሳቸው ይገኙት፡፡

ረ. ገዢው አገልግሎት ለሰጠው ሰባታቸው ለራሳቸው ይገኙት፡፡

በ. በዚህ ልዩነት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

የዚህ ልዩነት / ሕግ ይገኛል / የሰጠው ሰባታቸው ለራሳቸው ይገኙት፡፡

የሰጠውን አገልግሎት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

በዚህ ልዩነት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

በዓለም ውስጥ የሚገኙት የሰጠውን አገልግሎት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

ሕግ ይገኛል፡፡

በዚህ ልዩነት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

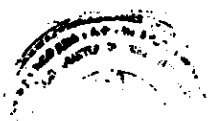
በዚህ ልዩነት ተሰጠው በበረ ገጠናቸው ምና ዓይነት የወለዱት ሴቶች በቤተ ሰባታቸው ጋር በራሳቸው አካባቢ በሰላም ሲኖሩ በጥንቃቄ በሰላም አገልግተዋል፡፡

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

22.2 ደርግ የተለያዩ አብያተ ክርስቲያናትን መዝጋቱና ንብረት መቀጣቱ

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

የደርግ ሥልጣን ሲይዝ «በኢትዮጵያ ትቅደም»
 እንበል ሃሌቱ ታላቅ የምሥራች
 ከብዙ አሥር ዘመን ኢትዮጵያ ተፈታች
 እየተባለ እንዲዘመር በማድረግ አቅጣጫውንና የወደፊት ዓላማውን
 በውል ለማወቅ እጅግ አስቸጋሪ ነበር።

ደርግ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን መንፈሳዊና ጥበብ ሥራ ውስጥ እንደተደሙት አንዳንድ ነገሥታት መሪዎች ጣልቃ ገባ። የቤተክርስቲያኒቱ ፓትሪያርክ አቡነ ቴዎድሮስን የካቲት 9 ቀን 1968 ዓ.ም. ከመኖሪያ ቤታቸው ወሰዱ በታላቁ (ኢየሱዳስ) ቤተ መንግሥት ልዩ እስር ቤት አሰራቸው። ሐምሌ 7 ቀን 1971 ዓ.ም እጅግ ዘግኝ በሆነ እንዳደሉ በሰውር አሳንቶ ካስገደላቸው በኋላ የት እንደደረሱ ሳይታወቅ ለአሥራ ሶስት ዓመት ቆየ።

በወትሩ በአቡነ ቴዎድሮስ ላይ የቀረበው ውንጀላ አጽግቶ ከተጣለበት ከልዑል አሥራት ካጣ ገቢ (አ.አ.) በወጣ ዕለት «በግዕዝ የኢትዮጵያ ፓትሪያርክ» በግሉ ርዕስ በተዘጋጀው መጽሔት እንደሚከተለው ተገልጿል።

1ኛ «ለፓትሪያርክነት የበቁት የንጉሠ ወዳጅ ስለነበሩ በጥቂት መሪዎች ድምፅ ብቻ ነውና ከሥልጣን መውረድ አለባቸው።» የግሉ

2ኛ «ከሕገ ቤተክርስቲያን ውጭ በካፒታሊስት መንፈስ በመነሳሳት ሕገን እያሠሩ በግሉ የግብር ሀብት አካብተዋል።» የግሉ

3ኛ «የገደቡ የተለያዩ የሂጣብ ቁጥሮች በግሉ በግብር ከመክፈታቸውም በላይ በግሉ አሽከርቻቸውና በወዳጆቻቸው ስም ብዙ የሂጣብ ቁጥሮችን ከፍተው ... በአሁኑ ጊዜ በቀጥታ ሆነ በተዘጋጠሙ ... ብር 4,029,350 ያንቀሳቅሳሉ።» የግሉ

4ኛ «በግሉ ፈቃዳቸውና ሥልጣናቸው ሦስት ጳጳሳትን ሾመዋል።» የግሉ

5ኛ «... ከታሪክ ሲገኙ የወደቁ የወንጌልን ሥራ ወደ ጎን ገሸሸ ያደረጉ የወጣቶች መንፈሳውያን ግህበራትን ያፈረሱ፣ ቤተክርስቲያን የትርስ ደሃ ስትሆን ዝም ብለው የሚመለከቱ ከቤተክርስቲያን ሥርዓት ውጪ ሥጋ እያላከን በግብር ሕገ ቤተ ክርስቲያንን ያፈረሱ ናቸው።» የግሉ ነበር

መንግሥት በቤተ ክርስቲያን አሠራር ውስጥ ጣልቃ ሊገባ የቻለውና ደርግ ፓትሪያርኩን የወገኛቸው ሥጋውያን የሆኑ ምዕመናን መንግሥትን ለግሉ የትግባቸው ሲሉ ተጠግተው እንደሆነ ገልጽ ነው። በሌላም በኩል ሥልጣን ፈላጊና ጠባብ የመንደርተኝነት ስሜት ባላቸው ሰዎች አግዛይነት እንደሆነ በመጽሔቱ ላይ ተብራርተዋል። በእርግጥ የቤተክርስቲያንን ጓዳና ገበያ የሚያውቁ ሰዎች እዚያው በቤተክርስቲያን

ውስጥ ያሉ ናቸው። እነርሱም ከእግዚአብሔር ሥራ ይልቅ ለሥጋቸውና ለሰይጣን አሠራር ምቹ ሲሆኑ እንዲህ ዓይነቱ ችግር ይከሰታል። በየዘመናቱ በቤተክርስቲያን ውስጥ ልዩ ልዩ ችግርና መከራ የሚደርሰው በአረግውያን ሳይሆን «ክርስቲያን ነን» በግሉ ሕዝብ መሆኑ በጣም የሚያሳዝን ነገር ነው።

እንግዲህ ቤተ ክርስቲያን በመንግሥት ሥራ ጣልቃ ስትገባ መንግሥትም በሥራዋ ገብቶ የሚያተራምስ ከሆነ መንፈሳዊነቷ እየደበዘዘ ይሄዳል።

የመሠረተ ክርስቶስ ቤተ ክርስቲያን እንዲዘጋና በሥራ የሚገኙት ት/ቤቶች እንዲወረሱ ከኢሠጋኦኮ ግዕዝላዊ ኮሚቴ የተላለፈው ትዕዛዝ የሚከተለው ነበር።

አዲስ አበባ

ሥር. 12/008/1
ወያኔ 15 1974
ጥቅምት 15
የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031

የፕላንና ምርት ሚኒስቴር
የፕላንና ምርት ሚኒስቴር
THE PROVISIONAL MILITARY GOVERNMENT OF
SOCIALIST ETHIOPIA
OFFICE OF THE CHAIRMAN OF THE COUNCIL OF
MINISTERS

ለጋራ ጋራ ወልደ

የተሰጠ ትኬት

የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር

ለደብዳቤ

መሠረተ ዘመን በሰላም የሚኖርበትን ሕግና ሕግ ለጋራ ጋራ
የተሰጠ ትኬት

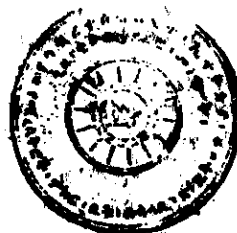
1. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር 17 ነሐሴ 20 የሚኖርበት
የሕግና ሕግ ትኬት
2. በአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር 13 ነሐሴ 27 ከገደብ - 85 ዘመን
3. አዲስ አበባ /ከተማ/ ከተማ የሚኖርበት ተቆጣጣሪ ሕግና ሕግ
የሕግና ሕግ ትኬት
4. ሕግና ሕግ - 85 ዘመን
5. ሕግና ሕግ - 85 ዘመን
6. በሕግ /ከተማ/ ከተማ - 85 ዘመን

የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031
ወያኔ 15 1974
ጥቅምት 15
የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031

የፕላንና ምርት ሚኒስቴር
የፕላንና ምርት ሚኒስቴር
THE PROVISIONAL MILITARY GOVERNMENT OF
SOCIALIST ETHIOPIA
OFFICE OF THE CHAIRMAN OF THE COUNCIL OF
MINISTERS

ወያኔ 15 1974
ጥቅምት 15
የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031

የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031
ወያኔ 15 1974
ጥቅምት 15
የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031

አዲስ አበባ

የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031
ወያኔ 15 1974
ጥቅምት 15
የፖለቲካ ጥያቄ ቁጥር 1031

1. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
2. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
3. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
4. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
5. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
6. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
7. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
8. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
9. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ
10. የተሰጠ ትኬት
የአዲስ አበባ ከተማ አስተዳደር
ለደብዳቤ

22.3 ያልተነቃበት የደርግ ሰው ሴራ

የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ደርግ ያዘጋጀላትን ሰው ሴራ አላየችውም ነበር። ስለሆነም «የክርስቶስ ትምህርት ኅብረተሰባዊነት ነው» እየተባለ ሊደልሷት መጥከራቸው ከተሰወረበት ብርቱ ያስጠር ሹፋን ወጥቶ ተጋልጦአል። እንግዲህ ቤተ ክርስቲያን ካለፈው ሁኔታ መግር አለባት። የመንግሥት ሥራ የአስተዳደርና የፖለቲካ ሥራ ሲሆን የቤተክርስቲያን ደግሞ የወንጌል አገልግሎት ነው። ይልቁንስ ከሌሎች የክርስቶስን ወንጌል ከሚያስተምሩት ጋር የጉራጥ መተያየት ቢያበቃና ፍቅር የማይፈታው ጳጳር ስለሌለ አለመግባባት ተወግዶ ክርስቶስ በክብር ከመመለሱ በፊት ወንጌል ለነፍሳት ቢዳረስ መልካም ነው። ሁሉም ወገኖች ፈራጅ አንድ አምላክ ስለሆነ የፍርድ ምላሳቸውን ሰብስበው የምስራቹን ቃል ለዓለም ቢሰብኩ እንጂ እርስ በርስ ቢጨቃጨቁ እግዚአብሔር ያዝናል፤ ሰይጣን ግን ደስ ይለዋል። በዚህ ጋጠላት ምክንያት የአገር መከፋፈልና የሕዝብ መተራመስ ይከሰታል።

«እግዚአብሔር ቤትን ካልሠራ፣ ሠራተኞች በከንቱ ይደክማሉ፤ እግዚአብሔር ከተገን ካልጠበቀ፣ ጠባቂ በከንቱ ይተጋል።» መዝ. 127፥1 እንደ ተባለ።

የደርግ ባለሥልጣኖች «እግዚአብሔር የለም!» ብለው እንደ መስከረም አበባ በግ ብለው ታይተው ከመቅጽበት ረገፉ። ሕዝቡ ግራ እጁን አውጥቶ ባዶ ቃላት ሲያንጉደጉድ ግራ ተጋባ። መፈክር መፍትሔ መሰለው። ግስተዋል ከቻልን ያ ሁሉ የደርግ መግሪያና የሥጋ ክንድ ባልተገመተ ሁኔታ መክሰሙ ከምን የተነሳ ነው? አሁንም በሕይወት ያሉት ባለስልጣኖች እውነተኛ ንስሐ ገብተው የእግዚአብሔርን ምህረት ካልተቀበሉ የጊዜያዊው ሳይሆን የዘላለም ሥቃይ ይጠብቃቸዋል። ይህንን ክስተት ከታሪካዊ ይዘቱና ከመንፈሳዊ ሁኔታ ጋር ያገናከበ፣ ያስተዋለና የተረዳ ሰውም ሆነ የሃይማኖት ክፍል በንስሐ ወደ እግዚአብሔር ካልተመለሰ አሁንም ከጥፋተኝነት ፍርድ አያመልጥም። የትላንቱ ታሪክ ለዛሬ የዛሬው ደግሞ ለነገ ትምህርት ሊሆን ይገባል። መንግሥትም ሆነ ሕዝብ ደግሞ ይህንን መረዳት ይኖርበታል።

ክህ. 1፥1-11 «... አቤቱ የሰማይ አምላክ ሆይ፣ ለግድግዳህና ትዕዛዝህን ለሚያደርጉ ቃል ኪዳንንና ምህረትን የምትጠበቅ፣ ታላቅና የተፈራህ አምላክ ሆይ፣ ... እኔና የአባቴም ቤት በድለናል። እኛም

በአንተ ላይ እጅግ ክፉ ሥርተናል። ጌታ ሆይ፣ ጆርህ የባርያህን ፀሎት፣ ስምህንም ይፈሩ ዘንድ የግድግዳህን የጠራያዎችህን ፀሎት ያድምጥ፤ ዛሬም ለባሪያህ አከናውንላት ...» ብሎ ከሆኖ የንስሐ ዓሎት እንደጸለየ እኛም የራሳችንንና የወገኖቻችንን እንዲሁም በከንቱ የቅዱሳንን ደም ያፈሰሰቸውን ምድራችንን እግዚአብሔር ፈውሶ ሰላሙን እንዲሰጠን መለመን ይገባናል። አገሩን ሰላም ገበያውን ጥጋቢ እንዲያደርግልንና በሰላም ወጥተን በሰላም ለመግባት እንድንችል ጥፋታችንን አምነን ንስሐ መግባት አግራጭ ተሰለው መፍትሔ ነው።

ክርስቲያኖች «በወደደን ከጋጠላታችንም በደሙ ላጠበን መንግሥትም ለአባቱና ለአምላኩ ካህናት እንድንሆን ባደረገን በጌታችን በመድሃኒታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ስም በመንፈስ አንድ እንሁን» ራዕይ 1፥6 የዚህ ጽሑፍ ዓላማም ግንንም ለመውቀስ ወይም ለመከሰስ ሳይሆን በአንድ ልብ ወደ ሰማይ አምላክ በንስሐ ብንመለስ የረዥም ዘመን ችግራችን ባጭር ጊዜ ይፈታል ለማለት ነው።

«እኛ ያለንበት ጉስቁልና ኢየሩሳሌም እንደፈረሰች በርችዋም በእሳት እንደተቃጠሉ ታያላችሁ አሁንም ከእንግዲህ ወዲህ መሳለቲያ እንዳንሆን ኑና የኢየሩሳሌምን ቅጥር እንሥራ» ክህ. 2፥17

ወገኖች :- ዛሬ ሳይንስና ቴክኖሎጂ በተራተቀበት ዘመን በጥቃቅን ልዩነቶች አንዱ ሌላውን በመተቸት በግያገባው እየገባ በግጥላላት ጊዜውን የሚያሳልፍበት ወቅት አይደለም። ስለዚህ ባአንድ ልብ ሆነን ለአገራችንና ለወገኖችን ለቤተ ክርስቲያንም እንግልይ «የምህረት አምላክ ጦርነትን ረሃብን እርዛትን እርስ በርስ መከፋፈልንና መተላለፅን ከምድራችን እንዲያስወግድና አንድ ልብ አንድ ሀሳብ አንድም መንፈስ እንዲሰጠን ሌት ተቀን በጽምና በፀሎት ልንግፀው ይገባናል። ካለፈው ታሪክ መግርን ግወት አለብን። እጅ እግራችንን አጣጥረን የምንተመብት ወቅት ሳይሆን ለም አፈር ሳይጠፋ ለጥኝ የሆነው እንደ ከሆኖ ዘመን በኛና በአባቶቻችን በደል ነውና ወደ እግዚአብሔር እውነተኛ ቃል መመለስ ተገቢ ነው።

በአብዮቱ (በአመጸ) ዘመን በወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት መካከል ኅብረት ተመሥርቷል። ሰይጣን ፊት ለፊት መገጠም የማይላካለት መሆኑን ቢረዳ በተዘዋዋሪ መንገድ ይጥጋል። ገር ግን የዲያብሎስን ሥራ ሊያረርስ የእግዚአብሔር ልጅ ተገለጠ ተብሎ ተጽርዶአልና የዲያብሎስ ሥራ እየከሸፈ ወንጌል አሸንፎአል። በተለይ ስደቱና እስራቱ በበዛ መጠን ሕዝቡ ወደ እግዚአብሔር የበለጠ ይጠጋ

ነበር። የመንፈስ ቅዱስ አሠራር በቤተክርስቲያን ውስጥ በድንቅና በተግምራቶች የተገልጠው በነዚህ ዕለብዮት (በአመጽ) ዓመታት ነበር።

በአሥሩ ወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት አንድ ልብ አንድ ሀሳብና አንድ መንፈስ እንዲኖራቸው ያደረገው ጌታ እግዚአብሔር ራሱ ነው። ይህም ብዙ የሰህተት ትምህርቶች በቤተ ክርስቲያን ውስጥ እንዳይገቡ ጌታ የከፈተው ኅብረት ነው። በሌላ መልኩ ደግሞ እርስ በርስ ለመግጣርና በረከት ለመከፋፈል በጉና መልካም የሆነ ኅብረት ነው። አሁንም ቢሆን ኅብረቱ የበለጠ መጠናከር ያለበት ነው። የርስ በርስ መናፋርና ጥላቻ ካለ እግዚአብሔር እንደማይሰራ ግልጽ ነው። የሐዋ. 2+1 ስለዚህ አብያተ ክርስቲያናት በሙሉ መለያየትንና ጥላቻን ከመካከላቸው አስወግደው ወደ እግዚአብሔር በመመለስ ለመንፈስ ኅብረትና አንድነት ቢፀልዩ ሰላም በአገሪቱ ላይ ይወርዳል።

የደርግ መንግሥትም ቢሆን ቀደም ሲል ከተነሱት የኢትዮጵያ የረዥም ዘመናት ትዕቢተኛ መሪዎች ፀባይ የተለየ ሁኔታ አልነበረውም። ከአሥረኛው ዓመት የአብዮት በዓል መስከረም 2/77 ዓ.ም ጀምሮ በትዕቢት «አብዮታችን አስተማማኝ ደረጃ ላይ ደርሶአል!» አለ። ነገር ግን በእግዚአብሔር ግዛት ተመዝና ቀልሉ ተገኘ። እግዚአብሔር ያልቀደመበት ነገር ሁልጊዜ ከንቱ የከንቱ ከንቱ ነው። ትዕቢት ባለበት ውርደት መከተሉ በእግዚአብሔር ቃል የተረጋገጠ ነው። የአገር መሪዎችና የሃይማኖት አባቶች ትሁታንና ትዕግሥተኞች መሆን ይጠበቅባቸዋል። ካልሆነ ግን ሕዝቡ ምንጊዜም መሪዎችን ይመስላልና ችግር መፈጠሩ አይቀርም።

ግንቦት 8/1981 ዓ.ም የተሞከረውና የከሸፈው መፈንቅለ መንግሥት ለብዙዎቹ የንስሐ ጊዜ ሰጥቶአቸው ነበር። ነገር ግን ዘላለም የሚኖሩ መሰላቸው። ጥቂት ሰዎች በመፈንቅለ መንግሥቱ መከራ ተላትፈዋል ያሉአቸውን የአብዮቱ ቀኝ እጅ የነበሩትን ፈጽላቸው። ይኹን እንጂ ከሥር ተቀጥተው በዙሪያው ያለውን ባለሥልጣን የበላው እሳት ርዕሰ ብሔሩን ከአገር አባረረ። በኋላ ግን በራሳቸው አንደበት «አብዮት ልጄን ትበላለች» ብለዋልና ልጆችዋን ስትጨርስ ራሷን በላች። የቀሩትንም በልታ ተሩች ግለትም ጥቂቶች በንስሐ ተመለሱ። በፀትቱም በየአብያተ ክርስቲያናቱ ይደረግ የነበረው የህብረት ጾምና ፅሎት በእግዚአብሔር ችርነት አገሪቱን ከአልቂት ታደጋት።

የደርግ ባለስልጣኖች ቀን ቀን «እግዚአብሔር የለም» እያሉ ግታ

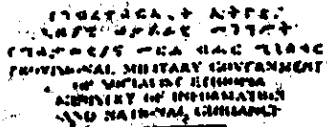
ግታ ደግሞ በየጠንቋዩ ቤት ያድራሉ ወይም ወኪል ይልካሉ የሚል የጉላ ሐሜትም ይሰማ ነበር። ሰይጣን ቢቃል ኪዳነ አይፀናምና የተከተለውም እንዲሁ ከንቱ ይሆናል፤ እነርሱንም ከንቱ አደረጋቸው።

የቀድሞው ፕሬዚዳንት መንግሥቱ ኃ/ማርያም ያላንዳች ደም መፋሰስ ከሀገር መውጣታቸው እግዚአብሔር ኢትዮጵያንና ኢትዮጵያውያንን ስለሚወድድ ነው። ግንቦት 19/1983 ዓ.ም ኢሕአዴግ (የኢትዮጵያ ሕዝቦች አብዮታዊ ዲሞክራሲያዊ ግንባር) የተባለው ድርጅት የአዲስ አበባን ከተማ ተቆጣጥሮ የደርግ መንግሥት ከወደቀ በኋላ «ዓመተ ምህረት» የሚል ቃል ለአሥር ዓመታት ታግዶ የነበረ በጋዜጣና በደብዳቤ ላይ መጻፍ ተጀመረ። ደርግ ዓመተ ምህረትን የጠላው የምህረትን ጌታ ስለማይፈልገው ነው። እግዚአብሔር ግን ሰዎች ወደዱም ጠሉ የዘላለም ንጉሥና ጌታ ስለሆነ በዙፋኑ ላይ ነው። አሜን።

ሃይማኖትንና ሃይማኖተኞችን በፅኑ ይቃወም የነበረው የደርግ መንግሥት አብያተ ክርስቲያናትን እርስ በርስ በረቀቀ ሰይጣናዊ ዘዴ በማጋጨት የሥልጣን መረቡን ይዘረጋ ነበር። ለምሳሌ ያህል የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ከሌሎች በአብ በወልድና በመንፈስ ቅዱስ ስም ከሚያምኑ ወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት ጋር እጅ ለእጅ ተያይዞ በፍቅር ወንጌልን እንዳታስተምር ለመግታት «ማስታወቂያ» በሚል ርዕስ የሚያጋጭ ጽሑፍ እንዲሠራጭ ተደርጎአል። ጽሑፉም ከዚህ ገጽ ቀጥሎ ይገኛል።

ይህ በዚህ እንዳለ ቀሳውስትን መንኮሳትንና ምዕመናንን እርስ በርስ ለማቃረን እንዲሁም ታላላቅ አብያተ ክርስቲያናትን አድባራትን በተጨማሪም የእስልምና ሃይማኖትን ለማጥፋት የሃይማኖት እምነት ለአብዮቱ ጠንቅ ነው። በሚል ርዕስ ያወጣው ምስጢር ዕቅድ ከሶስተኛው ገጽ ጀምሮ ይታያል።

11.14

12451 7074

47097 : 471 : 10:

1100. 1101. 1102. 1103. 1104. 1105. 1106. 1107. 1108. 1109. 1110. 1111. 1112. 1113. 1114. 1115. 1116. 1117. 1118. 1119. 1120. 1121. 1122. 1123. 1124. 1125. 1126. 1127. 1128. 1129. 1130. 1131. 1132. 1133. 1134. 1135. 1136. 1137. 1138. 1139. 1140. 1141. 1142. 1143. 1144. 1145. 1146. 1147. 1148. 1149. 1150. 1151. 1152. 1153. 1154. 1155. 1156. 1157. 1158. 1159. 1160. 1161. 1162. 1163. 1164. 1165. 1166. 1167. 1168. 1169. 1170. 1171. 1172. 1173. 1174. 1175. 1176. 1177. 1178. 1179. 1180. 1181. 1182. 1183. 1184. 1185. 1186. 1187. 1188. 1189. 1190. 1191. 1192. 1193. 1194. 1195. 1196. 1197. 1198. 1199. 1200. 1201. 1202. 1203. 1204. 1205. 1206. 1207. 1208. 1209. 1210. 1211. 1212. 1213. 1214. 1215. 1216. 1217. 1218. 1219. 1220. 1221. 1222. 1223. 1224. 1225. 1226. 1227. 1228. 1229. 1230. 1231. 1232. 1233. 1234. 1235. 1236. 1237. 1238. 1239. 1240. 1241. 1242. 1243. 1244. 1245. 1246. 1247. 1248. 1249. 1250. 1251. 1252. 1253. 1254. 1255. 1256. 1257. 1258. 1259. 1260. 1261. 1262. 1263. 1264. 1265. 1266. 1267. 1268. 1269. 1270. 1271. 1272. 1273. 1274. 1275. 1276. 1277. 1278. 1279. 1280. 1281. 1282. 1283. 1284. 1285. 1286. 1287. 1288. 1289. 1290. 1291. 1292. 1293. 1294. 1295. 1296. 1297. 1298. 1299. 1300. 1301. 1302. 1303. 1304. 1305. 1306. 1307. 1308. 1309. 1310. 1311. 1312. 1313. 1314. 1315. 1316. 1317. 1318. 1319. 1320. 1321. 1322. 1323. 1324. 1325. 1326. 1327. 1328. 1329. 1330. 1331. 1332. 1333. 1334. 1335. 1336. 1337. 1338. 1339. 1340. 1341. 1342. 1343. 1344. 1345. 1346. 1347. 1348. 1349. 1350. 1351. 1352. 1353. 1354. 1355. 1356. 1357. 1358. 1359. 1360. 1361. 1362. 1363. 1364. 1365. 1366. 1367. 1368. 1369. 1370. 1371. 1372. 1373. 1374. 1375. 1376. 1377. 1378. 1379. 1380. 1381. 1382. 1383. 1384. 1385. 1386. 1387. 1388. 1389. 1390. 1391. 1392. 1393. 1394. 1395. 1396. 1397. 1398. 1399. 1400. 1401. 1402. 1403. 1404. 1405. 1406. 1407. 1408. 1409. 1410. 1411. 1412. 1413. 1414. 1415. 1416. 1417. 1418. 1419. 1420. 1421. 1422. 1423. 1424. 1425. 1426. 1427. 1428. 1429. 1430. 1431. 1432. 1433. 1434. 1435. 1436. 1437. 1438. 1439. 1440. 1441. 1442. 1443. 1444. 1445. 1446. 1447. 1448. 1449. 1450. 1451. 1452. 1453. 1454. 1455. 1456. 1457. 1458. 1459. 1460. 1461. 1462. 1463. 1464. 1465. 1466. 1467. 1468. 1469. 1470. 1471. 1472. 1473. 1474. 1475. 1476. 1477. 1478. 1479. 1480. 1481. 1482. 1483. 1484. 1485. 1486. 1487. 1488. 1489. 1490. 1491. 1492. 1493. 1494. 1495. 1496. 1497. 1498. 1499. 1500. 1501. 1502. 1503. 1504. 1505. 1506. 1507. 1508. 1509. 1510. 1511. 1512. 1513. 1514. 1515. 1516. 1517. 1518. 1519. 1520. 1521. 1522. 1523. 1524. 1525. 1526. 1527. 1528. 1529. 1530. 1531. 1532. 1533. 1534. 1535. 1536. 1537. 1538. 1539. 1540. 1541. 1542. 1543. 1544. 1545. 1546. 1547. 1548. 1549. 1550. 1551. 1552. 1553. 1554. 1555. 1556. 1557. 1558. 1559. 1560. 1561. 1562. 1563. 1564. 1565. 1566. 1567. 1568. 1569. 1570. 1571. 1572. 1573. 1574. 1575. 1576. 1577. 1578. 1579. 1580. 1581. 1582. 1583. 1584. 1585. 1586. 1587. 1588. 1589. 1590. 1591. 1592. 1593. 1594. 1595. 1596. 1597. 1598. 1599. 1600. 1601. 1602. 1603. 1604. 1605. 1606. 1607. 1608. 1609. 1610. 1611. 1612. 1613. 1614. 1615. 1616. 1617. 1618. 1619. 1620. 1621. 1622. 1623. 1624. 1625. 1626. 1627. 1628. 1629. 1630. 1631. 1632. 1633. 1634. 1635. 1636. 1637. 1638. 1639. 1640. 1641. 1642. 1643. 1644. 1645. 1646. 1647. 1648. 1649. 1650. 1651. 1652. 1653. 1654. 1655. 1656. 1657. 1658. 1659. 1660. 1661. 1662. 1663. 1664. 1665. 1666. 1667. 1668. 1669. 1670. 1671. 1672. 1673. 1674. 1675. 1676. 1677. 1678. 1679. 1680. 1681. 1682. 1683. 1684. 1685. 1686. 1687. 1688. 1689. 1690. 1691. 1692. 1693. 1694. 1695. 1696. 1697. 1698. 1699. 1700. 1701. 1702. 1703. 1704. 1705. 1706. 1707. 1708. 1709. 1710. 1711. 1712. 1713. 1714. 1715. 1716. 1717. 1718. 1719. 1720. 1721. 1722. 1723. 1724. 1725. 1726. 1727. 1728. 1729. 1730. 1731. 1732. 1733. 1734. 1735. 1736. 1737. 1738. 1739. 1740. 1741. 1742. 1743. 1744. 1745. 1746. 1747. 1748. 1749. 1750. 1751. 1752. 1753. 1754. 1755. 1756. 1757. 1758. 1759. 1760. 1761. 1762. 1763. 1764. 1765. 1766. 1767. 1768. 1769. 1770. 1771. 1772. 1773. 1774. 1775. 1776. 1777. 1778. 1779. 1780. 1781.

[illegible][illegible]

የሃይማኖት ስም፣ ለሰጠ ይፋ ጠንቀቅ ይፋ

٧ ٨ ٩

[illegible][illegible]

የፈጭ በርዚ ቢሮከሩ ያለፈው ሥርዓተ ልገላገልገል የተሠረተና የተገነባ በመሆኑ መሠረተ ባሕር ዩ ለድጋፊ ጸረ ስብዓት ነው። የሰብዓት ጸረ መሆኑን በመገንዘብ ቢሮከሩበው ለጥፋተ የግዛጃው ገባ ገባ ረረገ ይዞ ለገ ሲሄድ በተገኝኛ በረተተ ዘላ ወዘሄ የግንባታ በመሆኑ የቢሮከሩን ተገቢ ለጥፋተ ዘላና ገዛ ይመድያል። ያለው የሲንገሪ ግባባና በመገንዘብ በቢሮከ ስብዓት ግድ የሚረገው ዘመኑ ገና ሥራው ለባለተገባደደ ግድተ የሰብዓት።

በሰብርዘረ ጉዳይ ይፀናሉ እንጂ የዚህ ተጓዥ ዋና ምክላ በሃይማኖት
መርከብ ላይ በተሸፈነው ስር አስፈሪ መምሰስ አስረገገ፤ ነው፡፡ በሃይማኖት
ላይ ተጓዥ የሚገኘው ስር አስፈሪ ሁኔታ በአጠቃላይ ወጣት ባለው ልማት
ሁኔታ ገንጥሎ መልስ አስፈሪ ሲሆን ምሁራን፡፡ አስፈሪ በሀይማኖት

4. ለሁን በተገባር ላይ የሚገኙ ላላብ በተቃረኑ የወለቀ ባለመሆኑ ጥቅ የወጡ ደርሰው ከጥቅ ጭነት በመሆኑ ለግንጸው ተባብሮ ለይነት ጭነት ናቸው፡፡ የክርስቲያን መለኮት ልብረተከበረ ነው በግላት በዚህ የጾታ ለገደብኩት ሁሉ በመደገፍ ለገላገሩ ግድረገና መሰረታዊውን ለመለላት በዘፊያው መደባት
5. ቤተ ክርስቲያንን በሥራ ለመደቀስ በአብዮት ለገላገሉ በግድረገብት ጊዜ ለተሳታፊ ለላቤ የሚገለገሉ ለገደ ሽግግር ይኖር በጥቅ ዘመናዊ ለላቤ በገበያ ለገላገሉ በጥቅገብት ግብጥገር
6. የቤተ ክርስቲያን መስጊድ ባህሪ የሁኑን ከራሱን በገንዘብ በመገዛት ለክርስቲያን ጥቅም ገደብ በጥቅም ለገደገደሉ ጥቅላት ለሌላት ንብት ለገንገሉ የሚሄዱትን በጥቅ ሠራተኛውን በሥራ በግብጥገና ለላቤውን ልብገ. በመለኮትና በመብብ ጥቅም፡፡
7. በቤተ ክርስቲያን ሥርዓት ለጥቅ መደብ ልክባት የሚላት ለገብተት መሆኑን ገና ለሌላ የሥራ ለገደ ጥቅላት ለሌላውን ጊዜ ያለረበት የሌላውን የተባረ ለሌላ መሆኑን ይገባ በዚህ ግብጥገና ልክባት ጥቅ ይደረጋል ተከታይ ለገደገና ለላቤ የሚገበገቡትን ጥቅ ሁሉ ወደ ለላቤ ነር ለገላገሉ ጥቅም፡፡
8. የፊደል በርዚ ስርዓት ተገብቶት በመደብ ለገር የተተራ የከበር ጥቅ የገደብ ከበርተ ርዚጥ ላረ የለበት ጥቅም ታላቅ ጥቅ በሌላውን ከመለከደ ገደባት ለገብቶት ያልወደ መደብ በየቤተ ክርስቲያን በ የ መገላት ገንበብ ጥቅ ሲላ መታየት ለላረ ለበጥቅና ለመለላ ለገራ ጥቅ ተብሎ ሆኗል፡፡ በሌላው በየቤተ ክርስቲያን ሆነ በየቤተ የሄግናት ለጥቅ በጥቅ የሚገባውን ሁሉ ለየተከታተሉ ጥቅም፡፡
9. የሄግናት ለጥቅ ገደብ ለላረው የገለጸ የተባረረ ለገራ በሥራ በጥቅ በመሆኑ ይገራውን የገ ጥቅም ያበረረገል፡፡ ለዚህም ቤተ ክርስቲያን መከባት በግብጥገና በበርገ ገብት በየገላገት በመላክ የወ ገደ መከባገፍን በገበረ ሥጋ በግብጥገና በመገደብ በግብገላት ልክባት ለገራ ያውጥው ግድረገጥ
10. የወገድ ለገር ገደባት የተላኩ ላላብ በግብጥገና ተገደቡት ለገራ በገራ የለገርና መላገናት በገራ በረበት በጥ ለተርቦ ለገራ በገራ

11. የሊትዌን ከሆናት ለገር ይርዳል ጥቅ በሌላውን ተባብሮ ጥቅም የሆነ የሆነ የሆነ ለገራ በገራ ተባብሮ በገራ ለገራ ጥቅም
12. በሊትዌን ገላገሉ የሚገኙትን መከባት ከሁሉ በበለጠ ለገራ በገራ በየቤተ ክርስቲያን ባህሪ-ገር የሚገኙትን የልክበ ጥቅም ገደባት የጥር ጥቅም፡፡

ከፍለ ሁለት ለመገደብ

የክርስቲያን ሄግናት ለጥቅ ላረ በላረበት ጥቅ ይላር ሆኖት የገደብ ተገብቶት የገደብ ጥቅም ገላት የግብጥገና ጊዜ ሆኗል፡፡ በሊትዌን የሚገኙት የክርስቲያን ለጥቅ ከላረው ጥቅም ጥቅ ለሆነ በላ ሆኖት ለገራ ለገራ በገራ በገራ የሄግናት ለጥቅ የገደብ ከፍለ ጥቅም በርዚ ሥርዓት የተገባበትና የላረ ለበጥ ለገብተት ገደብ የተገደቡት ነው፡፡

የሄግናት ለጥቅ በሊትዌን ለገራ በግን ሆኖት ዘመን በተለይ ለሁን ለበጥ በሌላውን ገደብ የተረተ በተለከበት ወቅት ለበጥ ለመደብ ለጥ ለገራ ለገራ በሌላውን ይገደቡት ተባብሮ በግብጥገና ዘር በገራ ተከባሪ በላት ይከተላል፡፡ ሆኖት በክርስቲያን በለከባጥ መከባል ያለውን ታላቅ መሠረታዊ ተራ ነር መጥፍት መገራት በግድረገና በግብገላ ሁሉን የሌላውን ይገደቡት ለክርስቲያን ጥቅም ይጥጣሉ፡፡

የፊደል በርዚ ሥርዓት ይወደዳል
በፊደል ጥቅም ልክባት ያገኛል የት ገራ ይጥጣሉ

የደርግ አወዳደቅና የኢሕአዴግ መነሳት

የጦር ኃይሎች የፖሊስ ሰራዊትና የብሔራዊ ጦር ደርግ ከተመሠረተበት ጊዜ ጀምሮ በሰልጣን ላይ ለመቆየት ያላደረገው ጥረት አልነበረም። ደርግ ገና በጅግሬው እግዚአብሔርን ካደ። ተጥሎ ከተለያዩ ሶሻሊስት ከግብረት «አዎላክ የለሽ» አገሮች ጋር በፖለቲካው፣ በኢኮኖሚው፣ በሶሻሊዝም ... ወዘተ ዘርፎች ገንጥነት ፈጠረ። በአገር ውስጥም «ሥልጣኔን ይጋፋሉ» የሚላቸውን ምሁራን ሲገድል፤ ይጠትሙኛል የሚላቸውን ደግሞ ሾመ። ቤተ ክርስቲያንንና የፃይማኖት ድርጅቶችን በሰውር መንገድ እርስ በርስ እንዲጋጩ አደረገ። ከዚህም ሌላ በየመሥሪያ ቤቱና በየድርጅቱ እስከ መሠረታዊ ግህበር ድረስ በጥናው ዓላማ ግለት በክህደት የሰልጣኑን ካስገጠነ ተከለ። ተወዳዳሪ የለለው ልዩ ልዩ መሣሪያም ተገዛ። ወደ አንድ ሚሊዮን የሚጠጋ የተለያየ ክፍል ወታደር ለግጥቂያ ጦርነት የተዘጋጀ ነበር። ይህም እነሰ ተብሎ በየጊዜው ወጣቶች ከገጠርና ከከተማ እየታደኑ በመመልመል በጦርነት እሳት እየተግገጹ እንዲቆዩ ተደረገ። ብዙ ወንጌል አግኝቶ በእስራትና በግርፋት እየተሰቃዩ አላልፈዋል።

ደርግ በሚሊቲሪ ሳይንስ የተካኑ የጦር መኮንንናች በሁሉም መስክ የሠለጠኑ የአየር የባህር የምድር ጦር ... ወዘተ ወታደሮች ከበርካታ ተዋጊ አይርጥላናች ጋር ነበሩት። በመፈከርም «እናሸንፋለን! አንጠራጠርም!» ይል ነበር።

«እግዚአብሔር ትዕቢተኞችን ይቃወማል ለትሁታን ግን ፀጋውን ይሰጣል 1ኢጥ.5+5።»

ከታሪክ እንደተመለከትነው የትዕቢተኞች ዘመናቸው እንደ ጧት ወጣ ነው። የደርግ ዘመን ተደጋግሞ እንደተገለጸው በሁሉም መስክ የአልቂት ጊዜ ነበር። ጥቂት ሰዎች በራሳቸው የአእምሮ ጡንቻ ሊሠሩ ይነሳሉ። ነገር-ግን እግዚአብሔርን ባለግስቀደግቸው በቃላት ግጭት ጽንጽቸው ይደባለቅ ስለነበር እርስ በርስም ስምምነት አልነበራቸውም። «በመንፈሴ እንጂ በኃይልና በብርታት አይደለም ይላል የሠራዊት ጌታ

የቀድሞውን ንጉሥ ኃይለሥላሴን፣ አቡነ ቴዎፍሎስንም ሆነ ቄስ ጉዲና ቱምሳን እንዲሁም ሌሎች ተዋቂ ግለሰቦችን በመገደል ከሰብዓዊነት ውጭ አጽግቸው እንኳን በክብር እንዳይቀበር ያደረገው ደርግ ነበር። እግዚአብሔር ግን በሥራቸው አልተሰግግበትም። «ከእግዚአብሔር ጋር የሚጣሉ ይደቅቃሉ፤ ከሰግይ ያንገደጉድባቸዋል» 1ኛ ሳሙ.2፥10

እግዚአብሔር እንዲህ ይላል «ጠቢብ በጥበቡ አይመካ፤ ኃያልም በኃይሉ አይመካ፤ ባለጠጋም በብልጥገናው አይመካ፤ ነገር ግን የሚመካው ምህረትንና ፍርድንም ጽድቅንም በምድር ላይ የማደርግ እኔ እግዚአብሔር መሆኔን በግወቅና በግስተዋሉ በዚህ ይመካ። ደስ የሚያሰኙኝ እነዚህ ናቸውና።» ኤር.9፥23-24

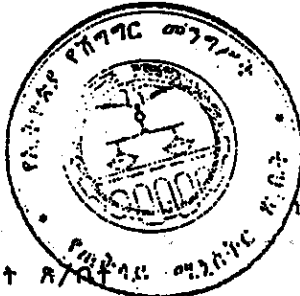
በሠራዊቱ ብዛትና በራሱ ብርታት የተመካው የደርግ መንግሥትና መሪዎች ከነሠራዊቶቻቸው ከሰሜን የአገሪቱ ክፍል በተደራጁና በታጠቁ በዕውቀትና በቁጥር በማይመጥኑት ገበሬዎች ተንኮታክቶ ወደቀ። ይህም የእግዚአብሔር ሥራ እንጂ የሰው አለመሆኑ መታወቅ አለበት። ለእግዚአብሔር የማይታዘዝና የማይገዛ መንግሥትም ሆነ ሕዝብ ውድቀትን እንጂ ክብርን አያይም።

«የጥበብ መጀመሪያ እግዚአብሔርን መፍራት ነው።» ምሳ.1፥7
«መለየት የሚወድድ ምኞቱን ይከተላል።» ምሳ.18፥1

አንደተደረሰው ለግዛቱ ተቀላቅሏል፡፡ ይህ ሁኔታ ዛሬ የኢትዮጵያ ሕዝቦች ከተገናኝቶችና ከሚታገሉት የፍቃድ ወጪ ለጋራ በጥንቃቄ ለይነት ወለኩ ተግባራት ለናረው ለይቻለዎት፡፡

በጋራ ተረጎሞ ለግዛቱ ወረራት ግንኙነት ከፍለ ፀረ ሰላም ስሜት ለሰበሰበው ደረሰ የሕግነት ነፃነት ውሉ በውሉ የተከበረ ወሀት ታውቆ ከዚህ ውጭ ይህን በግንኙነት ግንኙነት ላይነት ፀረ ሰላምነት ስንት ሰፊ ላይ የሚገኝ መንግሥት ለሰላም ጥገና ጥገና በግድገር ህጋዊ ስርዓቶች ለገንዘብና ከሌሎች ውጭ የሀገር ጥገና ስጋታችን ሪፖርት ለገንዘብ ስርዓታችን፡፡

ከሠላም ታ ጋር
ሰገድ ደባል ቀው
ከጠቅላይ ሚኒስትሩ ላይ ጽ/ቤ.

ገለባጭ

- ለጠቅላይ ቤተክህነት ጽ/ቤት ግንኙነት
  - ለሕዝባዊና ጋራ ጥገና ጠቅላላ ገባዓ
  - ለከፋለክ ቤተክርስቲያን ጽ/ቤት
  - ለወንጌላዊ ቤተክርስቲያን ጽ/ቤት
- ለገባ ለበበ

በተጨማሪም ይህ ደብዳቤ ለሃያ ስምንት ራስገዝና አስተዳደር አካባቢዎች የሽግግር መንግሥት ተወካይ በግልጽ ተመዝግቦላቸዋል። ይሁን እንጂ ደብዳቤው ከተላለፈም በኋላ በአንዳንድ አካባቢዎች ችግር እየተከሰተ እንደሆነ ይታያል። የሃይማኖት ጉዳይ በተለይም ክርስትና በዱላ፣ በሰይፍና በጦር ሊዳረስ አይችልም። በመጽሐፍ ቅዱስ ውስጥ ክርስቲያን ሰይፍ ይዞ እንዲነሳ አልተፈቀደለትም። ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስም ፍቅርን እንጂ ጥላቻን አላስተማረም።

ነገር ግን በአንዳንድ የሃይማኖት ቀናዲነት አለን በሚሉ ሰዎች አስተባባሪነት አቶ በየተከለ ግርያም በክርስቶስ ባላቸው እምነት መንዝ ውስጥ «ደብዳቤ» በተባለ ስፍራ ሰኔ 27 ቀን 84 ዓ.ም በጥይት ተደብድበው ሲገደሉ ቤታቸውና ንብረታቸውም በእሳት ተቃጥሎአል። ቤተሰባቸውም ተበትኖአል።

ወ/ት አታክልት እጅጉ የተባለች ወጣት ጌታን ኢየሱስ ክርስቶስን በማመድና ክርስቲያን በመሆን ብቻ በፍናት ሰላም ከተማ ሚያዝያ 11 ቀን 84 ዓ.ም ሌሊት ባደረሱበት ከባድ ድብደባ አንድ ዓይነት አጥታለች።

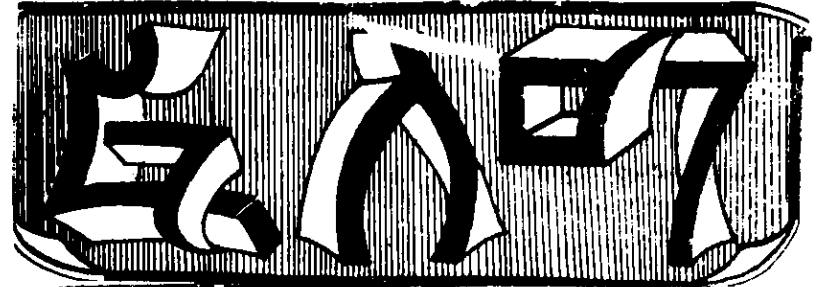
በደብረ ብርሃን ከተማም በ1984 ዓ.ም በተደጋጋሚ በወንጌል አማኞች ላይ ድብደባና ጭፍጨፋ ተፈጽሞባቸዋል። በባሌ ክ/ሀገር ሄረር በሚባል ቦታ «የገብርኤል ታቦት ተሰረቀ» በሚል ሰብብ የአንዲት ድርጅት መሪዎች ታህሣሥ 4/84 ዓ.ም ቅስቀሳ አካሄዱ። በማግሥቱ የሰረቁት የወንጌል አማኞች ናቸው ተብሎ በመሰረድ የጭፍጨፋ ዘመቻ መጥረቢያ ዘንዝና ሌላም መሣሪያ በመጠቀም በየቤታቸው እየሄዱ በርና መስኮት ሰብረው በመግባት ደበደቡአቸው። በድብደባው ወቅት አቶ ጥላሁን ፀጋዬ የተባለ የገብርና ሚኒስቴር መ/ቤት ባልደረባ አንድ ዓይነት ያጣ ሲሆን የራሱም ሆነ የቤተሰቡ ሕይወት በተፃምር ተርፎ ለምስክርነት መብታት የሚያስደንቅ ነው።

በደብረ ዘይት ከተማ አካባቢ «ጨፈ ዶንሳ» ተብሎ በሚጠራ ቦታ አዲሱ ተስፋዬ የ18 ዓመት ወጣት በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ባለው እምነት «ዲንጤ ነህ» ተብሎ ተገድሎአል። ወጣቱ ነሐሴ 1/1984 ዓ.ም የተገደለው በጨፈ ዶንሳ ገብርኤል ቤተ ክርስቲያን መሪዎች ዝር። የገዳይ ቡድኑ አስተባባሪ ፀጋ ዘአብ ካሣሁን የቤተክርስቲያን የሰንበት ተማሪዎች አስተማሪ የነበረ ነው። አዲሱን ገድለው ራሳውን በትልቅ ዛፍ ላይ ሰቀሉ። ራሳው ከፖሊስ ምርመራ

በኋላ በወንጌል አግኝቶ የመቃብር ቦታ ላይ ተቀበረ። ከላይ የተጠቀሱት የገብርኤል ቤተ ክርስቲያን አባላትና መሪዎች ነሐሴ 6/1984 ዓ.ም በቤተ ክርስቲያኑ ትጥር ከምሽቱ በአምስት ሰዓት ስብሰባ አድርገው «ረሳውን ከመቃብር አውጥተን ብናቃጥል እንፀድቃለን» ብለው በግሰባቸው ቆፍረው አውጥተው እንጫት ረብርበው አቃጠሉት። ከእነሳት የተረፈውን ለጅብና ለውሻ ሰጥተዋል። የግፀድቀው ግች ነው ወይስ ገዳይ? አዲሱ ተስፋዩ ላመነበት ጌታ በወንጌል ቃል መሠረት በመስዋዕትነት ወደ ሕይወት ተሸጋግርዋል።

በሰብዓዊ መብትና ለሰው ልጅ በሰውነቱ ሊሰጥ ከሚገባው ክብር አኳያ ግን ይህ ሀሉ ገፍ በኢትዮጵያ ምድር እየተፈጸመ ነው። ላለፈው ንስሐ መግባትና መስተካከል ሲገባ የባሰ ወንጀል መፈጸም የእግዚአብሔርን የሰላም እጅ የሚያሳጥር ነው። ይህንን ወንጀል የሚፈጽሙ ሆኑ የሚያስፈጽሙ ሰዎች በእግዚአብሔር ፊት ቀርቶ በሰው ትክክለኛ ዳኝነትም ፊት መልስ የላቸውም። የእግዚአብሔርን መንግሥት በተጽእኖ የመቃብር ቦታ በመከልከልና አልፎ ተርፎም ሰውነት በማጉደልና በመግደል እንዲሁም በማቃጠል እንድናስፋ ጌታ አላዘዘንም። እያንዳንዱ ሰው ለሚናገረውም ሆነ ለሚፈጽመውና ለሚያስፈጽመው የአመጽ ድርጊት በእግዚአብሔር የፍርድ ዙፋን ፊት እንድ ቀን መልስ ይሰጥበታል። ስለዚህ ለአገራችንና ለግል ሕይወታችን በእግዚአብሔር ቃል መሠረት ንስሐ ገብተን ኢትዮጵያ ተፈውሳ የሰላም ኑሮ እንድንኖር እግዚአብሔር በቸርነቱ ይርዳን። የሚያደርጉትን አያውቁምና ይቅር በላቸው ከግለት በስተቀር ሌላ ምን ይባላል?

ስለ አዲሱ ተስፋዩ አግኝቶ የተደረገው ፖሊሳዊ ክትትል «ፈለገ» ጋዜጣ ላይ ህዳር 29/85 እና ታህሣሥ 14/85 ዓ.ም እንደሚከተለው ተገልጿል።

14 ኅተ ጥር 8

ህዳር 29 ቀን 1985 ዓ.ም

የሀገር ውስጥ ዜና

«ዲንጤ» ነህ ተብሎ ተቃጠለ!

የሰው ልጅ በሰውነቱ ክብር ነው። ሰብዓዊ መብቱ በግንኙ መደረግ የለበትም የግል ፅምነት አለን።

በዚህ ዝግጅት ያቀረብንላችሁ እጅግ ውጣት ዘገናኝነቱ ቢያስጨንቀንም ዘገናኝ አላዛኝና ሰብዓዊ መብትን የሚ የወንጀለኞችን አረመኔዊ ድርጊት ሄሮ ድርጊት ሲሆንበትና ለግልጽ ሰጥቶ (በ3ኛው ገጽ ይጻፋል)

ከፊት ጥራው በግልጽ ለተቀረጸው ይህን!

ኢንጢ ነው ...

ዘገየው ጽ ሞረ

ይፋ ግፍግት በላለብንና ገብረተሰ ቡድን እንዲያውቀው ለግድረግ ነው ።

ዝርዝር ሁኔታው እንደሚከተለው ነው ።

ሐምሌ 29/84 ለገጽቢቼ ወረዳ ወፊ ደንግዘር 1 ቀበሌ ወረዳ ፖሊስ ጣቢያ አቤቱታ ይቀርባልታል ።

አውልካቸው የ18ት ንግግ ለግ ላጋ ወጣት አዲሱ ተበፋፋ ሲሆን ያውለክተውም ። « እኔ የኢትዮጵያ ወንጌላዊት ቤተክርስቲያን አግኝ ነኝ። በዚህ ዕምነቴ 'ኢንጢ ነህ' በግለት የአካባቢዬ ሰዎች ከአባቴና ከወንድ ጥቼ ጀምሮ እናቴ ብቻ ስትቀር ጠም ደውኛል ። እንዲያውም ሊገድሉኝ እየፈለጉኝ ነው ። እንደሚገድሉኝም ግስጠንተኒያ ደርሶኛል ። ሀይወቴ የሚደንበት አልያም መጠለያ የግን ኝበት ዘዴ ይቀይሱልኝ » በግለት በመረረና በሃዘን ስሜት ነበር ።

የወጣትን አቤቱታ የሰግው የወረዳው ፖሊስ ጥቶ እልባት እንዲያገኝ የወንጌላዊት ቤተክርስቲያን ተጠሪን አስጠርቶ የወጣትን አቤቱታ ይገልጻል። የቤተ ክርስቲያኑ ተጠሪያ ሁኔታው እስኪረገብ ድረስ በዚያው በወንጌላዊት ቤተክርስቲያን ባለው ቦታ እንዲያደር ይፈትሩለትና በዚህ ተስጋግተው ይለያያሉ ።

ነሐሴ 1/84 ከ3 ቀን በኋላ አንድ አስደንጋጭና አሳዛኝ ድርጊት ለፖሊስ ጣቢያው ረፖርት ይቀርባል። ወጣት አዲሱ ተበፋፋ ወረዳው ጥፋ ላይ ታገቶ ተንጠልጥጓል ፤ ነፍ እንደሚሆን አድርጉት የሚል ነበር ። የወረዳው ፖሊስ አሳዛኝና መርግሪውም በዚህ መሠረት በፍጥነት በቦታው ይደርሳሉ።

እውነትም አዲሱ ታገቶ ተስት ጓል ። የአስተናጎቱ ሁኔታ ግን ለመርግሪው ፖሊስ አልፋጥ ይለዋል ። አዲሱ የታነተው ራሱን በራሱ ነው ወይስ በሌላ ሰው? የሚለው ጥያቄ በአዕምሮው ይጉላላል ።

እስከራት መወጣጣ በሌለበት ረጅም ዓመት ላይ መሃል ቅርንጫፉ ላይ መንጠል ለጠሉ ፤ እንዴት ወጥቶ ራሱን ይገድላል ። የሚል ጥያቄ እስከተለ ። ወትቱ ከረፍቶ ስለሆነ ጭታግ በመሆኑ ብዙ የሰው እግር ጭንቅ ይገኛል ። ሌላ ግስጠኝ ግን አልተገኘም ። በዚህን ጊዜ መርግሪው ወጣቱ በሰው ተገድሎ ተንጠልጥጓል ወደሚለው ግምታዊ ውሳኔ ላይ ይደርሳል ። የእግር ጭንቅ እየታኝ ሥፍራው ጉራንጉርና ለመኪናም ሆነ ለፖሊሳዊ ተግባር አመቺ ያለመሆኑን የተረዳው መርግሪ አግራውን ያስብና እስከራት ከሚበላሽ የአካባቢውን ሕዝብና የወንጌላዊት ቤተክርስቲያንን በግስተባበር እንዲቀበር ይወስናል ።

ቤተክርስቲያኑም ከመቃብር ግጥን ጀምሮ ግንኙውንም ወጪ በመሸፈን የአዲሱ ተበፋፋ እስከራት ከተንጠልጠለበት ይወርድና በዚያው በወንጌላዊት

(ዘገየው ጽ ሞረ)

ኢንጢ ነው ብለው

(ዘገየው ጽ ሞረ)

ዊት ቤተክርስቲያን የተባር ቦታ እንዲቀበር ይደረጋል ። ይህ በዚህ እንዲቀደም ሌላ ግኝት አዲሱ ተበፋፋ በሕይወት ላይ የወረዳው ጥፋ የሌለውን የኢንጢ የሥነምግባር ካቶሊክ ለመገደል እንደግይመለሱ በሚታወቅ ተቃውሞ ለፖሊስ ያውልክተዋቸው ወጋዘክ ካግሁን ጥላውን መገራብደድ በላይነህጌታቸው ይቃወሙ ። ሙሉ ጥያቄ ደገግ መስፍን ገብረ፡ጭሰን ያሚ ፤ ሲግዜ ወ/ሰንበት ወፊ ደንሳ ገብረኤል ቤተክርስቲያን ትጥር ግቢ ነሐሴ 6/85 ከፍሸቱ 5 ሰዓት በወጋ ዘላቂ ሰብሳቢነት ተሰብስበው የሚሆን እስከራት አውጥተው ። « ወፍቃጥነት እንደታለን ፤ መተግብረያ ይሆናል » የሚል አጽኖ ይወስናሉ ። እስከራትንም ከመቃብር ቆናረው በግፍግት በእሳት ያቃጥሉታል። ለእነዚህ ተግባራቸው የተጠቀሙትንም መግሪያዎች ከወንጀሉ ሥፍራ በመተው ገብረኤል ቤተ ክርስቲያን ሄደው ይተኛሉ ።

በነጋታው በድጋሚ ለወረዳው ፖሊስ መልእክት ይተላለፋል ። « አንድ እስከራት በእሳት ተቃጥሎ የወሻ መጫወቻ ስለሆነ ተሰድረው ይባላል » የወረዳው ፖሊስም በተባለው ቦታ ሲደርስ በእሳት የተቃጠለና የአካባቢው ውሻ የከበበውን እስከራት ያገኛሉ ። በድጋሚ የጥንቁቅ የጥተው የሚች አዲሱ ተበፋፋ እስከራት በእሳት ተሰብሶ ግጥሽ

አዲሱ በውሻ ተባለታል ። ተቀብሮ በት የነበረው ጉድግድ አፋን ከፍተኛ ጥጥር ተሰባብሮ ለእሳት ተቀርቧል። ጉድ የሚያሰኝ ነው ። በሰብአዊ ፍጡር ላይ አረመኔያዊ ድርጊት ተፈጽሟል ። መርግሪው እካባቢውን ሲቃኝ ዙሪያውን በሕዝብ ተከፋይ ። እንኳን መርግሪው እስከራት በድጋሚ ለጥንቁቅ ውሳኔ የቀረበ ይመስል ሰው ሁሉ አስፍሰደላል ። « እንኳን ተቃጠለ ፤ መተባበር የለበትም ያልላም ሌላም » መርግሪው በትዕግሥት ከትትሉን ይተላለፍ የእካባቢ የተከፈከ ግስጠኝዎችን ያስባስባል ። ከወንጀሉ ሥፍራ በደም የተበከለ ደግ ፤ ርጅኗ እንወት ፤ ሰንጠ ነበር የተገኘው ። ከዚህ በኋላ ከእሳት የተረረውን እስከራት ከውሻና ከአዋራ እስተሉ በድጋሚ ግስተባበርን ይመርጣል ። የተባበሩ ሰነ ሥርዓት ለሁለተኛ ጊዜ ይፈጸማል ። ለሁጉም የተቀበረበት ቦታ ትክክለኛ ባለመሆኑ መተባበር ያለበት ሌላ ቦታ ነው በሚል ሕገ ወጥ የሆነ ሰላግጥ ሠልፍ በግድረግ የወረዳውን ፖሊስ ጣቢያ እንደጉድ ይከብራል ። ፖሊሱ ግራ ይጋባል ፤ የሠልፍ መሪ ሆኖ ሲያስተባብር የነበረው ወጋዘክ ብም የሰንበት ተግሪዎች እስተግራ ሆኖ ይገኛል ።

(ይተላል)

ጴንጢነው ብለው በእሳት አቃጠሉት

(ካሊፊ ዮተጠላ)

ባለፈው ዕትግችን ግዥ አዲሱ ተስፋፋዩ የደረሰበትን ስቃይና የአግሪ ግዙፍ ሁኔታ፣ የተባበሩ ቦታው ትክክለኛ ሰላምን መቀበር ያለበት ራት ወዳለ ቦታ ነው በሚል ሰበብ በፀጋ ዘላብ አስተባባሪነት የተደረገውን

ሰላማዊ ሰላፍ አስነብበን ነበር ያቆም ነው። ዛሬም ከዚያው በመቀጠል እናስተባባለን።

የወረዳው ፖሊስ ጣቢያ ለጨፈ ዶክተር ገብርኤል የሰበካ ጉባኤ በወ/ሐ/ም/ 1/131/8 7/2/84 በደረሰው ደብዳቤ በሰላም አዲሱ ተስፋፋዩ የሚያውቁት ካልፍ ሰላማዊ ሰላፋን ለማድረግ ከቤተክርስቲያኒቱ አካባቢ ግፊት እንዳለና እንደሌለ ካልበትም ለምን ይህን ግዥ በተመለከተ ሰላማዊ ሰላፍ እንዲያደርጉ ፈቀደ የሚል ጥያቄዎችን ያካተተ ደብዳቤ በመገናኛ በአስቸኳይ መልስ እንዲሰጥበት ይጠይቃል።

ይህ ደብዳቤ የደረሰው የጨፈ ዶክተር ገብርኤል ለሰበካ ጉባኤም በ8/12/84 በደረሰው አፋጣኝ መልስ ሰላማዊ ሰላፋን እንደማያውቁ ስለደርጊቱም ጥፋትና ስህተት ያህን ከመሆናቸውም ሌላ በአካባቢው ድርጊቱ ተፈጽሞ ከሆነ ተከታትለን እንገልጻለን የሚል ይጽፋሉ።

ፖሊስ ይህ መረጃ ከደረሰው በኋላ

ግስረጃ የግሰባሰቡንና የክትትሉን ሥራ ይቀጥላል። ይህ በእንዲሁ እንዳለ ወንጌላዊት ቤተክርስቲያን በቁጥር ደ/ዘ መ/ወ/0684 ደገ-ሜ 3/84 በተጻፈ ደብዳቤ ለወረዳው ፖሊስ ጣቢያ ደብዳቤ ይልካል። ደብዳቤውም በሕግ የተፈቀደ ደልን የተባበሩ ቦታችን ተደፍሮ፣ አስከሬን ወጥቶ ተቃጥሏል። ከመስቀሉም ሌላ አስከሬን ወጥቶ መቃጠሉ በቻርተሩ የተሰጠውን መብት የሚጋፋ ነው። ስለዚህ የግዥን አግሪግት ከሥር መሠረቱ ተመርምርልን ፖሊስ ለፍርድ ይፋ ያደርግልን የሚል ተጨማሪ ቃል ያዘለ ደብዳቤ ይደርሰዋል። የወረዳው ፖሊስ ይህንንም እንደ አንድ ግስረጃ አሜን ብሎ በመቀበል ሕጋዊ ክትትሉን ይቀጥላል። እንደገናም ከኢትዮጵያ የሽግግ መንግሥት ጠቅላይ ሚኒስትር ቢር በቁ/ደ/10/55 ለ28ቱም አስተዳደር አካባቢዎች የሚል ደብዳቤ በውስጡ በቻርተሩ መንግሥትና ዓላማዎች ግንኙነት ከፍል ወይም ሃይማኖት ፀረ ሰላም አቋም እስከሌለው ድረስ የእምነት ነፃነት ሙሉ በሙሉ የተከበረ መሆኑ ታውቆ ከዚህ ውጭ ይህን በመቃረን ግንኙነት ዓይነት ፀረ እምነት እንቅስቃሴ የሚያደርጉት ላይ የሽግግ መንግሥቱ አባላት አስፈላጊውን ጥንቃቄና ቁጥጥር በማድረግ ሕጋዊ ርምጃ እንዲወሰዱና ዘላቅ ውጭ የሆነ ነገር ሲያጋጥም

ሪፖርት እንዲላክልን እናስታውቃለን። የሚል ደብዳቤ ለፖሊስ ጣቢያ ይደርሰዋል።

የጊዮቢቹ ወረዳ ፖሊስም ከላይ በተጠቀሰው መሠረት ፖሊማዊ ክትትል ሲያደርግ ቢቆይም፡-

መስከረም 7/85 ከተጣራ በኋላ የወረዳው የሽግግ መንግሥት ባሉ በትና ከ2000 በላይ ተመልካች። ባሉበት የወንጀል ድርጊታቸውን መርተው ያገዩ ሲሆን በአሁኑ ሰዓት ለፍርድ ተርበው ውጤአቸውን በመጠየቅ ላይ ይገኛሉ።

ከዚህም ሌላ በአገሪቱና ሌላው አውራጃ በበርመና ተባሉ ገበሬ ግህበር ውስጥ ባለቸው የቃለ ሕይወት ቤተ ክርስቲያን ሕንጻና በምዕመናት ላይ ሀዳር 4 ቀን 1985 ዓ.ም. ከሌሊት በ7: 30 በሌላ ሃይማኖት አጠላቅነት ወንጀልና ገፍ ተፈጽሞአል። ይኸውም ሰባት የምዕመናን ቤተች ከነገብረታቸውና ከብተቶቻቸው ጭምር በእሳት ሲቃጠሉ በቤተ ክርስቲያን ሕንጻ ላይ ፈንጂ በመጣል አፍርሰዋል። «ይህ አካባቢ የኛ ሃይማኖት ክልል ነው» በሚል ጠባብ አስተሳሰብ የተሳሰሉ የሃይማኖት መሪዎች አንዳንድ ለወንጀል ድርጊት ዝግጁ የሆኑትን ገለሰቦች በግንሳሳት ችግር በመፍጠር ላይ ይገኛሉ። በዚህም የወንጀል ድርጊት ቀንደኛ የገበሬው ሰው ከሽግግር መንግሥት ሁኔታውን እንዲቆጣጠሩ በተላኩት ወታደሮች ላይ ተኩስ ከፍተ ግምሉ ከቃለ ሕይወት ጥና ጽ/ቤት ለደቡብ ሕዝቦች ኅብረት በቀጥር 36.2/929/85 በተጻፈ ደብዳቤ ተገልጿል።

በአገሪቱ ሰላምና መረጋጋት እንዳይሰፍን የሚያደርጉ አንዳንድ «የሃይማኖት ተናጋሪነት አለን» የሚሉ ገለሰቦች ናቸው። በሰላም አብር ለመኖርና አገሪቱም ሆነች ዜጎችም እርዳታ እንዲያገኙ ከተፈለገ በየስፍራው የሚታየው እንዲህ ዓይነት የእርስ በርስ ጥላቻ መቆም አለበት።

ለሰላም መፍትሔ ብዙ ነገር ተጥክሮአል። የመንግሥት መተየር፣ አዋጅ ግወጣት፣ ወይም ግዛጄድ ... ሌላ ሌላም ተደርጉአል። ነገር ግን ለኢትዮጵያ ሰላምና ለሕዝቦች ሰላም ልፍትሔው ልዩነት በመፍጠር መበታተን ሳይሆን ወደ እግዚአብሔር በገፁሕ ልብ መጮህና ንስሐ መግባት ብቻ ነው።

የኢትዮጵያ ሕዝብ በየጊዜው በኃይልና በሥልጣን በሚገዙት ባለሥልጣናት መጻፍ ሥር ሲግትት የቆየ ነው። በሌላ በኩል ደግሞ «እኛ እናውቅልሃለን እንዳደረግህ ሁን» ባዮች በቤተ መንግሥትም ሆነ በቤተ ሃይማኖት ሰላምተው የሕሊና ነገት በግጣት በተጽእኖ ታፍኖ አውቆ እንዳላወቀ በግለፍ በትዕግሥት የኖረ ሕዝብ ነው።

የሰው ልጅ በሰውነት ኩባር ሊሰጠው የሚገባ የእግዚአብሔር ፍጡር ነው። በሰብዓዊ መብት አኳያም ቢሆን ሊከበርና ስፍራ ሊሰጠው ያስፈልጋል።

ክርስቲያን፣ እስላም፣ ... ወዘተ እየተባሉ መተያቸትና መጠላለት ተወግዶ ያደራችን እንድትፈጠርና ሕብረተሰቡም የሰላም ተጠቃሚ

እንዲሆን በትድግና ከእግዚአብሔር ጋር መታረቅ አስፈላጊ ነገር ነው።

የኢትዮጵያ ሕዝብ እንደ ሌላውም የዓለም ሕዝብ እውነትን መመርመርና መረዳት የሚችል ሕዝብ ነው። ነገር ግን ለዘመናት ከመርከትና ከእርስ በርስ ግጭት አርፎ ሰላም ለማግኘት አልታደለም።

በ1979 ዓ.ም (እ.ኤ.አ. 1986) በታተመውና World Human Rights Guide በሚል የሰብዓዊ መብት እስታትስቲክስ ዝርዝር ላይ እንደተገለጸው በኢትዮጵያ የዜጎች ሰብዓዊ መብት ደረጃ 13% ብቻ ነው።

የኢትዮጵያን የረዥም ዘመናት ታሪክ ስንመለከት ሕዝቡን የሚቀጠቅጡና የሚረገጡ መሪዎች እንጂ ፈሪሃ-እግዚአብሔር በልባቸው ነገሥ በርገራጌ የሚያስተዳድሩትን አግኝተ አያውቅም።

ግንኙውም የኢትዮጵያ መሪ ዙፋን ላይ ወጥቶ በሥልጣን ኮርቻ እስኪፈናጠጥ ድረስ ብቻ «ይህንንና ያንን እሠራለሁ ...» ይላል። ነገር ግን ከሥልጣኑ ጋር አብርቶ የሚወርሰው ሥውር የሆነ ጉድ ግልጽ አይደለም። ወዲያው የተናገረውን ቃል ቀልጥሞና አዋጁን አፍርሶ ሕዝቡን በሥቃይ አለንጋ እንዲገረፍ ሲዳርገው ቆይቶአል።

የሰው ልጅ አንድ ነውና በአመለካከት መለያየትና በሃይማኖት ልዩነት ያከንያት መገዳደል እንደግደገጠው «ሃይማኖት አይለያየንም» በሚል ርዕስ ከመምህር ኪዳነ ግርያም ገ/ሕይወት ተጽፎ በትንግሌ ዘገባሌ ግተሚያ ቤት የታተመ መጽሐፍ ሽፋን ከዚህ ገጽ ቀጥሎ ተመልክቶአል።

በወርሃ የካቲት የተፈጸመ ድርጊቶች በኢትዮጵያ ምድር።

በተለያዩ የታሪክ ፀሐፊዎች ተደጋግሞ እንደተገለፀው በአገራችን በኢትዮጵያ የየካቲት ወር በያመቱ ለረዥም ዘመናት የደምና የእልቂት ወር ነው። ያለ መነሻ ምክንያት የሚከናወን ነገር የለም። የኢትዮጵያ ሕዝብ መንስዔውን በውል ባያውቀውም የካቲት ሲቃረብ «በዘንድሮውስ የካቲት ምን ይመጣ ይሆን?» ማለቱ አልቀረም። በእርግጥ እግዚአብሔር የድቅ ፈራጅ ስለሆነ የቅዱሳን ደም በከንቱ እንዲፈስስ አይፈልግም።

በመሠረቱ ስለ የካቲት ወር ሲወሳ በያመቱ የሚፈስሰው ደምና የሚደረገው ጦርነት በአብዛኛው በየካቲት ወር ስለሆነ ጉዳዩ ለጥናት የሚገፋፋ ነው። ለመሆኑ ለምን በየካቲት ወር ዘወትር ሽብርና ጦርነት ይከሰታል? መነሻ ምክንያቱ ምንድነው? በማን ዘመነ መንግሥትና መቼት ነው? አሁንስ መፍትሔው ምንድነው?

25.1 ወርሃ የካቲት ከዘርዓያዕቆብ እስከ ልብነድንግል

አፄ ዘርዓያዕቆብ (ድበፀር) ወይም ቁስጠንጥኖስ ተብሎ የተሰየመው ንጉሥ በኢትዮጵያ ከ1426-1460 ዓ.ም እንደነገሠ ከዚህ በፊት ተገልጾአል።

የካቲት 2 ቀን በዕለተ ዓርብ በእግዚአብሔር ቃል የሚመሩትን አንድ መቶ ሰባት ቅዱሳን የእግዚአብሔር ሰዎች አፄ ዘርዓያዕቆብ አስጨፈጨፈ። እነዚህ ሰዎች ካህናት፣ ዲያቆናት፣ መነኮሳትና ምዕመናን ናቸው። «ንጉሡ አፄ ዘርዓያዕቆብ ላወጣው ሥጋዊ ሥርዓት ሳይሆን የምንገዛው ለእግዚአብሔር ቃል ነው» በማለታቸው የሞት ፍርድ ተበየነባቸው። ውሳኔው በንጉሡ አደባባይ ይሁን እንጂ የቤተክርስቲያን መሪዎችም በጉዳዩ ተስማምተውበታል። በተጨማሪም ሕዝብ ተሰብስቦ በምን ዓይነት ሞት እንደሚቀጡ ውሳኔ ተደረገ።

በውሳኔው መሠረት «ቀደም ሲል ሲደረግ እንደነበረው ሁሉ አፍንጫቸው፣ ከንፈራቸውና ምላሳቸው እንዲቆረጥ ግድረጉ ብቻ በቂ ስላልሆነ በአደባባይ ለሕዝብ ሁሉ ግስደንገጫ እንዲሆኑ ተብሎ ከአገገት በታች ተቀብረው የፈረሰ አጉዳይ ይነዳባቸው» ተብሎ ተወሰነ። በተጠቀሰው የካቲት 2 ቀን ግድያው በገገሡ አዲስ ከተማ በደብረ ብርሃን ተፈጸመ። የኢትዮጵያውያን ቅዱሳን ደም በኢትዮጵያውኑ ውሳኔ በኢትዮጵያ ምድር በወርሃ-የካቲት ከአፈሩ ጋር ተደባለቀ።

ለእልቂቱ ግዘንና መጸጸት ሲገባው ገገሡ፣ የቤተክርስቲያን አስመሳይ መሪዎችና ሕዝቡ በመንግሥት ፈቃድ ድግስ ተደገሱ የሚጨርሰበት ዕለት እንዲሆን ተወሰነ። ሕዝቡም በከተማውና በአካባቢው እርስ በርስ በመገባበዝ ጨፈረ። በተፈጸመው የግፍ ግድያ የተጸጸተ ሰው አልነበረም። በዚሁ የእልቂት ምሽት ልዩ ዓይነት መብረት ወርዶ የቤተ መንግሥቱን የግብር አዳራሽ ግጥሙን እንዳቃጠለ በገደለ አጋው ላይ ተጠቅሶአል። ተክለ ጻድቅ መኩሪያ የኢትዮጵያ ታሪክ ከይኩና አምላክ እስከ ልብን ድንግል በሚል መጽሐፋቸው ላይ ግድያው የካቲት 2 ቀን የተፈጸመ ሲሆን የመብረቱ ብርሃን የወረደው መጋቢት 10 ቀን ግለትም በሠላሳ ስምንተኛው ቀን እንደሆነ ጠቅሰዋል። ያም ሆነ ይህ ግፍ በምድሪቱ ላይ ተፈጽሞአል። «ወይናን የሚያነሱ በወይና ይወድቃሉ» ተብሎ የተጻፈው ቃል ይፈጸም ዘንድ እርም ተፈጽሞአልና እልቂትና ደም መፍሰስም የሚታየው በየካቲት ወር ነው።

ገገሡ እኔ ዘርዓያዕቆብ ያወጣው አዋጅና ጠቅላላ ሁኔታው ከዚህ በፊት የተብራራ ስለሆነ በዝርዝር መመልከት ይቻላል።

በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ውስጥም በጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ ባላቸው እምነትና ፅናት፣ ሰደት መከራና ሞት የደረሰባቸው ቅዱሳን ብዙ ናቸው። የእምነት ጉዳይ በወይና ስለት፣ በዱላና በተፅዕና የሚፈታ አይደለም። የሃይማኖት ዲሞክራሲ በመንፈግ ክርስቲያኖችን «የክርስቲያን አገር» በምትባል በኢትዮጵያ ምድር በግፍ መጥፋትና እንደበጉ ምግባር አድርገው የቆጠሩ አንዳንድ የቤተክርስቲያን መሪዎችም ነበሩ። እነዚህም በግያገባቸው ጉዳይ ጣልቃ እየገቡ የገገሡ አባሪ ተባባሪና እስተባባሪ በመሆናቸውም በምድሪቱም ላይ ከፋ እርም ተተክለ። እንዴት ይነቀል?

የክርስቲያኑ ሰደት በእኔ ዘርዓያዕቆብ ዘመን መንግሥት ብቻ ያበቃ ሳይሆን በልጁ በእኔ በዕድገግና በእስክንድርም ቀጥሎ ብዙ ስቃይ አሳይቷል።

ከቤተክርስቲያን ታሪክ ስንመለከት በርም የነበሩ የጅመሪያዎች ክርስቲያኖች በእምነታቸው ምክንያት እየታደኑ ተይዘው ለተራብ አገበላና ነበር ይሰጡ ነበር። ሰፊው የርም ሕዝብም በአደባባይ ወጥተው ትርዒቱን እያየ ይረካ እንደነበረ ተመልክተናል። አንዱን ክርስቲያን ትተራብ አገበላ ወይም ነባር በጫጭቶና ገነጣጥሎ ሲጥል ሕዝቡ በቶጩትና በጩኸት «ሌሎችም ክርስቲያኖች ይጨመሩ» ይል ነበር። ይህም እንደ ጀብዱና እንደ ጽድቅ ይቆጠር ስለነበረ ነው።

ከእኔ ዘርዓያዕቆብ የተረፉት ሰደተኞች በልጁ በበዕድገግናም ዘመን እየታደኑ ተገድለው ለአገበላ ተሰጥተዋል። እኔ እስክንድርም የአያቱን የእኔ ዘርዓ ያዕቆብ ዓይነት ባህርይ የነበረው ገገሥ በመሆኑ በየገጠሩ ፖሊስ መድቦ እንዲያጠፋቸው አድርጓል። በዚህ ሁሉ ቤተክርስቲያን ሁኔታውን አላወገዘችም። ይልቁንም «ከኛ እምነትና አስተሳሰብ ጋር አይሄዱም»። «ለገገሥ፣ ለግርያም፣ ለሥዕልና ለመስቀል አይሰግዱምና ይጥቱ» በግለት ከነገሥታት ጋር እጅና ጓንት በመሆን ውሳኔውን ታወቅኑ ነበር። ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስን አለቅለው የገደሉት «ለእግዚአብሔር ቅርብ ነን» የሚሉ ፀሐፍት ፈሪሳውያንና ሊቀ ካህናት አልነበሩም? በኢትዮጵያም ነገሥታቱ ክርስቲያን ነን እያሉ ክርስቲያኖችን በግፍ አስጨፈጩ።

እኔ ናዖድ በነገሡ ዘመን «የስምንተኛ ሺህ ዘመን እንደተቃረበ ንግርት ነበር» ናዖድ ነሐሴ 7/ 1499 ዓ.ም ሲሞት መስከረም 1/1500 ዓ.ም የስምንተኛው ሺህ ዘመን ጅመሪያ ሆነ ይባላል። በንግርቱ መሠረት ስምንተኛ ሺህ የሚባለው ሲመጣ በሰዎች መካከል ፍቅር እንደሚጠፋ፣ አገሪቱ የጦርነት አውድግ እንደምትሆን፣ ፈሪሃ እግዚአብሔር በሰዎች ሁሉ ላይ እንደግይታይ የርስ በርስ ግጭትና መከፋፈል እንደሚከሰት ... ወዘተ ይነገር ነበር ተብሎአል።

በ1500 ዓ.ም እኔ ልብንድንግል ሲነገሥ በዝርዝር ታሪኩ ከዚህ በፊት እንደተመለከትነው በጥቂት ድል ብዙ ተኩራራ። «ምድር ጦር አውጪ» በግለት መሪትን በጅራፍ ሲገርፍና አርባ ጊዜ ገዝቶ በጦር ሲወጋ እንደነበረ በድርሳነ ራጉኤል ላይ ተጠቅሶአል።

የቱርክ መንግሥት ዋና ዓላማ የኢትዮጵያን ሕዝብና መንግሥት እስላም ለግድረግ ነበር። በዚህም መሻ በተደረጉ ጦርነቶች «ከላይ የመጣ ቅጣት» በመሆኑ የብዙ ሕዝብ ደም ፈሰሰ፣ አብያተ ክርስቲያናት ተቃጠሉ።

የካቲት 1521 ዓ.ም አፄ ልብነ ድንግል የእስላሞችን ጦርነት ለመቋቋም እርዳታ ከመጠየቁ በፊት ለፖርቱጋል ንጉሥ ለአግኑኤል ከፍራንቆስኮ አልቨራድ ጋር በመመካከር ልዩ ልዩ ገፅበረከት አቀረበ።

የካቲት 22/1526 ዓ.ም አባይ ወንዝ ላይ ግራኝ ከአፄ ልብነድንግል ጋር ተዋጋ። ጥቂት ቀደም ብሎ በአባ ሳሙኤል ገዳም 500 መኮላት እንደበገ አረዳቸው።

የካቲት 1529 ዓ.ም ሽምብራ ኩራ በተባለ ቦታ በተደረገ ከባድ ውጊያ የኢትዮጵያ ንጉሥ የልብነድንግል ሠራዊት ተሸነፈ። የግራኝ ጦር ሠራዊት ጠበንጃ የታጠቀ ሲሆን የኢትዮጵያ ጦር ግን በሠይፍ፣ በጋሻ፣ በጉራደና በጦር እንዲሁም በፈረስ ጉግስ የታወቀ ነበር። አፄ ልብነድንግል ጦርነቱ ከመጀመሩ በፊት በሰጠው መመሪያ «አንድም የግራኝ ሠራዊት እንዳያመልጥ» ተብሎ ምርኮኛው የሚታሰርበት ገመድ በብዛት ተገምዶ ተያዘ። ተጠርቶ የመጣ ጦርነት ነውና እልቂት ብቻ ሆነ። ግራኝ ከቱርክ ከፓኪስታንና ከዕረብ ባገኘው ሠራዊትና መሣሪያ ድል አግኝቶ የንጉሡን ቤተ መንግሥትና ታላላቅ አብያተ ክርስቲያናትን አቃጠለ። ይህንን በሩት ሆኖ በአንድ ተራራ ላይ እያየው አለቀሰ። አፄ ልብነድንግል «አባቶቼ እንዳሸነፉ እኔም አሸንፋለሁ አልጠራጠርም» ሲል ቆይቶ ብዙም ሳይቆይ ተሸነፈ።

በጦርነቱም ብዙ ቁጥር ያለው የኢትዮጵያ ሠራዊት አለቀ። ብዙ ኢትዮጵያዊያን ስለጠመንጃ ሰምተው እንጂ አይተው አያውቁም ነበር። በዚህም ንጉሡ ልብነድንግል የተመኘው ጦርነት አድፍጦ መጣበትና ከቤተመንግሥቱ በማባረር በሸዋ፣ በትግራ፣ በመዛጋ በዋገራና ደንቢያ እንዲንከራተት አድርጉት በመጨረሻም «በደብረ ዳም ገዳም» ለጥቂት ጊዜያት ተቀመጠ።

በየካቲት ወር 1531 ዓ.ም አህመድ ግራኝ እስላምሰገድን በአንጾኪያ፣ ተክለ የሱስን በአፋርና ወሰንሰገድን በቁጥጥሩ ሥር አደረገ በዚሁ በየካቲት ዝቋላ አጠገብ በተደረገው ጦርነት ብዙ ሠራዊት አልጸል።

የካቲት 3/1532 ዓ.ም በወዚረ መጃሄድና በአህመድሽ ገሸን አንባ ተወረረ።

የካቲት 14/1532 ዓ.ም ገሸን አንባ የሚገኘው ነገሥታት ያከማቹት ወርቅ፣ ብር፣ የሐር ልብስ በዘራፊዎች ተወሰደ።

የካቲት 1534 ዓ.ም ክርስቶፎር ደጋማ ከግራኝ ጋር ተዋገተ አሸነፈ።

በየካቲት 1535 ዓ.ም በተደረገውም ጦርነት አህመድ ግራኝ ድል አግኝቶ ሸዋን፣ ደዋርን፣ ላስታን፣ ሀዲያን፣ የጁን፣ ባሌን፣ ዳሞትን አብዛኛውን አግራንና ትግራይን በቁጥጥሩ ሥር ሲያደርግ አፄ ልብነድንግል ግን እዚያው በደብረ ዳም ገዳም በየካቲት ወር 1540 ዓ.ም ከዚህ ዓለም በሞት ተለይቶ በምትኩ ልጁ ገላውዴዎስ ነገሠ።

25.2 ወርሃ የካቲት ከገላውዴዎስ ዘመነ መንግሥት እስከ ዘመነ መሳፍንት

በየካቲት ወር 1541 ዓ.ም የፖርቱጋል መንግሥት ከኢትዮጵያ ንጉሥ በቀረበለት የወታደርና የመሣሪያ እርዳታ ጥያቄ መሠረት ተልከው የመጡት 400 ወታደሮችና የኢትዮጵያ ሠራዊት የግራኝን ጦር በየካቲት 1542 ዓ.ም በተደረገው ጦርነት ብዙ ቁጥር ያለው የኢትዮጵያ ሠራዊትና ሁለት መቶ ስድሳ የፖርቱጋል ወታደሮች ሲሞቱ የፖርቱጋል ወታደሮች መሪ የቫስኮ ደጋማ ልጅ ክርቶፎር ደጋማ የሞተውም በዚሁ በየካቲት ወር ጦርነት ነበር።

በየካቲት 12/1535 ዓ.ም (እ.ኤ.አ. የካቲት 21/1543) ሳኔ ገላውዴዎስ ያስለፋቸው ስምንት ሺህ እግረኛ፣ አምስት መቶ ፈረሰኛ፣ ሠራዊትና ከሞት የተረፉት አንድ መቶ አርባ የፖርቱጋል ወታደሮች የአህመድ ግራኝን ጦር አስራ አምስት ሺህ አምስት መቶ ዘመናዊ የጦር መሣሪያ የታጠቀ የቱርክ ወታደሮች ጭምር የነበሩበትን ሠራዊት ገጠሙ። በዕለቱም የፖርቱጋል ወታደር በተኮሰው ጥይት በደንቀዝ ወረዳ «ዘንተራ» አቀበት በተደረገው ጦርነት አህመድ ግራኝ ተገደለ። ስለሆነም ብዙ ሀብት፣ ንብረቷና ሕዝቧ ቢያልቅም ኢትዮጵያ ለቱርኮችና ለግብጾች አልተገዛችም።

የካቲት 2/1618 (እ.ኤ.አ. የካቲት 11/1626) ዓ.ም አፄ ሱስንየስ የካቶሊክ ጳጳስ የሆነውን አልፎንሶ ሚንዴዝን ወደ ኢትዮጵያ አስመጥቶ የካቶሊክን እምነት ተቀበለ። ከዚህም የተነሳ ባህታውያንና የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ሰዎች ተቃውሞአቸውን ቢገልጹም ስላልተሳካላቸው «ግደሉን ለሃይማኖታችን እንሞታለን» ብለው በመኮላት በከንቱ ብዙ ሺህ ሰዎች ተወፈዱ።

የቤተክርስቲያን መሪዎች የተባሉት አንዳንዶቹ በየዘመኑ የግዕዛዊ መንግሥት ወኪል በመሆን የሚፈጸሙት ጋጢአት ውጤቱ ጭናጨፋና የርስ በርስ ጦርነት እስከተሉአል። እንግዲህ ከላይ አንደተገለጸው ከአፄ

ዘርዳዎቶብ እስከ አጼ ተክለጊዮርጊስ ዘመን መንግሥት ድረስ በነገሡት ሃያ ስድስት ነገሥታትና ከትልቁ ዓሊ እስከ ትንሹ ዓሊ በነበሩት ስምንት መሳፍንት ዘመናትም የካቲት ወር የጦርነትና የኦልቂት እንዲሁም የደም መፋሰስ ወር ሆኖ ለረዥም ጊዜያት እጃደቶ የገመታል። ነገሥታቱ ግን የራሳቸውን ገናናነት በማንጸባረቅ እንዲያገነባውን ሌላው እያፈረሰ «እኔ ሌላ አዲስ ታሪክ እሠራለሁ» እያሉ ሲቀይሩ አገሪቱ በመፍረስ ብቻ ስትተራመስ ኖራለች። ይህም ኢትዮጵያ እንዳታድግ ይዞ ሁልጊዜ ወደ ጓላ እየጉተታት የቆየች ግር ነው።

ከእስክንድሪያ ይመጡ የነበሩት ጳጳሳትም ቢሆኑ ያለውን ችግር በመፍታት ፋንታ በነገሥታት በምትመራው የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ሥልጣናቸውን ላለግጣት ሲሉ እውነትን በመሸፈን እየተዋጡ ቀርተዋል። እውነትን ሳያውቁ ቀርተው ሳይሆን እውነት የሚያስከፍለውን ዋጋ ላለመክፈል ሲሉ እንደሆነ ግልጽ ነው።

ከአጼ ዮሐንስ 1ኛ ልጅ ከተክለ ጊዮርጊስ 1ኛ (ፍጻሜ መንግሥት) በጓላ ማለት ከ1777 እስከ 1845 ዓ.ም ከራስ ዓሊ ትልቁ እስከ ራስ ዓሊ ትንሹ ድረስ አገሪቱን ስምንት መሳፍንት (ራሶች) ገዝተዋል። በእነርሱም ጊዜ ወደ እግዚአብሔር ትክክለኛ መንገድ የተመለሰ አልነበረም ለማለት ይቻላል። በቤተ ክርስቲያንም ውስጥ ካቶሊክና ኦርቶዶክስ እየተባባሉ፤ ከዚያም በጓላ የኦርቶዶክስ ቤተ ክርስቲያን ደግሞ ራሷ ተዋሕዶ፤ ካራ፤ ፀጋ፤ ቅባዓት በማለት በአራት ክፍል ተከፍላ እርስ በርስ በመጨፋጨፍ ሕዝቡ ሰላም እንዲያጣ ምክንያት ሆኗል።

25.3 ወርሃ-የካቲት ከአጼ ቴዎድሮስ እስከ አጼ ኃይለሥላሴ

በኢትዮጵያ የነገሥታት ኃይል ደክሞ መሳፍንት በገነዘቡትና በየሰማቸው ብቻ ለመግዛት ኢትዮጵያ እንደቅርጫ ሥጋ እንድትከፋፈል ባደረጉበትና ማዕከላዊ መንግሥት ባልነበረበት ዘመን በ1811 ዓ.ም፤ የተወለዱት አጼ ቴዎድሮስ (አባ ታጠቅ) ለትምህርት ከገቡበት ከማህበረ ሥላሴ ገዳም አመለጡ። በቋራ ከነበሩት ሽፍቶች ጋር በማበር የጦር መላ በማውጣትና ጠላቶቻቸውን በማሸነፍ እሁድ የካቲት 5ቀን 1847 ዓ.ም በአቡነ ሰላማ እጅ «ዳግማዊ ቴዎድሮስ ንጉሠ ነገሥት ዘኢትዮጵያ ሥፍመ እግዚአብሔር» ተብለው ነገሡ። ጳጳሱ ከአጼ ቴዎድሮስ ጋር አብረው በመዝመት ትልቅ ሚና የተጫወቱ ሲሆኑ ከኦርቶዶክስ

ተከታዮች መካከል ፀጋውያንንና እንዲሁም ካቶሊኮችን እንዲታሠሩና እንዲሞቱ አድርገው ሕዝቡ በግድም በውድ የጳጳሱን እምነት እንዲከተል ሐምሌ 8/1846 ዓ.ም አሳወጁ። ሕዝቡ-ክርስቲያኑ መሠረታዊ የሆነውን ሃይማኖት እንዲይዝ በወገኔል ቃል መሠረት እንዲመራ ለማድረግ አጼ ቴዎድሮስ የነበራቸውን የልብ ፍላጎት የምንመለከተው በ1855 ዓ.ም ለእንግሊዝ ንግሥት ቪክቶሪያ ለእርዳታ በላኩት ደብዳቤ ላይ «በስሙ አብ ወወልድ መንፈስ ቅዱስ» ብለው ጀምረው ከኔ በፊት በኢትዮጵያ የነገሡ አባቶችና የቤተክርስቲያን መሪዎች እግዚአብሔርን በመርሳት ስላሳዘኑት መንግሥታቸው ለግብጽ ለቱርክ (እስላምና)...ወዘተ. ከመሰጠቱም በላይ አገሪቱንና ሕዝቡን እግዚአብሔር ለቅጣት አላልፎ ሰጥቷል። እኔን ግን ከትቢያ አንስቶ ኃይል ስለሰጠኝ የተከፋፈለውን አገር አንድ ለማድረግ ተነስቻለሁ ሲሉ ጠቅሰዋል ደብዳቤውም የካቲት 5ቀን 1855 ዓ.ም ሉንደን ደርሶአል። ለንግሥቲቱ በወቅቱ ስላልቀረበ ንጉሡ መልስ ሳያገኙ በመቅረታቸው በብስጭት እዚህ የነበሩትን እንግሊዛውያንንና የውጪ ዜጎችን በሙሉ መቅደላ ላይ በማሠራቸው በተፈጠረው ጠብና ጦርነት ለጠላት «እጄን አልሰጥም» ብለው ጦርነቱ ተፋፍሞ ሲመጣባቸው ለማምለጥ አለመቻላቸውን ሲረዱ በገዛ ሽጉጣቸው ራሳቸውን ገድለዋል።

የካቲት 5/1885 ዓ.ም ጣሊያኖችምፀዋን፤ ባይሉልን፤ ሐርጊጉንና ዙላን ያዙ።

አጼ ዮሐንስ 4ኛ በነገሡበት ዘመን ጣሊያኖች ቀደም ሲል ኢትዮጵያን በቅኝ ግዛት ሥር ለማድረግ በነበራቸው ዕቅድ መሠረት ጦርነት በአስብ አካባቢ በየካቲት 1869 ዓ.ም ተደርጎ ብዙ ሕዝብ ሞተዋል።

በየካቲት ወር 1888 ዓ.ም በምፅዋ ላይ በተደረገው ጦርነት ብዙ ደም ፈሰሶአል። በዓመቱ የካቲት 2ቀን 1889 ዓ.ም (ማርች 9) ንጉሡ አጼ ዮሐንስ ራሳቸው መተግ ላይ ከድርቡሾች ጋር በተደረገው ጦርነት ሲገደሉ ብዙ የኢትዮጵያ ሠራዊትም አልቆአል። በዚሁ ዓመት መጨረሻ ገደማ ድርቡሾች የአሥመራን ከተማ በቁጥጥራቸው ሥር በማድረግ ሊይዙ እንደቻሉም ታሪክ መዝገቦታል።

ከላይ በተጠቀሰው በ1889 ዓ.ም በጣሊያን መንግሥት እና በአጼ ምኒልክ መካከል በተደረገው ውል 17ኛው አንቀጽ በአግርኛ የኢትዮጵያ ንጉሠ ነገሥት ከአውሮፓ ነገሥታት ለሚፈልጉት ጉዳይ

ሁሉ በጣሊያን መንግሥት አጋዥነት መካከል ይቻላቸዋል። ሲል በጣሊያንኛ ግን ለሚፈልጉት ጉዳይ የጣሊያን መልካም ፈቃድ ከሆነ መላክ ይቻላቸዋል። ስለሚል አፄ ምኒልክ ይህንን ክፉ ሲራ በመገንዘብ ውሉን ያፈረሱ መሆናቸውን በመግለጽ ለአውሮፓ ኃያላን መንግሥታት ባሰሙት ቃል ኢትዮጵያ እጆችዋን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች (መዝ. 68፥31) እንጂ የማንንም እርዳታ አትሻም በማለት በእግዚአብሔር ላይ ያላቸውን እምነት ገልጸዋል።

በየካቲት ወር 1895 ዓ.ም ከራስ መንገሻ ሥዩም ጋር በተደረገው ጦርነት ብዙ ደም የፈሰሰ ሲሆን መቀሌን አዲግራትንና አምባሊን ጣሊያኖች በቁጥጥራቸው ሥር አደረጉ። የካቲት 1896 ዓ.ም እንደ አውሮፓ አቆጣጠር (የካቲት 23 1888 ዓ.ም) አፄ ምኒልክ 108542 ሠራዊት፣ ጣሊያን ደግሞ ዘመናዊ መሣሪያ የታጠቁ 15056 ሠራዊት አሳልፎ በተደረገው ጦርነት ከኢትዮጵያ ወገን 5500 ሞተ 8000 ቆሰለ። ከጣሊያን 2918 ሞተ 954 ጠፉ 470 ቆሰለ። 1865 ተማረከ። ለጣሊያን ተቀጥረው ከሚዋጉ ጀሌዎች 2261 ሞቱ 658 ቆሰሉ ተብሎ በጣሊያን በኩል ሲገልጽ በኢትዮጵያ አህዝ ደግሞ የሞቱትና የቆሰሉ ጣሊያኖች ቁጥር 12000 እንደሆነ ተዘግቦአል። ስለሆነም ከሁለቱም ወገን በጦርነቱ የሞቱትና የቆሰሉት ሰዎች ቁጥር 25000 እና ከዚያ በላይ እንደሆነ ተገምቷል።

የካቲት 24/1902 ዓ.ም ተፈሪ መኩንን በእቴጌ ጣይቱ እርዳታ ቀድሞ ወደ ነበሩበት ወደ ሐረርጌ ተሹመው ተላኩ።

ልጅ ኢያሱ እንደ እ.ኤ.አ. በየካቲት 1913 ዓ.ም (1905 ዓ.ም) ዘውድ ጭነው የነገሡ ቢሆንም የቱርክን የእስላምና ሥርዓት የሚከተሉ መሆኑ ስለታወቀ በቤተ ክርስቲያንና በሕዝቡ ዘንድ ተቀባይነት ስላላገኙ ሁከት ተፈጥሮ ተሰደዋል።

የካቲት 4/1909 ዓ.ም ንግሥት ዘውዲቱ ዘውድ ጫኑ። ተፈሪ መኩንንም ባለሙሉ ሥልጣን እንደራሴ ሆኑ።

በኃይለ ሥላሴ ዘመን መንግሥት እ.ኤ.አ. በየካቲት 1936 ግለት 1928 ዓ.ም ጣሊያኖች ሙሉ ኃይላቸውን በማስተባበር መላ ኢትዮጵያን በሞላ በቁጥጥራቸው ሥር አድርገዋል። ንጉሡም ለሊግ አፍ ኔሽንስ አቤቱታ በማቅረብ ትክክለኛ ዳኝነት እንዲታይላቸው ሲያሳስቡ «ዳኝነታችሁን እግዚአብሔርና ታሪክ ያስታውሰዋል» አሉ። ነገር ግን መፍትሔ አልተገኘም።

የካቲት 12 ቀን 1929 ዓ.ም (በ1937 እ.ኤ.አ.) በአዲስ አበባ ከተማ ብዙ ሺ ነዋሪዎች በየመንገዱ የተገደሉበት ሕፃናት ሴቶች ሽግግሎችና ባልቲቶች ልዩነት በሌለው ጭካኔ የፋሽስት ሰይፍ የታረዱበት፣ ብዙ ሴቶች የተቃወሙበት ቀን እንደነበረ ሲታወስ በተጨማሪም ከደብረ ሊባናስ ገዳም 350 መነኮሳት፣ በዝቋላ ገዳምም በርካታ ምዕመናንና መነኮሳት የተገደሉት በዚያን ጊዜ እንደነበር የሚታወስ ነው።

የካቲት 11/1942 ዓ.ም አቡነ ቴዎፍሎስ ከሐረርጌ ጳጳስነት በተጨማሪ በአቡነ ባስልዮስ ፈቃድ እንደራሴ ሆኑ።

የካቲት 2 እና 5/1964 ዓ.ም ስድስት ቆሞሳት ለሚመተ ጽጵስና ተመረጡ።

25.4 ወርሃ የካቲት ከደርግ እስከ ኢሕአዴግ ከ1966-1985 ዓ.ም

በአፄ ዘርዓዖዕቆብ (ድበ-ፀር) ወይም ራሱን ቁስጠንጥናስ ብሎ የሰየመው አምባገነን ንጉሥ በየካቲት ወር ያፈሰሰው የቅዱሳን ደም በያመቱ እየሙሽ ጦርነትና እልቂት በአገሪቱ ላይ ሲያጥለቀልቅ ነገሥታትና የቤተክርስቲያን መሪዎች እጅና ጓንት በመሆን የእግዚአብሔርን ሥራ አፈኑት። ታሪክ ፀሐፊዎችም እውነቱን ገልጠው እንዳይጽፉ የዘውድ ወይም የዙፋን ውርስ በትውልድ ሐረግ ለልጅ ልጅ የሚተላለፍ በመሆኑ መፈንቅለ መንግሥት ተደርጎ ስለማይታወቅ ለረጅም ዘመናት የመጻፍም ሆነ የመናገር ዲሞክራሲ ስላልነበር ራሳቸውን ለማዳን ሲሉ ለትውልድ በጽሑፍ ሊያቆዩ አልቻሉም። «እውነት ትመንምናለች እንጂ አትሞትምና» በንጉሡ በአፄ ዘርዓዖዕቆብ የተተከለው የአመጽ ፍሪ (የግፍ ግድያ) ከ500 ዓመታት በላይ ቆይቶ ቤተ ክርስቲያንና ነገሥታት እንዲሁም ሕዝቡ በንስሐ ከአባቶቻቸው ኃጢአት ባለመመለሳቸውና ባለመታረማቸው አመጹ ወይም «አብዮቱ» በየካቲት ወር 1966 ዓ.ም ፈንድቶ ገልጽ ወጣ። የአመጹ (የአብዮቱ) ፍሪ ከህደት፣ ውሸት፣ አምባገነንነት፣ መግደል፣ ግታለል፣ ጦርነት፣ የእርስ በርስ ዕልቂት፣ አለመተማመን፣ ወንድም በወንድም አባት በልጅ ላይ መግዛት ወ.ዘ.ተ. ሆኑ። የጦር ኃይሎች፣ የፖሊስ ሠራዊትና የብሔራዊ ጦር ደርግ ሥልጣን እንደያዘ የካቲት 20 1966 ዓ.ም የአክሊሉ ሀብተወልድን ካቢኔ አፈረሰ። በማግሥቱ የካቲት 21/1966 እንዳልካቸው-ጣኑንን አዲስ ጠቅላይ ሚኒስትር ሆኑ።

- የካቲት 10/67 ብሔራዊ አርማ እንዲሠራ ተወስነው ለፖለቲካ ምልክቶች (ካድሬዎች) የክህደት ትምህርት መስጠት ተጀመረ።
- የካቲት 1967 ዓ.ም ሕ.ወ.ዓ.ት. ተመራተ።
- የካቲት 25/67 ዓ.ም የገጠርን መሪት የሕዝብ የሚያደርግ አዋጅ ታወጀ።
- የካቲት 9/1968 ዓ.ም አቡነ ቴዎፍሎስ ከመኖሪያ ቤታቸው ተወስደው በኢየሴልዩ ቤተመንግሥት ታሠሩ። ሐምሌ 7/71 ዓ.ም ተገደሉ።
- ፕሮ-የካቲት /68 ዓ.ም በደርግ ውስጥ በተፈጠረው የርስ በርስ የሰልጣን ውዝግብ ከሊቀመንበር አማን አምደም በኋላ ሊ/መ የነበሩት ተፈሪ በንቲ ተገደሉ።
- የካቲት 4/69 ዓ.ም መንግሥቱ ኃ/ማርያም የጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግ ሊቀመንበር ሆኑ።
- የካቲት 4/69 ዓ.ም የጊዜያዊ ወታደራዊ አስተዳደር ደርግና የሚኒስትሮች ምክር ቤትን ሥልጣንና ኃላፊነት ለመወሰን አዲስ አዋጅ ወጣ።
- የካቲት ወር 69 ዓ.ም በሶማሊያ በኩል በነበረው ጦርነት አባት ጦርኞች ሕዝባዊ ሠራዊት (ሚሊሽያ) መደበኛ ወታደሮች በአየርና በምድር በተደረገው ጦርነት በብዙ ሺ የሚቆጠሩ ኢትዮጵያውያን አለቁ።
- የካቲት 8/70 ዓ.ም አንድ መቶ አርባ ለሚሆኑ የዓለም ጋዜጠኞች ሊቀመንበር መንግሥቱ ኃ/ማርያም ስለሶማሊው ጦርነትና ወረራ መግለጫ ሰጡ።
- የካቲት 29/70 ዓ.ም የኢትዮጵያ ጦር ፊትና ደገህቡርን በቁጥጥሩ ሥር ሲያደርግ የነበረ ከፍተኛ ፍልሚያ የታየበት ጊዜና ብዙ ሕዝቦች ያለቁበት ጦርነት።
- የካቲት 30/70 ዓ.ም በሐረርጌ ክፍለ ሀገር በአይሽ፣ በአድጋላ፣ በደጋሐመዲን፣ በቢያቆቢን በተደረገው ጦርነት ብዙ የኢትዮጵያ ሠራዊት አልቆ የተጠቀሱት ቦታዎች በቁጥጥር ሥር ሊውሉ ሲችሉ በትንቢተ ሕዝቅኤል 30÷5 በተገለጸው መሠረት የኪዩባ ወታደሮች ከኢትዮጵያ ሠራዊት ጋር በጦር ሜዳ ሞተዋል።
- የካቲት 30/71 ዓ.ም በሰሜንና በደቡብ ምሥራቅ በጦርነት ለወደቁ የሚሊሽያ አባላት ሊቀመንበሩ ሚዳይና ምስክር ወረቀት ሰጡ (ለመታገን) ይህም የተረፉትን ለጦርነት ለግንካሳት እንደሆነ ግልጽ

- ነው። በ21፡71 «ተፈጥሮን በቁጥጥር ሥር እናደርጋለን!» አሉ።
- የካቲት 20/72 ዓ.ም ሊቀመንበር መንግሥቱ በጦርነት ውስጥ የዓለም ሰነድ ምክር ቤት ከፍተኛ ሽልግ በጂኦ-ፖለቲካ የተሰየመውን የወርቅ ሚዳይ ተሸለሙ።
- የካቲት ሙሉ ወር 72 ዓ.ም በሰሜን የአገራችን ክፍለ በተለይ በአሥመራና በናትፋ ጦርነት ነበር።
- የካቲት ወር 73 የክህደት መንፈስ ሀገሪቱ ተነስራፋ ወይይት ከበበች ክህደትን የተሞላ ትምህርት ግስተግሩን አጠናክሩ።
- የካቲት 16/73 ዓ.ም የኢትዮጵያ ወጣቶች ወደ ጦርነት የሚገኙበትን የሚወያይ ዓለም አቀፍ ሴሚናር በአዲስ አበባ ከተማ ተከፈተ።
- የካቲት 22/73 ዓ.ም በአዲስ አበባ አካላዊ መደበኛ ስብሰባ ስለጦርነት ከ18 እስከ 30 ዓመት ዕድሜ ክልል ያለ ሁሉ እየተመዘገበ እንዲዘምት ተወስነ።
- የካቲት 2/74 ዓ.ም ስለ ቀይ ኮከብ ዘመቻ (የጦርነት አዋጅ) ሊቀመንበሩ መመሪያ ሰጡ።
- የካቲት 30/74 ዓ.ም ልዩ ፍ/ቤት 1ኛ ችሎታ መደበኛ ሥራውን ጀመረ።
- የካቲት 5/75 ዓ.ም የአ.አ. ከነግት ሴሚናር ተግባራዊ መግለጫ አወጣ (ሁሉም ነገር ወደ ጦር ግንባር) በማለት
- የካቲት 76 ዓ.ም «ተፈጥሮን በቁጥጥራችን ሥር እናደርጋለን!» ሲሉ በአብዛኛው የሀገሪቱ ክፍሎች ድርቅና ረሃብ የነበረበት ወቅት።
- የካቲት 77 ዓ.ም የኮሌራ በሽታ አዲስ አበባ ከተማ ውስጥ ብዙ ሰው ገደለ።
- የካቲት 77 ዓ.ም ከዳር እስከዳር አገሪቱ በድርቅ የተመታችበት ጊዜ።
- የካቲት 2/77 ዓ.ም ዋና ፀሐፊ መንግሥቱ ኃ/ማርያም ድርቅን በተመለከተ በሬዲዮና በቴሌቪዥን ለመላው የኢትዮጵያ ሕዝብ ንግግር ሲያደርጉ «አድሃሪያንን ብቻ ሳይሆን ተፈጥሮንም በቁጥጥራችን ሥር እናደርጋለን!» አሉ።
- የካቲት 3/77 ዓ.ም የመንግሥቱን ንግግር ሳይወድ በገድ መደገፉን የአዲስ አበባ ሕዝብ በሰልፍ ገለጠ።
- የካቲት 3/77 ዓ.ም «ሀገርንና ወገንን እወዳለሁ የግል ...

የድርጅትን ሁኔታ ለመጽደቅ ዲ.ሠ.ፓ ባወጣው ፕሮግራም መሳተፍ አለበት። የግራ ማለጫ ወጣ።

- የካቲት 4/77 ዓ.ም በድርቁ ምክንያት የርዳታና መጽደቂያ ልዩ መዋጮ አዋጅ ወጣ እያንዳንዱ ሠራተኛው የወር ደመወዝ ባመት (በ12ወር) እንዲከፍል ተፈረደበት።
- የካቲት 5/77 ዓ.ም የአዲስ አበባ ሕዝብ የተሰጠውን ማለጫና አዋጅ በመደገፍ ተሰልፎ ተግባራዊ ምላሽ ሰጠ ተባለ።
- የካቲት 7/78 ዓ.ም የሕገ መንግሥት አርቃቂ ኮምሽንን ለማጽደቅ አዋጅ ወጣ።
- የካቲት 7/78 ዓ.ም የሕገ መንግሥት አርቃቂ ኮምሽን በአዋጅ ተጽደመ።
- የካቲት 14/78 ዓ.ም የሕገ መንግሥት አርቃቂ ኮሚሽን ጉባኤ የመጀመሪያ ስብሰባ በ13ና በ14 ተካሄደ፤ ልዩ ልዩ ገዕ-ሳገ ኮሚቴዎችም ተጽደመ።
- የካቲት 23/78 ዓ.ም የአድዋ ድል መታሰቢያ 90ኛ ዓመት ተከብሮ ዋለ።
- የካቲት 30/78 ዓ.ም ዓለም ዓቀፍ የሴቶች ቀን (ግርጃ8) በኢትዮጵያ ሴቶች ግህብር ተከበረ።
- የካቲት 14/79 ዓ.ም ሕገ መንግሥት ከረቂቅ ሰነድነት ወደ ሕጋዊ ኃይልነት መሸጋገሩን ገለጹ።
- የካቲት 80 ዓ.ም መንገጃይት (አንገት ገትር) በሽታ በኢትዮጵያ ብዙ ሰው ገደለ። የሰሜን ጦርነትም እያየለ የሄደበት ወትትም ነበር።
- የካቲት 3/81 ዓ.ም በኢትዮጵያ የረሀብና የሰደተኞች ጉዳይ ከአገሪቱ አትም በላይ ስለሆነ ፕራዚዳንቱ የተባበሩት መንግሥታት ድርጅትን የሰደተኞች ጉዳይ ኮሚሽን አነጋገሩ።
- የካቲት 8/81 ዓ.ም ሽራ እና ሰልክላካ ላይ የነበረ የአልቂት ጦርነት።
- የካቲት 9/81 ዓ.ም የሰሜን ክፍለ ሀገራችን የርስ በርስ ጦርነት እየገፋ በመምጣቱ የኢትዮጵያ መንግሥት ብሔራዊ የሰላም ፕሪ የሚያሰራጽም ከፍተኛ ኮሚሽን አጽደመ።
- የካቲት 12/81 ዓ.ም 4ኛ 9ኛ 16ኛ እና 103ኛ ክፍለ ጦር ወደሽራ

ተነቃነቅ፤ የርስ በርስ አልቂትም ተጀመረ።

- የካቲት 14/81 ዓ.ም በተጠቀሱት በአራቱ ክፍለ ጦር በእያንዳንዱ 15,000 በድምሩ 60,000 ሠራዊት ተደመሰሰ።
- የካቲት 16/81 ዓ.ም ከፍ ብሉ እንደተገለጸው እርስ በርስ በመዋጋት የወንድማማች ሕይወት በጦርነት እንዲግገድ ያደረገው የመንግሥት ምክር ቤት የሰላም ፕሪ አሰራጻጪ ኮሚሽን ለማጽደቅ ልዩ ድንጋጌ አወጣ።
- የካቲት 17/81 ዓ.ም በኢትዮጵያ የበረሃ አንበጣ በሚያሰጋ ሁኔታ በመምጣቱ የአርዳታ ሰጪ ድርጅቶችና ጉዳዩ የሚመለከታቸው ሁሉ እንዲሰበሰቡ ተደረገ።
- የካቲት 20/81 ዓ.ም የደርግ ወታደር ትግራይን ለቅቆ ወጣ በማግሥቱ ልዩ ልዩ ቦታዎችን ደበደበ።
- የካቲት 25/81 ዓ.ም ስለሰሜን የአገራችን ክፍል የርስ በርስ ጦርነት የመንግሥት ምክር ቤት መግለጫ አወጣ።
- የካቲት /82 ዓ.ም ምፅዋ በሻዕቢያ (የኤርትራ ነፃ አውጪ ግንባር) ተያዘ። ብዙ ሰው ሞተ።
- የካቲት 6/82 ዓ.ም ሐይቅ ከተማ ላይ የነበረ ጦርነት ብዙ ሠራዊት ያለቀበት።
- የካቲት 3/82 ዓ.ም በምሥራቅ ሐረርጌ አስተዳደር አካባቢ በደረሰው የሄሊኮፕተር አደጋ ከፍተኛ የፓርቲና የመንግሥት ባለሥላጣናቸው የሶቪየት ገብረት ጓዶች ሞቱ።
- የካቲት 11/82 ዓ.ም ለአገሪቱ ሙሉ ለባሾችና ታጋይ ኃይሎች ፕራዚዳንቱ የርስ በርሱን ጦርነት እንዲያጠናክሩ መልዕክት አስተላለፉ።
- የካቲት 15/82 ዓ.ም የመንግሥት ምክር ቤት ከፍተኛ ተጋድሎ ላደረጉና በግድረግ ላይ ለነበሩት የጦር ክፍሎች ሽልማት እንዲሰጥ ወሰነ። ይህም ጦረኝነትን ለግጠናከር ነበር።
- የካቲት 27/82 ዓ.ም ፕራዚዳንቱ ስለጦርነት እንዲሁም ስለቅይጥ ኢኮኖሚ ግዕዝላዊ ሪፖርት አቀረቡ።
- የካቲት 29/82 ዓ.ም የአዲስ አግ ዩኒቨርሲቲ ተግራዎች ወታደራዊ ትምህርት ተሰጥቷቸው ለርስ በርሱ ጦርነት ለመዘጋጀት ጠቀሙ። በተጨማሪም ለጋያላን መንግሥታት እስረላጊውን እገዛ እንዲያደርጉ ጥያቄያቸውን በጽሑፍ አቀረቡ። የኢሥራኤልና የገላሎ-መያዩኒቨርሲቲም ተግራዎች የድጋፍ ሰልፍ አደረጉ።

- የካቲት 18/1983 ዓ.ም የልዩነት የጾታ ገደብ ላይደረግ በፕረዚዳንት መንግሥት ጋ/ጥርያም ለጦርነት የከተት አዋጅ ታወጀ። ወደዚህ ወር ቆጃምና ጉንደር ክፍላት ወገር ወዲሕአደግ ወራሮች ተያዙ። ወደያም ጦርነት ብዙ ወራሮችና ሰላማዊ ሕዝብ አሉ።

- የካቲት 1984 ዓ.ም ሊትዮጵያ በፍጥጥ መንግሥት ሥር ስትተሳደር የቀላጥሮ ጋደላምላ፤ የስድሳ ሚሊዮን ሺሊዮን የሥራ ዕለት ጀጌሎችና ሌሎች በደርግ መንግሥት ወገኖች የተረፉት ሳሊምላዊና ሌሎች ከተጠቀሱት ሥፍራ ወጥተው ለሕዝብ ይታሰባሉ ታደቀ ገደብ።

ከየካቲት 22/1985 ዓ.ም ጀምሮ የፍጥጥ መንግሥት የሥራ ሰዓት ጥ/ ከ2.30-6.30 እና ከሰዓት በኋላ ከ7.30-11.30 እንዲሆን ወሰነ።

- የካቲት 10/1985 ዓ.ም ቀደም ሲል ከየካቲት 22/85 ዓ.ም ጀምሮ ይሰራል ተብሎ ይሕዝብ መገናኛዎች የተጠቀሙ የሥራ ሰዓት ለውጥ ይላሉ ተለጥፎ መገለጫ ይሥራ ላይ መጥላል ጀመረ።

- የካቲት 11/1985 ዓ.ም ሕ.ወ.ደ.ጋ.ት. የተመረተበትን ሥራ ስምንተኛ ዓመት አክረ።

ሊትዮጵያ ሕዝብ የትዳላንን ደም በከተ ካረለበው ገጥሞ ከላይ ዘርገዋል። እነዚህ ወታደራዊ ደርግና ሊውጥ መገጥሙን ደረሰ ለወገኖቹ ሆነ የሌሎች ነፃነትና ዲሞክራሲ ዋነን እንደሆነ አያውቅም። ለውጥ ይሰራል ለወር መኖርን እንጂ ወገኖች ጦርነትን አይገኝም። የየካቲትን ወር በሥራ ጦርነትና በፍጥጥ ይገለጻል የሥራ የሚያሳዩን ሪፖርት እርሳትና የተለያዩ ወጪታዎች የተፈረረሱትና የተገዛታ ሕዝብ ነው። ይህም በገጥሞ ተሰባስቶ በግንባታው ወደተ ክርስቲያን ሥራ ግልቃ በመግባታቸው የተነሳ ነው። ለውጥ ይሆን ለሰላም መኖሩን ጦርነት ሳይሆን በገሰሰው መታረፍና እግጥላቸውን ሕዝቡን የሚያሳዩን ክፉ ሥራ ከሥራት መቆጣጠር፤ ለገርግ ለግልግትና ለወጥ ሥራ መታደግ ነው። ወደሆነ የእግጥላቸው ሥራ በጥራት የሚረዱት በጥራት ላይ ይወርዳል። በእዚህ ሊትዮጵያውያን ይሁሉ ለወጥ መኖሩን ትተን የታሪክ ተወታዪ እንደሆነ «ወላጅነትን ነፃነት እንግዳና ከተፋታችን እንመለስ» በግልት ይተ ክርስቲያን ለምሳሌና የሆነ ይህንን የሰላም ወር መሠረትና ጥሪ ግድረግ ይወስዳታል። የእግር መሪዎች ይሆኑ በእግጥላቸው ሥራ ግልቃ ገብተው ይተ ክርስቲያንን የጥላቲካ መወጣጥያ መገራገጥ ግድረግ የሰላምውም ሕዝብ ይገዛላቸው ተጽዕኖ ያለውን ችግር እያወቀ ወጥ ይላና መኖር ይታወቅም እግጥላቸው ቀን ቀጥሮ የሚፈርድ መሆኑን መገንታት የለበትም። «ታሪክ ራሱን ይደግግል» እንደሚባል ነው። ጥቅላሪን ለቀላር የእግጥላቸውን ለእግጥላቸው አረርከው ተብሎ ተጽርክላል። ጥቂ.22:21 ሊግ.1:18! ነህ.1:1-11! ሙ.68:31

እግጥላቸው የሰላም ለምሳሌ ሥራቸውን እርቀ ሰላምን ያውርድልን። አሜን!!

(ከየካቲት መጨረሻ በጭልፋ)

የእምነት መግለጫዎች

26.1 የጥንት ቤተክርስቲያን የሃይማኖት መግለጫ

በጥንቷ ቤተክርስቲያን በተለያዩ ዘመናት ስለተነሱት የሰዓተት ትምህርቶች ቀደም ባሉ ምዕራፎች በመጠኑ ጠቅለል ባለ መልኩ ተገልጿል። ይህንን የሰዓተት ትምህርት ለመከላከል የመጽሐፍ ቅዱስን መሠረታዊ ታላ በተላል መንገድ ለምሳሌን ለመገለጽ ለግጥር የሃይማኖት መግለጫዎች ተዘጋጁ።

ከሐዋርያት ዘመን ጀምሮ ያለውን የጥንት ቤተክርስቲያን ትምህርት የሚገልጹ የሃይማኖት መግለጫዎች ለሰባት ናቸው። የሐዋርያት የሃይማኖት መግለጫ የተባለውም የተዘጋጀው በሐዋርያት ሳይሆን ከሐዋርያት ዘመን በኋላ የኖሩ የቤተክርስቲያን መሪዎች ያዘጋጁት ነው።

ሀ. የሐዋርያት የሃይማኖት መግለጫ

እኔ ሁሉን በሚችል ሰማይና ምድርን በፈጠረ በእግጥላቸው ለብ ለምናለሁ ደግሞ በአንድ ልጄ በመንፈስ ቅዱስ በተወከለ ከድንገል ግርያም በተወለደ በዲንጫናዊው በዲላጦስ ዘመን መከራ በተተበለ በተሰቀለ፤ በጥተ፤ በተቀበረ፤ ወደ ሲላል በወረደ፤ በሰላተኛው ቀን ከሙታን በተነሳ፤ ወደ ሰማይ በወጣ፤ ሁሉን በሚችል በእግጥላቸው ለብ ቀኝ በተቀመጠ፤ በሕያዋንና በሙታን ሊፈርድ ከዚያ በሚመለስ በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ ለምናለሁ። ደግሞ በመንፈስ ቅዱስ በአንዲት ቅድስት የሐዋርያት ቤተክርስቲያን በቅዱሳን እንድንት በጋጠላት ስርዮት በሥጋ ትንግሌ በዘላለም ሕይወት ለምናለሁ።

ለ. የጊዕድ የሃይማኖት መግለጫ

እኔ ሁሉን በሚችል ሰማይና ምድርን የሚታየውንና የማይታየውን በፈጠረ አንድ ለምሳሌ በሚሆን በእግጥላቸው ለብ ለምናለሁ። እርሱ ብቻ የእብ ልጅ በሚሆን ግለሰብ ሳይፈጠር ከእብ በተወለደ፤ ከወርሃን የተገኘ ብርሃን ከእውነተኛ ለምሳሌ የተገኘ እውነተኛ ለምሳሌ በሚሆን

በተፈጠረ ሳይሆን በተወለደ፤ በሕልውናው ከአብ ጋር በተካከለ ሁሉ በእርሱ በሆነ ስለእኛ ስለሰዎች ስለ ደህንነታችን ከሰማይ በወረደ በመንፈስ ቅዱስ ከድንግል ግርያም ሥጋ ነስቶ ሰው በሆነ፤ በጴጌጤናዊው በጲላሞስ ዘመን ስለኛ በተሰቀለ፤ መከራ በተቀበለ፤ በተቀበረም በቅዱሳት መጻሕፍትም እንደተጻፈው በሶስተኛው ቀን ከሙታን ተለይቶ በተነሳ፤ ወደሰማይ በወጣ በአባቱ ቀኝ በተቀመጠ፤ በሕያዋንና በሙታን ሊፈርድ ዳግመኛ በክብር በሚመጣው ለመንግሥቱ ፍጻሜ በሌለው በአንድ ጌታ በኢየሱስ ክርስቶስ አምናለሁ። ከአብና ከወልድ ጋር በሚሰገድለት ከአብና ከወልድ በሚሠርጽ በነቢያት በተነገረ፤ የሕይወት ጌታና ሰጪ በሆነ በመንፈስ ቅዱስ አምናለሁ። ኃጢአት ለማስተሰሪያ በተደረገች እንዲት ጥምቀትም አምናለሁ። የሙታንንም ትንሣኤና ገና የሚመጣውንም ዓለም ሕይወት እጠባበቃለሁ።

ሐ. የአትናቴዎስ የሃይማኖት መግለጫ

በእርዮስ ተከታዮች ላይ የተጻፈ

1. ለመዳን የሚፈልግ ሰው ሁሉ ከሁሉም ነገር አስቀድሞ የሁሉ የሆነች የቤተክርስቲያን ሃይማኖት እውነተኛ አድርጎ ሊቀበለው ያስፈልገዋል።
2. ንጹሕና ሙሉ አድርጎ ያልጠበቀው ሰው ሁሉ ያለጥርጥር የዘላለም ጥፋት ይደርስበታል።
3. የክርስቲያኖች የጋራ ሃይማኖት እንዲህ ነው በሶስትነቱ አንድነቱን፤ በአንድነቱ ሶስትነቱን አምነን እንድ አምላክ እናከብራለን።
4. ደህንን የምናደርገው አካላቱን ሳናደባልቅ ሕልውናውን ሳንከፍለው ነው።
5. ምክንያቱም የአብ አካል ለብቻው የወልድም አካል ለብቻው፤ የመንፈስ ቅዱስም ለብቻው ነው።
6. ቢሆንም የአብ የወልድና የመንፈስ ቅዱስ መለኮት አንድ ሲሆን ክብሩ ሥልጣኑም ለዘላለም እኩል ሆኖ ይኖራል።
7. አብ በሕልውናው እንደ ወልድ ነው፤ መንፈስ ቅዱስም እንደዚሁ ነው።
8. አብ አልተፈጠረም፤ ወልድም አልተፈጠረም፤ መንፈስ ቅዱስም አልተፈጠረም።
9. አብ ወሰን የለውም፤ ወልድም ወሰን የለውም፤ መንፈስ ቅዱስም ወሰን የለውም።

10. አብ የዘላለም ወልድም የዘላለም፤ መንፈስ ቅዱስም የዘላለም ነው።
11. ቢሆንም ዘላለማዊ ሆኖ የሚኖረው አንድ እንጂ ሶስት ዘላለም ነው።
12. እንዲሁም ደግሞ የተፈጠረና ወሰን የሌለው አንድ እ፣ጂ ሶስት ያልተፈጠሩና ሶስት ወሰን የሌላቸው አሉ አይባልም።
13. እንዲሁም አብ ሁሉን የሚችል፤ ወልድም ሁሉን የሚችል መንፈስ ቅዱስም ሁሉን የሚችል ነው።
14. ቢሆንም ሁሉን የሚችል የሆነው አንድ እንጂ ሶስት አይደለም።
15. እንግዲህ አብ አምላክ፤ ወልድም አምላክ፤ መንፈስ ቅዱስም አምላክ ነው።
16. ሆኖም አምላክ አንድ እንጂ ሶስት አግልክት አይደለም።
17. እንዲሁም አብ ጌታ፤ ወልድም ጌታ፤ መንፈስ ቅዱስም ጌታ ነው።
18. ቢሆንም ጌታ የሆነው አንድ እንጂ ሶስት አይደለም። ምክንያቱም እውነተኛው የክርስትና ሃይማኖት እያንዳንዱ አካል አምላክና ጌታ ሙሉን እንድናምን እንደሚያስገድደን ሁሉ
19. እንደዚሁ የሁሉም የሆነ የክርስትና ሃይማኖት ሶስት አግልክት ወይም ሶስት ጌቶች ብለን እንዳንጠቅስ ይከለከላል።
20. አብ በግንኙም አልተሠራም፤ አልተፈጠረም፤ አልተወለደም።
21. ወልድ ከአብ ብቻ ነው፤ አልተሠራም አልተፈጠረም። ነገር ግን ተወለደ።
22. መንፈስ ቅዱስ ከአብና ከወልድ ነው። አልተሠራም፤ አልተፈጠረም፤ አልተወለደም። ነገር ግን የሚሠርጽ ነው።
23. እንግዲህ አብ አንድ ሲሆን ሶስት አባቶች አይደለም። ወልድም አንድ ሲሆን ሶስት ወሎች አይደለም፤ መንፈስ ቅዱስም አንድ ሲሆን ሶስት ቅዱሳት መናፍሶት አይደለም።
24. በሥላሴ ውስጥ አንድ አካል ከሌላው ቀዳሚነት ወይም ጓለኛነት የለውም። አንዱም ከሌላው የሚበልጥ ወይም የሚያንስ አይደለም።
25. ሶስት አካላት በዘላለማዊነትና በታላቅነት እኩል ናቸው። ይኸውም ከፍ ብሎ እንደተጠቀሰ በሁሉም ነገር ሶስትነቱ በአንድነቱ፤ አንድነቱም በሶስትነቱ እንዲከበር ነው።
26. ለመዳን የሚፈልግ ሰው ስለ ሥላሴ ግሰብ የሚገባው ይህ ነው።
27. ከዚህ ላይ የዘላለም ደህንነት ለግንኙነት የጌታችንን የኢየሱስ ክርስቶስን ሥጋዊ እውነተኛ አድርጎ ግመን ያስፈልገዋል።
28. ምክንያቱም እውነተኛ ሃይማኖት ኢየሱስ ክርስቶስ የእግዚአብሔር ልጅ የሆነ አምላክ ሰው ሙሉን በግመን ነው።

29. እርሱም ዓለም ላይረጠር ከአብ ሕልውና የተወለደ አምላክ
30. በዓለም ላይ ከእናቱ በሥጋ የተወለደ ሰው ሆኖ ሳለ ሰባዊት ነፍስ ያለችው የሰው ሥጋ የለበሰ ፍጹም አምላክና ፍጹም ሰው ነው።
31. በአምላክነቱ ከአብ ጋር የተካከለ፣ በሰውነቱም ከአብ ያነሰ ነው።
32. ነገር ግን አምላክም ሰውም ቢሆንም ክርስቶስ አንድ እንጂ ሁለት አይደለም።
33. አንድ ነው። ይኸውም ሰውነቱ ከእግዚአብሔር ጋር አንድ መሆኑ ነው እንጂ መለኮት ወደ ሥጋ በመለወጡ አይደለም።
34. እንግዲህ በጠቅላላው አንድ ነው። ይኸውም በባሕርያት መደባለቅ ሳይሆን በአካሉ አንድነት ነው።
35. ምክንያቱም ሰባዊት ነፍስና ሥጋ የተዋሐዱበት ሰው አንድ እንደሚሆን ሁሉ አምላክና ሰው የሆነ ክርስቶስ አንድ ነው።
36. እርሱም ለደገንነታችን ሲል መከራ የተቀበለ፣ ወደ ሲኦልም የወረደ በሶስተኛውም ቀን ከሙታን የተነሣ
37. ወደሰማይ የወጣ ሁሉንም በሚችል በእግዚአብሔር አብ ቀኝ የተቀመጠ በሕያዋንና በሙታን ሊፈርድ ከዚያ የሚመለስ ነው።
38. ተመልሶ ሲመጣም ስለሠሩት ሥራ መልስ እንዲሰጡ ሰዎች ሁሉ በሥጋ ይነሳሉ።
39. መልካምም የሠሩት ወደ ዘላለም ሕይወት፣ ክፉም የሠሩት ወደ ዘላለም እሳት ይገባሉ።
40. የሁሉም የሆነ የክርስቲያኖች ሃይማኖት ይህ ነው። በጽኑ እምነት ይህንን ሃይማኖት ያልያዘ ሰው ሊድን አይችልም።

26.2 የሙ.ወ.አ.ቤ/ክ የእምነት መግለጫ

1. ስድሳ ስድስቱን የብሉይና የአዲስ ኪዳን መጻሕፍት የያዘው መጽሐፍ ቅዱስ የእግዚአብሔር እስትንፋሳዊ ቃል፣ ምንም ስህተት የማይገኝበት፣ እምነትንና ተግባርን በሚመለከት ሁሉ የመጨረሻው ሥልጣን ያለው እንደሆነ እናምናለን።
2. በእግዚአብሔር አብ፣ በእግዚአብሔር ወልድ፣ በእግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ አንድ አምላክ እናምናለን።
3. በመፍጠር ሥራ፣ ፍጥረትን በመጠበቅ፣ በመግለጥ፣ በመዋጀትና በመጨረሻው ፍርድ የእግዚአብሔርን ፍጹም ሥልጣንና የበላይነት እናምናለን።
4. ጌታችን ሊየሱስ ክርስቶስ ከድንገል ግርያም መጠላዱን፣ ፍጹም ሰው ፍጹም አምላክ መሆኑን፣ ለሰው ልጆች ቢህ ሆኖ በመስቀል

ላይ መጥቱን፣ መቀበሩን፣ በሶስተኛው ቀን ገዛል ከሙታን መነሳቱን ወደ አብ ቀኝ ግረጉንና አሁን ለእኛ እንደሚግልጽ ደግሞ በሕያዋንና በሙታን ላይ ሊፈርድ በፀርና በግርግ እንደሚመለስ እናምናለን።

5. ሰው በእግዚአብሔር አምሳል መፈጠሩን በኃጢአት ሙሉ ቀንና በዚህም ምክንያት የእግዚአብሔር ቁጣና ፍርድ ያለበት (ደለኛ መሆኑን) እናምናለን።
6. ከኃጢአት ዕዳ ኃይልና ቅጣት ሰው ሊድን የሚችለው ኃጢአት የሌለበት የእግዚአብሔር ልጅ ሊየሱስ ክርስቶስ የሰው ምትክ ሆኖ በፈጸመው የቤዛት ሥራ ብቻ በመሆኑ ኃጢአተኛ በእግዚአብሔር ፀጋ በሊየሱስ ክርስቶስ በማመን ብቻ እንደሚጸድቅ እናምናለን።
7. ኃጢአተኛ በኃጢአቱ ተጸጽቶ ንስሐ እንዲገባ፣ በሊየሱስ ክርስቶስ አምና ዳግመኛ በመጠላድ አዲስ ፍጥረት እንዲሆን መንፈስ ቅዱስ በሕይወቱ እንደሚሠራ እናምናለን።
8. መንፈስ ቅዱስ በአጣኝ ሕይወት ውስጥ እንደሚኖር እናምናለን። አጣኙ በመንፈስ ቅዱስ ሲጠመት ኃይል እንደሚተባበርና በልሳን እንደሚኖገር በየጊዜውም በመንፈስ ቅዱስ እንደሚሞላ እናምናለን።
9. እግዚአብሔር መንፈስ ቅዱስ ሃሪም ልዩ ልዩ የፀጋ ስጦታዎችን ለአጣኞች እያካፈለ በሙሉ ኃይልና ሥልጣን ተአምራትን በማድረግ ደውያንን በመፈወስ፣ አጋንንትን በግፁጣትና ሌሎችን አገልግሎቶችም በመፈጸም ለጌታችንና ለመጽሀፈታችን ለሊየሱስ ክርስቶስ ከብር ለእግዚአብሔር መግሥት መስፋት ለቤተ ክርስቲያን መታገጽ እንደሚሠራ እናምናለን።
10. የክርስቶስ አካል በሆነች ከእግዚአብሔር መንፈስ ዳግም የተወለዱ ሁሉ በሚገኙበት በአንዲት ቅድስት ቤተ ክርስቲያን እናምናለን።
11. ኃጢአተኛ በጌታ በሊየሱስ ክርስቶስ አምና ንስሐ በገባ ጊዜ በክርስቶስ ሞትና ትግሌ መተባበሩን ለመገለጽ በአብ፣ በወልድ በመንፈስ ቅዱስ ስም ይውሃ ውስጥ በመጥለቅ እንደሚጠመቅ፣ እንዲሁም ጌታ እስኪመጣ ሞቱን ለመናገርና ከምልመናን ጋር ያለውን ሀብረት ለመገለጽ የጌታን እራት እንደሚካፈል እናምናለን።
12. ይህም ትግሌ በኃጉሉን ላይ በሚደርሰው የዘላለም ፍርድና አጣኞች በሚተባበሩት የዘላለም ሕይወት እናምናለን።
ይህ እራተኛው የእምነት መገጫ ከሙሉ ወንጌል አጣኞች ቤተ ክርስቲያን መጽሐት የተወለደ ነው።

26.3 እምስቱ እሳግደ ምስጢር

1. ምስጢር-ሥላሴ

የግይታይና የግይራራር፣ ሁሉን ግድረግ የግሽል፣ ሁሉን የፈጠረ ሙጀራይና ሙጨረሻው የግይታውት ለዘላለም የግረግር በአካላት ምስት በመለኩት አንድ አምላክ ብለን እናምናለን። እርሱም አብ፣ ወልድ፣ ማፈሰ ቅዱስ ይባላል። ግቴ.28+19፤

የሐ.4+7-8፤ የሐ.14+9-10

2. ምስጢር-ሥጋዊ

ከምስቱ የመለኩት አካላት አንዱ የሆነና እኛን ሰዎችን ከመርገምና ከፍጻኔ ከጥንታ በኋላኛው ዘመን ሥጋ ሆኖ ከድንገል ግርያም በመወለዱ ፍጹም ሰው የሆነ ነው። ከኃጢአት በቀር ሰው የግራራውን ሁሉ እየሠራ አደገ ስለ እኛም ሕገን ሁሉ ፈጸመ። ገላ.4+4-7

ስለ እኛ የዋት ፍርድ ተፈረደበት፣ ተሰቀለ፣ ታመመ፣ ሞተ ተቀበረ። በሶስተኛው ቀን ከሙታን ተለይቶ ተነግ። እርባ ቀን ለብዙዎች እየታያቸው በምድር ላይ ቆየ። በእርባኛው ቀን ወደ ሰግይ አረገ። በአባቱ ቀኝ ተቀመጠ ሙላክትም ተገዙለት 1ኛ ዲፕ.3+22።

በኋለኛው ዘመን በጌትነትና በምስጋና ይመጣል። በሕያዋንና በሙታንም ይፈርዳል። ለመገገሥቱም ፍፃሜ የለውም ዳን.7+13-15።

3. ምስጢር-ጥቀት

የሙጀራይና ለባታችን አዳም የእግዚአብሔርን ትዕዛዝ በማፍረስ ከመርገምና ከጥንታ በታች ስለነበረ መርገምና ኩነቷ በልጆቹ ሁሉ ላይ አለፈ። ሮሜ 5+12-20

ሰው ሁሉ ከመርገምና ከጥንታ ነፃ የግሪሆንው በጌታችን በኢየሱስ ክርስቶስ በግመን ደህንነት አገኝቶ ዳገም በመወለድና በውሃ ውስጥ በመጥለቅ በአብ በወልድና በማፈሰ ቅዱስ ስም እንዲጠመቅ ጌታችን የጥቀትን ሥርዓት አደረገልን። በዚህም ለኃጢአት ሞተ ለጽድቅ ሙናሩን ይመስክራል። ግቴ.28+19፤ ግር.16+16፤ ሮሜ 6+3-4፤ ቆላ.2+12፤ የሐዋ.28+36-39።

4. ምስጢር-ቁርባን

በቤተ ክርስቲያን በቅዱሴ (ፀሎት) ጊዜ የግረግርው ገብስት

የክርስቶስ ሥጋ ወይትም የክርስቶስ ደም ነው። ጌታችንም ሥጋዬን ያልበላ ደግሞ ያልጠጣ የዘላለም ሕይወት የለውም ብሎአል። የሐ.6+53-58።

ደህንንም መውሰድ የግሽሉት በክርስቶስ አምነው ዳገም የተወለዱ ምዕመናን ሲሆኑ ጌታ በከብር እስከግሪገልጥበት ጊዜ ድረስ ሕግግቱንና ሞቱን የግሪገስቡትና የግሪመስክሩበት እንዲሁም ከእርሱ ጋር ያላቸውን አንድነት የግሪገልጽበት ቅዱስ ሥርዓት ነው። የግይገባው ሰው በቸልተኝነት የሥርዓቱ ተሳታፊ ቢሆን የጌታ ሥጋና ደም ዕዳ አለበትና በሥጋው ፍርድን ይቀበላል። 1ኛ ቆር.10+16-17፤ 1ኛ ቆር.11+23-32።

5. ምስጢር ትንሳኤ ሙታን

በኋለኛው የዘመን ፍጻሜ ጌታችን በጌትነትና በምስጋና ተመልሶ ይመጣል። በዚያን ጊዜ የሞቱት ሰዎች ሁሉ ይነሳሉ። በደሙ የተዋጁትንና ታግኞች ሆነው የጸኑትን ለመውሰድ እርሱንና የወንጌልን ቃል በመቃወም ክርስቲያኖችን ሲያሳድዱ በኃጢአትና በአመፅ ደስ ይላቸው የነበሩትን ደግሞ ለመበቀል ይገለጣል። ነገር ግን ይህ የግሪሆንበት ዘመኑን ወሩን ሰዓቱንም ለግወቅ የግሽል የለም። ስለሆነም ክርስቲያኑ በዓለም ላይ እየተፈጸመ ያሉትን የመጨረሻ ዘመን ምልክቶች በግስተዋል ሕይወቱን ከዓለም ርኩሰት ጠብቆ በቅድስና በመኖር ለጌታ ዳገም ምዕክት ራሱን ግዘጋጀት ይኖርበታል። ግቴ.24+3-42 ግር.13+3-37፤ ሉቃ.21+5-36፤ 2ተሰ. 2+1-12፤ 1ኛ የሐ.2+18፤ 2ኛ ዲፕ.3+3-13፤ 2ኛ ጢሞ.3+1-5።

26.4 አሥርቱ ቃላት

1. «ከእኔ በቀር ሌሎች አግልክት አይሁኑልህ በላይ በሰግይ ካለው፣ በታች በምድር ካለው በውሃም ከምድር በታች ካለው ነገር የግናቸውንም ምላሌ የተቀረጸውን ምስል ለአንተ አታድርግ ... እኔ እግዚአብሔር አምላክህ ቀናተኛ አምላክ ነኝና አትስገድላቸው አታምልካቸውም» ዘፀ.20+3-6፤ ዘዳ.5+7-10
2. የእግዚአብሔርን የአምላክህን ስም በከንቱ አትጥራ እግዚአብሔር ስሙን በከንቱ የግጠራውን ከበደል አያነግውም። ዘፀ.20+7፤ ዘዳ.5+11
3. የሰንበትን ቀን ትቀድሰው ዘንድ አስብ። ይህንን የሰንበት ዕረፍት ቅዱስ ጳውሎስ ለኋለኛውና ለዋናው ዕረፍታችን ምላሌ አድርጉ

አሰረድተዋል ሐቢ.4+1-16።

4. አባትህና እናትህን አክብር። እግዚአብሔር እምላክህ በግሉጥ ምድር እድገህ እንዲረዝም። ሠ.20+121 ሠ.5+16
5. አትገደል - ሠ.20+131 ሠ.5+17
6. አታመገዝር - ሠ.20+141 ሠ.5+18
7. አትሰረት - ሠ.20+151 ሠ.5+19
8. በባልገደራህ ላይ በሐሰት አትመሰክር - ሠ.20+16 ሠ.5+20
9. በባልገደራህ ግሉት አትመኝ፤ በባልገደራህ ቤት፤ ለሰውገም፤ ገረጽገም እርሻውገም፤ በረውገም፤ አህያውገም ... ከባልገደራህ ገንዘብ ግናቸውገም አትመኝ። ሠ.20+16-171 ሠ.5+20-21
10. ባልገደራህን እንደራሱ ውደድ - ሠ.19+18።

26.5 ስድስት ታላት-ግንጌ

- ሀ) 1. በግድሙ ላይ የግራግ ሁሉ ፍርድ ይገባል ግድሙገም ጨርቃም የግሉው የዘንጉ ፍርድ ይገባል። ደንቅር የግሉው ሁሉ የገንገም እሳት ፍርድ ይገባል። ግቲ.5+22
2. ወደ ልት ያየ ሁሉ የተመኝትም ያን ጊዜ በልቡ ከእርሱ ጋር አመገዝርላል። ግቲ.5+28-32
3. ያለ ዝሙት ምክንያት ግሉን የግረታ ሁሉ አመገዝራ ያደርጋል። የተረታቸውገም የግረም ሁሉ ያመገዝራል። ግቲ.5+32
4. ከቶ አትግሉ፤ በሰማይ አይሆንም የእግዚአብሔር ዘፋን ነውና፤ በምድርም አይሆንም የእግሩ መረገጫ ናትና በኢየሩሳሌምም በራሱም አትግል። ነገር ግን ታላቅሁ እያን፤ እያን ወይም አይደለም፤ አይደለም ደህን። ከዚህም የፀግ ከከተው ነው። ግቲ.5+34-37
5. ከቶውን በከፋ አትቃወሙ፤ ቀኝ ጉንጭህን በጥረ ለግሙታህ ሁሉ ገራህን ደግሞ አዘርላት። ግቲ.5+39-41
6. በሰማያት ላለ አባታችሁ ልጆች ትህት ዘንድ ጠላቶችሁን ውደዱ የግረግሙአችሁንም መርቱ፤ ለግጠላአችሁ መልካም አድርጉ በሰግረዳዳላችሁም ዕልዩ። ግቲ.5+44-48
- ለ) አንዳንድ መምህራን ስድስት ታላት ግንጌ የግሉት እነዚህ አይደሉም በግሉት ግቲያስ ምዕራፍ 25+35-37 ያለው ከፍላ ነው ይላሉ። ይኸውም
1. ተርቢ አብልታችሁኛል
  2. ተጠምዬ አጠጥታችሁኛል

3. አንገዳ (ስደተኛ) ሆኜ ጠይቃችሁኛልና

4. ታርፄ አልባላችሁኛል

5. ታምጌ ጠይቃችሁኛል

6. ታስረ ወደ እኔ መጥታችኋል።

ሐ) አንዳንድ መምህራን ደግሞ ስድስት ታላት ግንጌ የግሉ ሂደግናት፤ ምግብ፤ ጥፋት፤ ቁርባን፤ ገበሬ፤ ተስፋናቸው ብዙ ያስተምራሉ።

ነገር ግን ሁሉም ሕገ ናቸውና ለገጠባታቸው ታዘና፤ በውስጣቸው ምንም ልዩነት የለም።

(ጉህ ጽባሕ - ከገዢ ወልደ ሥላሴ 1919)

ልዩ ልዩ ሃይማኖቶች

በምድራችን ላይ በብዙ ሺህ የሚቆጠሩ ሃይማኖቶች አሉ። ሁሉም ጥሩ ሥራ ለመሥራትና ተከታይ ለማፍራት ጥረት ያደርጋሉ። ሃይማኖት መልካም ሥነ ምግባር ለማሳየት፣ ለዓለም አቀፍ፣ በአገር ደረጃ ለጎበረተሰብ፣ ለቤተሰብና ለግለሰብ ኑሮ ጠቃሚ ገጽታ አለው።

ለእያንዳንዱ ሃይማኖት መሪና አስተማሪ አለው። እንደ ኢየሱስ ክርስቶስ ግን ሞትን ድል አድርጉ የተነሳና ወደ ሰማይ ያረገ የለም። «እኔ መንገድ፣ እውነትና ሕይወት ነኝ በኔ በቀር ወደ አብ የሚመጣ የለም» ዮሐ. 14፡6 ያለው ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ ብቻ ነው።

የሃይማኖት ተከታይ መሆን ብቻ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት አያስገባም እንደ እግዚአብሔር ቃል መኖር እንጂ።

የክርስትና ሃይማኖት መመሪያው ከዘፍጥረት እስከ ራዕይ ያለው የእግዚአብሔር ቃል ነው። ወንጌል እጅግ አስገራሚ በሆነ ሁኔታ በዓለም ላይ ሊሰራጭና የብዙ ሰዎችን ልብ ወደ እግዚአብሔር መንግሥት የሚመልሰውም በፍቅር ጥሪ ብቻ ነው። ጥላቻና ጡንቻማ በዓለምስ በየዕለቱ ይታይ የለምን?

ቤተ ክርስቲያን የግንም ግለሰብ ወይም ድርጅት ንብረት ሳትሆን የክርስቶስ አካል መሽሪት ናት። ግንም «የኔ ቤተ ክርስቲያን ይህች ናት። የእነ እገሌ ቤተ ክርስቲያን ያች ናት » ግለት አይችልም። በእርግጥ የአጥቢያ ቤተ ክርስቲያን ለክርስቲያኖች መሰብሰቢያ አገልግሎት አይሰጥም ግለት አይደለም። ያለም አቀፍ ቤተ ክርስቲያን ደግሞ ድርጅትና ከምችት ወይም ልዩነት የማይታይባት ዓይነት ናት።

በጥንቷ ቤተ ክርስቲያን በሐዋርያት ዘመን የነበረው የመንፈስ ቅዱስ እንቅስቃሴ በጊዜ ብዛት ታፍኖ ሞተ። የቤተ ክርስቲያን መሪ ለመሆን ይደረግ በነበረው የሥልጣን ውድድር ምክንያት መሪዎች እርስ በርስ መለያያትና መንጻደል ሲያበዙ መንፈስ ቅዱስን አሳዘኑት። ዛሬም አንዳንድ ሰዎች ያሉበትን ድርጅት በመጥቀስ «ከኛ ቤተ ክርስቲያን በስተቀር ንጹሕ የለም» በግለት ሽንጣቸውን ገትረው ይከራከራሉ። ከዚህም ስሕተታቸው መግር አይቻልም። ንፁሕ «ድርጅት» ሳይሆን

በተለይም የሮሜ ከተማ ጳጳስ በግብፅ ወንጌል ምዕራፍ 16፡ጥር 18፡ፋ ያተጠቀሰውን ቃል ብቻ በማንጸባረትና ዮሐ. 20፡23 እና ግቲ. 18፡15-20 ያለውን ባለግጧን «እኔ የሁሉ አለቃና መሪ መሆን አለብኝ» አለ።

አንዳንዶች ቃሉን ሰላማዊና በየጥህት እውነት መስፈራት ቢተባበሩትም ተቃውሞና የግብ መከፋፈልን አስከትሏል።

ቆስጠንጢኖስ ቄሳር በሆነበት ዘመን ቀደም ሲል በከባድ ስደት ውስጥ የነበሩት ክርስቲያኖች ነፃነት ተሰጣቸው። የመንግሥት ድጋፍ በቤተክርስቲያን ለመንፈሳዊ ግድለሽነትና ቸልተኝነት ምክንያት ሆነ። በብዙ ክርስቲያኖች መካከል ዓለግጧትን እየበዛ ሄደ አንዳንድ የቤተ ክርስቲያን መሪዎች በማይገባ ሁኔታ በመንግሥት የፖለቲካ ሥልጣን ድጋፍ እየተጠቀሙ አብያተ ክርስቲያኖችን በመንፈሳዊ መንገድ ሳይሆን በኃይልና በሥጋዊ ክንድ ይገዙ ነበር።

ከብዙ መቶ ዓመታት ጀምሮ በዓለም ሕዝቦች መካከል በሥልጣኔ የመጀመሪያውን ደረጃ ደላ የቀየች ገናኖይት የሮሜ መንግሥት ከሰሜን በመጡ ባለሠልጠኑ ሕዝቦች ተፀርራ ወደቀች። በክብርና በሥልጣን ተወዳዳሪ ያልነበራት የጥንታዊው ዓለም ንግሥት ሮሜ ፍጻሜ ደረሰ። በመጀመሪያ በ410 ዓ.ም እንደገና በ476 ዓ.ም በጠላት እጅ ገብታ በልዩ ልዩ መንግሥታት ተከፋፍላ ተቀረጀች።

ይህም ሁኔታ በሕዝቡ ላይ ብዙ ችግር አስከተለበት። ጦርነት ረገብና እርዛት ስለበዛ የመንግሥትም ሁኔታ የግያስተማምን ሆኖ ስለተገኘ ብዙ ሰዎች ምን ይሻለናል? ወደትስ ለመሄድ እንችላለን? እያሉ ሲጩኑ ወደ ቤተ ክርስቲያን ይጠጉ ነበር። መንግሥት ቢፈርስም ቤተ ክርስቲያን አልፈረሰችም። በዘመኑም የተቸገሩትን የተራቡትን የታመሙትን ለመርዳት እጇን የዘረጋች ቤተ ክርስቲያን ናት። ብዙዎች በተስፋ ወደ ቤተ ክርስቲያን ይመለከቱ የነበረም በዚህ ምክንያት ነው። (የጥንት የቤተ ክርስቲያን ታሪክ በዮሐንስ ሳንድቪክ ገጽ 138)

ከፍ ብሎ እንደተጠቀሰው ከሮሜ አወዳደት የምንመለከተው በዚህ መጽሐፍ ውስጥ ተደጋግሞ በእንክር የተገለጸው በተመሳሳይ ሁኔታ የኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን የንግሥታት ጉዳይ አስፈጻሚ ከሆነችበት ጊዜ ጀምሮ በዘመኑ ሥልጣኔ ከፍተኛ ደረጃ ላይ የነበረው የኢትዮጵያ መንግሥትና «የአክሱም ሥልጣኔ» በመባል በዓለም ይታወቅ የነበረው

ተንኮታኩቶ ወድቆ አገሪቱ ለመርገት ለረሃብ፣ ለእርሃትና ለልመና የበቃችውም በሌላ ምክንያት አይደለም። የቀላርን ለቀላር የእግዚአብሔርን ለእግዚአብሔር ግቴ.22፥21 ቢሆን ኖሮ ይህ ሁሉ አደጋ ባልደረሰም ነበር። አሁንም በመከፋፈል በልብ እልክኝት ወይም በትንሣት ሳይሆን በፍጹም ልብ፣ በፍጹም ነፍስና፣ በፍጹም ሀሳብ ለእግዚአብሔር ለአምላካችን እንደቃሉ በመታዘዝ እንድንገባረክ ጌታ መንፈሱን ያረሰሰልን። አሜን!!!

በዓለም ላይ ወደ ስድስት ሺህ ልዩ ልዩ ሃይማኖቶች አሉ። ለምግሌ ያህል ጥቂቶቹ ከዚህ በታች ተጠቀሰዋል።

1. Secular Humanism - ሴኩላር ሂዩማኒዝም
2. Resselism - ሬሴሊዝም
3. Christian Science - ክርስቲያን ሳይንስ
4. Rosicrusianism - ሮሲክራሲያኒዝም
5. Mormonism - ሞርሞኒዝም
6. Modernism - ሞዴርኒዝም
7. Only Jesus - ለንሊ ጂስስ
8. Hinduism - ኢንዱዝም
9. Paganism - ፔጋኒዝም
10. Animism - አኒሚዝም
11. Catholicism - ካቶሊሲዝም
12. Scientism - ሳይንቲሲዝም
13. Satanism - ሳይታኒዝም
14. Raelism - ራየሊዝም
15. New Ageism - ኒውኤጂዝም
16. Full Salvation - ቶል ሳልቪሽን
17. Barbarism - ባርባሪዝም
18. Selfism - (DS 201) - ሴልፊዝም
19. Hedonism (DS 196) - ሄዶኒዝም
20. Occultism - ለካልቲዝም
21. Worshipping the Heavens - ወርሽጥጥ ስ ሒሺክ
22. Feminism - ፌሚኒዝም
23. Fake Gospels - ፈክ ጉስፒልስ
24. Ecumenism - ኢኩሜኒዝም

25. Scientific Mysticism - ሳይንቲፊክ ማይስቲሲዝም
26. Spiritualism - ስፕሪቶአሊዝም
27. Unity - ዩኒቲ
28. Theosophy - ቲዮሶፊ
29. Bahaism - ባሃይዝም
30. Christadelphianism - ክርስታዴልፊያኒዝም
31. Adventist - አድቪንቲስት
32. Unitarianism - ዩኒታሪያኒዝም
33. Buddhism - ቡድሂዝም
34. Shamanism (Sc 123-136) - ሻማኒዝም
35. Syncretism - ሳይንክራቲዝም
36. Orthodox - ላርቶዶክስ
37. Egalitarianism - ኢዋልተሪያኒዝም
38. Baptismal Regeneration - ባፕቲዝማል ራጀነራሽን
39. Ufoism - ዩፎይዝም
40. Deliveranc - ዴሊቪራንስ
41. Inner Healing - ኢነር ሄላንግ
42. Holism - ሆሊዝም
43. Pantheism (198sc 128) - ፐንቲይዝም
44. Evolutionism - ኢቮሉሽኒዝም
45. Reincarnation (191) - ሬንከርኔሽን
46. Surpent power - ስርፐንት ፓወር
47. Sexism - ሴክሲዝም
48. Politicization of Church (Ds 219) - ፖሊቲሳይዝሽን ለፍ ቸርች
49. Christian Seduction - ክርስቲያን ሲደክሽን
50. Visualization and Meditation (sc 137-142) - ቪዝዩላይዝሽን ኤንድ ሜዲቲሽን
51. Jungianism (sc 1280) - ጃንግያኒዝም

27.1 የሕዝብ ብዛትና ሃይማኖት ስርጭት በኢትዮጵያ

እ.ኤ.አ. በ1984 ዓ.ም በኢትዮጵያ (እ.ቤ.ቆ.ኮ.) የሕዝብና ቤተኛ ቆጠራ በተደረገበት ወቅት በግዕዝላዊ ስታቲስቲክስ ባለሙያዎች

የተመዘገበው ስታትስቲካዊ መረጃ እንደሚያመለክተው፡ በገጠርና በከተማ አካባቢዎች የሕዝብ ስርጭት በፃይጥናት ክፍሎች ከዚህ እንደሚከተለው ነበር።

የይጥናት	የገጠር		የከተማ		ጠቅላላ	
	ሰላጋዝ	8%	ሰላጋዝ	8%	ሰላጋዝ	8%
ዝርሰቲያን	19141146	57.42	3085467	81.44	23106613	60.48
ኦርቶዶክስ	16808617	50.42	3830745	78.67	20637362	54.02
ፕሮቴስታንት	2007835	6.02	86736	1.78	2094371	5.48
ካቶሊክ	326894	0.98	47986	0.99	374880	0.98
እስላም	11707557	35.12	862438	17.71	12569995	32.90
ሌሎች	236125	0.71	12918	0.27	249043	0.65
ግዛዊ እምነት	2198376	6.59	15289	0.31	2213665	5.79
እምነት የለም	11893	0.04	3580	0.07	15483	0.34
ያልተጠቀሱ	39344	0.12	9538	0.20	48882	0.13
ጠቅላላ	33334441	100	4869240	100	38203681	100

* ይህ መረጃ የኤርትራንና የትግራይን የገጠር አካባቢዎች አያጠቃልልም።

27.2 መጽሐፍ ቅዱስ በኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን፡

የኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ሃምሳ ሁለት የብሉይ ኪዳንና ሃያ ሰባት የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት እንደምትቀበል በ1947 ዓ.ም በታተመና በኋላ ደግሞ በ1980 ዓ.ም «በአባ ተክለሃይማኖት ፓትሪያርክ ርእሰ ሊቃነ ጳጳሳት ዘኢትዮጵያ» በአሥራ አንደኛ ዓመት በታተመ መጽሐፍ ቅዱስ መቅድም ላይ ተጠቅሷል።

በመጽሐፍ ቅዱስ መቅድም ላይ እንደተጠቀሰው ቤተክርስቲያኒቱ ከጥንት ጀምሮ እንደጊዜው ሁኔታና እንደ ሕዝቡ አኗኗር በመንፈሳዊውም በሥጋዊውም ትምህርት እንዲያድግ ሕዝቡን ስታስተምርና ስትረዳ እንደቆየች ተብራርቶአል። በእርግጥም የኢትዮጵያ ታሪክ ከኢትዮጵያ ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ታሪክ ጋር እጅግ የተያያዘ ነው። ቤተክርስቲያኒቱ የአገሪቱ መንፈሳዊና ግንባራዊ ኑሮ አንጋፋ እንደመሆንም መጠን በሚንቃዋ ላይ ያለው ኃላፊነት ከፍተኛ ነው።

በተጨማሪም ይህ መጽሐፍ ቅዱስ ከመታተሙ በፊት ከቤተክርስቲያኒቱ አባባል ውጭ የሆኑትንና ከግዑዙ ጋር የማይስማሙትን ቃላትና ዐረፍተ ነገሮች ሲናዶሱ የተመለከታቸውና ያስተካከለላቸው መሆኑ ተገልጿል። በዚህም መሠረት በቀድሞው እትምና በግሪኩ ትርጉም «ሽግግሌዎች» የሚለው «ቀሳውስት» ተብሎአል። የታሪካውም በጉልህ ጽሑፍ እና (በፋትናት) ተብራርቷል። ዝርዝሩ ከዚህ እንደሚከተለው ነው።

የብሉይ ኪዳን መጻሕፍት

1. ኦሪት ዘፍጥረት
2. ኦሪት ዘፀሐት
3. ኦሪት ዘሌዋውያን
4. ኦሪት ዘጉልቅ
5. ኦሪት ዘዳግም
6. መጽሐፈ ኢያሱ ወልደ ነጭ
7. መጽሐፈ መሳፍንት
8. መጽሐፈ ሩት

9. መጽሐፈ ሳሙኤል ቀዳማዊ
10. መጽሐፈ ሳሙኤል ካልፊ
11. መጽሐፈ ሃሥት ቀዳማዊ
12. መጽሐፈ ሃሥት ካልፊ
13. መጽሐፈ ዜና መዋዕለ ቀዳማዊ
14. መጽሐፈ ዜና መዋዕለ ካልፊ
15. መጽሐፈ ዕጢራ
16. መጽሐፈ ክህዋያ
17. መጽሐፈ አስቴር
18. መጽሐፈ ኢዮብ
19. መሄመር ዳዊት
20. መጽሐፈ ዮሐንስ
21. መጽሐፈ ተገማጽ
22. መጽሐፈ መኮብብ
23. መኃልፍ መኃልፍ ዘለሉዋን
24. ትንቢተ ኢሳይያስ
25. ትንቢተ ኤርምያስ
26. ሰቆቃው ኤርምያስ
27. ትንቢተ ሕዘትኤል
28. ትንቢተ ዳንኤል
29. ትንቢተ ሆሌፊ
30. ትንቢተ አዋጽ
31. ትንቢተ ጊክያስ
32. ትንቢተ ኢዮኤል
33. ትንቢተ አብድዮ
34. ትንቢተ ዮናስ
35. ትንቢተ ናህዋ
36. ትንቢተ ዕንባቆዋ
37. ትንቢተ ሶርያስ
38. ትንቢተ ሐጌ
39. ትንቢተ ዘካርያስ
40. ትንቢተ ግላርያስ

የቤተ-ይሁዳ 2ኛ የተናፍ መጻሕፍት የተሰኙት፡

1. መጽሐፈ ዕጢራ ስብከት
2. መጽሐፈ ዕጢራ ካልፊ
3. መጽሐፈ ሞሲት
4. መጽሐፈ ዮሐንስ
5. መጽሐፈ አስቴር
6. መጽሐፈ መኃልፍን ቀዳማዊ
7. መጽሐፈ መኃልፍን ካልፊ
8. መጽሐፈ መኃልፍን ግልስ
9. መጽሐፈ ሲራክ
10. ዕለተ ዮናስ
11. ተረረ ኤርምያስ
12. ሶስና
13. መጽሐፈ ባርክ
14. መጽሐፈ ጥብብ
15. መሄመር መለስቱ ደረት
16. ተረረ ዳንኤል
17. መጽሐፈ ኩፋል
18. መጽሐፈ ሄናክ

የሐዲስ ኪዳን መጻሕፍት፡

1. የግቴዎስ ወንጌል
2. የግርባስ ወንጌል
3. የሉቃስ ወንጌል
4. የዮሐንስ ወንጌል
5. የሐዋርያት ሥራ

የኢየሱስ መልዕክቶች

6. ወደ ሮሜ ሰዎች
7. ወደ ቅርንጥስ ሰዎች 1ኛ

8. ወደ ቆርንቱስ ሰዎች 2ኛ
  9. ወደ ገላትያ ሰዎች
  10. ወደ ኤፌሶን ሰዎች
  11. ወደ ፊልጵሰዮስ ሰዎች
  12. ወደ ቆላስይስ ሰዎች
  13. ወደ ተሰሎንቄ ሰዎች 1ኛ
  14. ወደ ተሰሎንቄ ሰዎች 2ኛ
  15. ወደ ጢሞቴዎስ 1ኛ
  16. ወደ ጢሞቴዎስ 2ኛ
  17. ወደ ቲቶ
  18. ወደ ፊልሞና
  19. ወደ ዕብራውያን
  20. የኢፕሮስ መልዕክት 1ኛ
  21. የኢፕሮስ መልዕክት 2ኛ
  22. የዮሐንስ መልዕክት 1ኛ
  23. የዮሐንስ መልዕክት 2ኛ
  24. የዮሐንስ መልዕክት 3ኛ
  25. የያዕቆብ መልዕክት
  26. የይሁዳ መልዕክት
  27. የዮሐንስ ራዕይ ሲሆኑ
- በተጨማሪም «መለከት» መጽሔት ህዳር 1985 ዓ.ም የብሉያት መጻሕፍት 46 የሐዲሳት 35 በድምሩ 81 እንደሆኑ ይገልጻል። በዚህም መሠረት

28. ሥርዓተ ዕዮን ሲናደስ
29. ትዕዛዙ-ረስጠብ
30. ግድው ረስጠብ
31. አብጥሊስ-ረስጠጅ
32. 1ኛ መጽሐፈ ኪዳን
33. 2ኛ መጽሐፈ ኪዳን
34. ቀሌምንጦስ
35. ዲድስቅልያ ናቸው ይላል።

27.3 አዋልድ

አዋልድ መጻሕፍት በዓለም ሁሉ በብዙ ተጽፈዋል። ከእነዚህም የሚበዙት ለበ-ግልጽና ከትዳላት መጻሕፍት ጋር የግይባግጥ ናቸው። አዋልድ መጻሕፍት የተባሉት በመንፈሳዊ መልኩ ስለ መላዕክት፣ ስለ ቅዱሳን፣ ስለ ሰማዕታትና ስለ መንኮሳት፣ ስለ ሊቃውንትና ስለ ጳጳሳት የተጻፉ የድርሳንና የገድል እንዲሁም የክርክር መጻሕፍት ናቸው።

በሥጋዊው ደግሞ ስለ ነገሥታት፣ ስለ መሳፍንትና ስለ መኳንንት እንዲሁም ስለ መሳሰሉት ሁሉ የተጻፉ የታሪክ መጻሕፍት ናቸው።

አዋልድ የተባሉበት ምክንያት ንጉሡ ስለሞን እግዚአብሔር ሥልጣን፣ ጥበብ፣ ሀብትና ጉልበት አብዛተለት ላለ የአምላኩን ሕግ ረስቶና ትዕዛዙን አፍርሶ ሰባት ሙቶ ሚስቶችና ሰባት ሙቶ ቁባቶች በድምሩ አንድ ሺህ ሴቶች እጠፋ። ከሰባት ሙቶው ንግሥታት ስድሳውን፤ ከሰባት ሙቶ ቁባቶች ደግሞ ሰማኒያውን አብልጦ ይፀድ እጠፋ። የቀሩት እንዲያው ለተደላና ለደስታው ብቻ ሰብዘዎ ያስቀመጣቸው ለዋልድተባለው ተጠሩ። ትርጓሜውም ከሞና ሚስት የግይባግጥ ትርፍ ግለት ነው።

«ስድሳ እግንቱ ንግሥታት ጠላግኒያ ዕቁባት አዋልድ እለ አልቦን ጉልቁ።»

«ስድሳ ንግሥታት ሰማኒያም ቁባቶች ቁጥር የሌላቸውም ቆንጃጅት አሉ።» መጋ.6፥8 ብሎ ተናግሮላቸዋል።

(«ጎህ ጽባህ» 1919 ዓ.ም ከጎሩይ ወ/ሥላሴ)

27.4 ግንኙላውያን አብያተ ክርስቲያናት

በኢትዮጵያ ግንኙላውያን አብያተ ክርስቲያናት ኅብረት (ኢ.ፌ.አ.ክ.ገ.) ግለሰብ አባላት የሆኑ አብያተ ክርስቲያናት በፊደል ተራ ከዚህ እንደሚከተለው ሲሆን የሚጠቀሙትም የዓለም አብያተ ክርስቲያናት የሚጠቀሙበትን ስድሳ ስድስቱን መጻሕፍት የያዘ መጽሐፍ ቅዱስ ነው።

- ሕይወት ብርሃን ቤተክርስቲያን
- መሠረተ ክርስቶስ ቤተክርስቲያን

- ሙሉ ወንጌል አግኞች ቤተክርስቲያን
- ቃለ ሕይወት ቤተክርስቲያን
- አዲስ ኪዳን መጥምቃውያን ቤተክርስቲያን
- እምነት ክርስቶስ ቤተክርስቲያን
- ወንጌላዊት መጥምቃውያን ግንባር
- ወንጌላዊት ቤተክርስቲያን መካነ ኢየሱስ
- ገነት ቤተክርስቲያን

በኢትዮጵያ ውስጥ የሚታወቁት ሃይማኖቶች ክርስትናና እስልምና ናቸው። የክርስትና ሃይማኖት ሶስት ክፍሎች አሉት። እነርሱም ኦርቶዶክስ ተዋሕዶ፣ ካቶሊክና፣ ፕሮቴስታንት ናቸው። የኦርቶዶክስ እምነት ራሱ በክርስቶስ የአካል ባህርይ ትንታኔ መሻ ተዋሕዶ፣ ቅብዓት፣ ፀጋና ካራ በመባል ክፍል የገበረው ቢሆንም ባሁኑ ጊዜ ከተዋሕዶ በስተቀር ሌሎች ክፍሎች አይታዩም። የፕሮቴስታንት እምነት ተከታዮች ደግሞ ከጥቃቅን ልዩነቶች በስተቀር በተለይ ከፍ ብሎ የተጠቀሱ (የኢ.ወ.አ.ክ.ገ) አባላት በመሠረታዊ የሥነ ሙሉነት እምነታቸው ልዩነት የላቸውም። ነገር ግን እዚህ ላይ ያልተጠቀሱ በመጽሐፍ ቅዱስ የቃል አተረጓጉም የራሳቸውን አትጣጧ ይዘው የሚጓዙ ጥቂት ያይደሉ የኦርቶዶክስ የካቶሊክም ሆነ የፕሮቴስታንት አባላት ያልሆኑ ግን «እኛም ክርስቲያን ነን» የሚሉ ብዙዎች አሉ።

ሃይማኖት ለሰው ልጅ የአመለካከት ለውጥ የሚሰጥ መሆኑ እውን ነው። ግንኛውም ሃይማኖት ከፋ ሥራን ያወጣል እንጂ አይደግፍም።

ነገር ግን የአንድ ሃይማኖት ግህበር ወይም ቡድን አባል መሆን የዘላለም ሕይወት አያስገኝም፤ በእግዚአብሔር ሃሳብና ፈቃድ መሠረት መራራት እንጂ። ጥቅን ድል አድርጎ የተነሳና «እኔ መንገድ እውነትና ሕይወት ነኝ በኔ በቀር ወደ አብ የሚመጣ የለም» ብሎ የተናገረ የሃይማኖት መሪ ከጌታ ከኢየሱስ ክርስቶስ በስተቀር ሌላ የለም። የሐ. 14፡6

ስለዚህ የሃይማኖት ድርጅቶችና አብያተ ክርስቲያናት በመከላከል የሚታየውን ልዩነት አስወግደው በመቀራረብና በመወያየት ባንድ ልብ ወደ እግዚአብሔር ቢቀርቡና ንስሐ ቢገቡ የአገር መብታትን ተወግዶ አንድነትና ፍቅር ይሰፍናል። ኢትዮጵያም የሰላም ምድር ትሆናለች። «ኢትዮጵያ እጆቿን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች» መዝ. 68፡31

ግጦቃለያ

ኢትዮጵያ የሚል ቃል በመጽሐፍ ቅዱስ ከአርባ ጊዜ በላይ ተጽፎ ይገኛል። ኢትዮጵያ እግዚአብሔር የተሰፋ ቃል ኪዳን የገባላት ተወዳጅ አገር እንደሆነችም በብዙ ስፍራ ተገልጿለች።

ኢትዮጵያ የሚል ስያሜ የተገኘው «ኢትዮጲስ» ከሚባል ሰው እንደሆነ በታሪክ መዝገብ ተረጋግጦአል። አንዳንድ ባለ ታሪኮች የኩሽ 2ኛ ስሙ ኢትዮጲስ ነው ይላሉ። የኢትዮጲስ ልጆች የሰፈሩበት አካባቢ በሙሉ በአባታቸው ስም «ኢትዮጵያ» ተብሎ ተጠራ።

በተለያዩ ዘመናት ወደ ኢትዮጵያ የገቡ ነገዶች ብዙ ናቸው። ከነዚህም ውስጥ በቅድሚያ የካም ነገዶች፣ ቀጥሎም የሴም ነገዶች ገብተው ናረዋል። በተለይ የሴም የልጅ ልጅ የሆነው የዮቅጣን አምስት ልጆች ብዙ ሠራዊት ሆነው ከእስያ ተነሥተው በባብሌል መንደብ ተሻገረው ወደ ኢትዮጵያ ገቡ። እነርሱም «አግንዝያን» ወይም «ነፃ አውጧቸው» ተባሉ። ትልቅና ጥንታዊ መንግሥትም በአክሱም ተመሠረተ። ከተግወውም የታወቀ የንግድ መናኸሪያ ሆነ።

ነገደ እስራኤል በ982 ዓ.ዓ ወደ ኢትዮጵያ ሲገቡ እንደቻሉ ታውቋል። ንግሥተ ሳባ የሰሎሞንን ጥበብ ከነጋደዎች ሰማች። ይህንኑ የሰማችውን ሁኔታ በዓይኗ ለማየት ከአገሯ ከኢትዮጵያ ገፀ በረከት ይዛ እስከ ኢየሩሳሌም ሄደች። ከንጉሡ ሰሎሞንም ቀዳማዊ ምኒልክን አርገዋ እንደተመለሰችና ምኒልክም አቅመ አዳም ሲደርስ አባቱን ሊጉበኝ ወደ ኢየሩሳሌም ሄዶ ሲመለስ አባቱ ከእሥራኤል ነገዶች አሥራ ሁለት ሺህ የበኩር ልጆች መርጦ ከልጁ ጋር ወደ ኢትዮጵያ እንደላካቸው ታውቋል። ከነዚህም መካከል ካህናት ስለነበሩ የአራትን ሕገ ያስተምሩ ነበር ተብሎአል።

ጌታ ኢየሱስ ክርስቶስ በተወለደበት ዘመን በኢትዮጵያ ነገሥ የገበረው «ባዚን» የሚባል ንጉሥ ነበር። የኢትዮጵያ ሕዝብ በከፊል «ሕገ አራትን» የተተባበሩ ሲሆን በ330 ዓ.ም ገደማ በአብርሃና አጽብላ

ዘመን መንግሥት ክርስትናን ተቀብሎአል። ይኹን እንጂ ክርስትናው የአይሁድና የአሕዛብ ባህል የተቀየመበት ሆኖ ስለተገኘ መሠረት ለማስያዝ ብዙ ችግር ሳይፈጥር አልቀረም። የክርስትና ሃይማኖት ወደ ኢትዮጵያ ምድር በመጣበት ወቅት በዋናዋ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ የሰህተት የውዝግብ ትምህርት ተከስቶ ብዙ ችግር እየታየ የነበረበት ጊዜ ነው። በዚያን ወቅት በርካታ የቤተክርስቲያን መሪዎች በሰህተት አሠራርና በትምህርተ-መለኮት አመለካከት ልዩነት በተለያዩ ጊዜያት ተወገዘዋል።

በኢትዮጵያ ውስጥ አዲስ በተጻፉት ቤተ ክርስቲያን ቀደም ሲል በአገሪቱ ለብዙ መቶ ዓመታት የቆየው የአይሁድ ባህል ልማዳዊ ሆኖ ገባ። በጊዜው የነበሩት የቤተ ክርስቲያን መሪዎች ሁኔታዎን በግለተካክል ፈንታ «ሕዝቡ እያወቀ ሲሄድ ይተወዋል» በግለት በቸልታ አልፈውታል።

ይህ በዚህ እንዳለ በዋናዋ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ መከፋፈል በመከሰቱ ለሰይጣን ምቹ ሁኔታ ፈጠረለት። በተለይ በ4429.ም በኢፌሶፕ ጉባዔ የእስክንድሪያው ሊቀ ጳጳስ ዲዮስቆሮስ «የኔ እምነት የተናች ርቱል ነች» ወይም በሌላ አባባል «አርቶዶክስ» ነች ብሎ ከጉባዔው ሲለይ ቤተክርስቲያን ለሁለት ተከፍላ ካቶሊክና አርቶዶክስ በመባል እርስ በርስ መጨፋጨፍ ተጀመረ። ሁኔታው እልባት ሳያገኝ ቆይቶ በ5709.ም መሐመድ ተወለደ።

መሐመድ የክርስትናንና የአይሁድ ሃይማኖት ተከታዮችን በግጥፋት እስልምናን በያገሩ አስፋፋ። መሐመድ ከመካ ወደ መዲና በተሰደደበት ወቅት አንድ መቶ ሰባት ወገኖቹን ወደ ኢትዮጵያ ልኮአቸው አሥራ ሰባት ዓመት ቆይተው ወደ አገራቸው በሰላም ሊመለሱ ችለዋል። ከዚህ በድን ጋር ወደ ኢትዮጵያ እስላሞች የገቡት አራት ጊዜ ነው። የመጨረሻውና ብዙ አብዛኪዎችን እንዲሰልሙ ያደረገው «የአህመድ ገራኝ» ጊዜ ወረራ ነው።

በኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ውስጥ እነ ያረድን የመሳሰሉ ለእግዚአብሔር የዝግረ ቅኔ የሚቀኙ የመካታቸውን ያህል በሰህተት አሠራር የተጠመዱ ሰዎች በየዘመናቱ ተነስተዋል። ከመገሻዋ ጀምሮ ቤተክርስቲያኒቱ ከነገሥታት ጋር እጅና ጓንት ሆኖ ቆይታለች። ከመሠረታዊ የክርስትና መመሪያ ከሆነው ከመጽሐፍ ቅዱስ ቃል ጋር የማይጣጣው «የአዋልድ» ድርሰቶችም በቤተ ክርስቲያን ውስጥ በትምህርት መልክ እንዲቀርቡ ተደርገዋል። በተጨማሪም ልዩ ልዩ

የተናና መጻሕፍት እየቀደጁ ብታገባር ላይ ውወጥላል።

እኔ ዘርዳ ያዕቆብ በገገው ዘመን አባ ለሰጠላቸውን እግዚአብሔር ለኢትዮጵያ ቤተ ክርስቲያን ተሐድሶ የተሰጠበት ስሙ እንደነበረ ከታሪኩ መመሪያት ይችላል። ገር ገን ገንጡ በእስራትና ጭፍተት የተጣጡ ሲሆኑ በመጨረሻም ቆዳው ተገናኗል እንደገደል ላይርጉላል። እኔ ዘርዳ ያዕቆብ ከምክሱልና ወደ ነጋሲነት ሽመዋለሁ ገዢ። ህዳ እስጢፋኖስ ደግሞ ትክክለኛውን የደወገነት ዘወገል። ወደተ-ዘርድቲያን ያስተምር የበረራ መካከሪ ዘበው ይሁን እንጂ አንዳንድ መጻሕፍት ብለለት የሌላቸውና ሥጋዊ ጥገናት ያደረገቸው የቤተክርስቲያን መሪዎች የሐሰት ክስ እየመሠረቱት ያስቸግሩት ዘርድሮቹ የእርሱን መንፈሳዊ ትምህርት የሚከታተል ቢሆንም ክንጉሠ-ና ከአስጣጭ ህፃናት ድባተራ ብርቱ ተቃውሞ ዘረባቸው።

እስጢፋኖስ ከተገደለም በኋላ ገንጡ «ለጣርያት ልመከተል፣ ለአሳልፍ ለገገሥ ይሰገድ» ብሎ ያወጣውን መሰረድ የእስጢፋኖስን ትምህርት የተቀበሉ ምዕመዓን ሁሉ ሳይሰማሙበት ተሩ። «እውነት» የሚያስከፍለውን ሞገድ የሚያስከትለውን ስቃይ ተረፋ። በተጨማሪም ገንጡ ወደ ቤተክርስቲያን አቅጣጫ በሚያሳየው መንገድ ሁሉ ድንጋይ ተከምሮ መስተላል እንዲተከልና ጸናገግን፤ ለው እምነቱን እንዲሰገድ ደነገ። ይህን ሥርዓት ያዘዙትም «ወረ ግርያምና ወረ መንግሥት ናቸው» በማለት የጥንት ቅጣት እንዲገረድላቸው ወደፋ አጥጅ አወጣ። በአጥጅም መሠረት እስካሁን ድረስ ላለው ልኢትዮጵያ ጦርነት ችግር ምክንያት ያሆነው «የብዙ ቅዱሳን ደም» በኢትዮጵያ ምድር በኢትዮጵያውያን ሕጽ በከንቱ እንዲፈሰስ አደረገ። ከእነዚህም መካከል ገንጡ ዘርዳዕቆብ በገገው በሰባተኛው ዓመት የካቲት 2ቀን 1432 ዓ.ም ልሳተ ጌርብ በቅድሚያ ምላሳቸው ከገረረቸውና አፍንጫው ተቆርቶ ከአንገት ቢታች ተቆሩ። በገንጡ አደባባይ ተቀብረው በጥንቅታቸው ላይ የፈረሰ ገልቢያ የተደረገባቸው «አንድ መቶ ሰባት» ክርስቲያኖች ነበሩ። በዚያን ልሳተ ልዩ መብረት ሲወርድ ለገንጡ «ብርሃን ወረደለህ» ተብሎ የከተገው ስም ደብራ ብርሃን ተባለ።

ሌላኔ ዘርዳ ያዕቆብ ልሳተ ልሳን ደገገዋል በሰሩት ዘመናት ኢትዮጵያ ከነገሡት ነገሥታትም ሆነ ከሕዝቧ ወደ እግዚአብሔር ተመልሶ ገዢና የገዛ ሰው ስላልነበረ «ለምንተኝ ሺህ» ዘመን ይባል የነበረው ጊዜ በ1500 ዓ.ም በኢትዮጵያ ምድር እንደነገ ይነገራል። ይህን ድንገል

ዘመን ግራኝ መሐመድ አብዛኛውን የኢትዮጵያ ግዛት ተቆጣጥሮ ሕዝቡን በገድ አስለመ። ግራኝ አሥራ አምስት ዓመት ገዝቶ በፓርቲያል ወታደሮች አጋዥነት ተገደለ።

ከአፄ ዘርዓ ያዕቆብ ከ1426 ዓ.ም እስከ አፄ ተክለጊዮርጊስ የጉንደር ፍጻሜ መንግሥት 1777 ዓ.ም ድረስ ከ350 ዓመታት በላይ ቤተ መንግሥትና ቤተ ክርስቲያን ወደ መታረፍ ሊደርሱ አልቻሉም። ስለሆነም ቤተ ክርስቲያን አራት ቦታ በመከፋፈል ተዋሕዶ፤ ወጋ፣ ካራ፣ ትብዓት ሲባባሉ አገሪቱ ደግሞ ከ1777 ዓ.ም እስከ 1845 ዓ.ም ድረስ ለ70 ዓመታት ገደማ በሰዎች መሳፍንት ከመገዛቷም በላይ የየአካባቢው ባላባት በየቦታው ጉሥ ነ። ይህም በኢትዮጵያ «የመሳፍንት ዘመን» ወይም «ዘመን-መሳፍንት» ተብሎ ይታወቃል።

አፄ ቴዎድሮስ ነገሡው ኢትዮጵያን አገድ ለግድረግ ከተነሱበት ከ1845 ዓ.ም እስከ ጋይለ ሥላሴ የዘውድ ፍጻሜ መንግሥት እስከ 1966 ዓ.ም የካቲት ድረስ የነገሡት ነገሥታትም ቢሆኑ ቤተ ክርስቲያንን ለሥልጣናቸው ይጠቀሙ ነበር። አንዳንድ ሥልጣን ረሳሂ የቤተክርስቲያን መሪዎች የመኖራቸውን ያህል መንፈሳዊ መልኩና ይዘቱ እንዳይጠፋ ጥረት የሚያደርጉም አልታጡም። ነገር ግን በእነዚያ በሥጋውያን እየታፈኑ ብዙ ዘመን ቆይተዋል።

ይህ በዚህ እንዳለ በየካቲት 1966 ዓ.ም የፈነዳው አመፅ ሕዝቡን አመፅኛ (አብዮተኛ) በግድረግ መንፈሳዊ ደብዛው ከድንገተኛ ወደ ድቅድቅ ዉለግ ገባ። «እግዚአብሔር የለም» የሚል የግርክሊዝም ሌኒኒዝም ትምህርት በኢትዮጵያ ምድር በጉልህ ሲስፋፋ ቤተ ክርስቲያን ባላት ሥልጣን አላወገዘችም። ምክንያቱም በወቅቱ የነበረው የጦር ጋይሎች የፖሊስ ሠራዊትና የብሔራዊ ጦር አስተባባሪ ደርግ የኢትዮጵያ ለርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተክርስቲያን ከሌሎች አብያተ ክርስቲያናት ጋር እንድትጋጭ ለግድረግ በመጠነው ስልት እርስ በርስ ሲወገጃሉና አንዱ በሌላው ላይ ሲነሳ እርሱ ዕድሜውን ለግራዝም ይፈልግ ነበር። በተለይም «ሃይማኖት ለአብዮት ጠንቅ ነው» በማለት የለርቶዶክስ ተዋሕዶ ቤተ ክርስቲያን ፓትሪያርክ እቡነ ቴዎድሎስን አንቀ ሲገድል የተወሰደ ርዎጃ አልዘረዎ። በዚህም ደርግ የቤተክርስቲያኒቱን ሥልጣን እየገዘገዘ መዉረሱ ጉልህ እየሆነ ሄደ።

በተዉግሪም የወንጌላውያን አብያተ ክርስቲያናት መሪዎችና ሌሎች የሃይማኖት ድርጅቶችን እንዲሁም ታዋቂ ወንጌላውያንንና

መዋራገን ለግጥፋት ዕቅድ አወጣ። የኢትዮጵያ ሠራተኞች ፓርቲ አደራጅ ኮምሽን (ኢሠፓአኮ) እየተባለ ይጠራ የነበረው የጥቂት ባለሥልጣናትና የዓላግው አገድነት የነበራቸው ሥልጣን ረሳሂዎች «እግዚአብሔር» የሚል ቃል ለመስማት እንኳን አይፈልጉም ነበር። ከ1971 ዓ.ም ጀምሮ የእግዚአብሔር ቃል ብለለትና የመንፈሳዊ ሕይወት ትጋት የነበራቸውንና ለውጥ ያላቸውን ምዕመናን የጀርባ ታሪክ እንዲጠና ተደርጉ 48 ገጽና የብዙ ሰዎች ስም የተመዘገበነት ዝርዝር ዘገባ ቀረበ። ሰዎችው የቀረበው ለጤና አልዘረዎ ለመዉፍጠሩ ታስቦ ነበር እንጂ። እግዚአብሔር ግን በኪነ ጥበብ ከጭፍጨፋና ከሞት ታደጋቸው።

ስለዚህ ይህ መፍትሔ ያጣና «እንቅስቃሴ» የሆነ ችግር እልባት ግጥናት አለበት። ስለሆነም ለዚህ ጉዳይ ተጠያቂ እገሉ ነው ከግለትና ከመተቸት እንዲሁም የጦር መግሪያ ከመግዘዝ ይልቅ እጃችንን ወደ ሩህሩህ አምባካችን በአገድነት እናንሳ! የኢትዮጵያ ታሪክ የጦርነት ታሪክ ነው። አዎ ብዙ ሰዎች እንዳሉትም ታሪካዊ ጦርነት ነው። ግን መገኛው ለእግዚአብሔር ባለመታዘዝ ብቻ ነው። በመሠረት ጻዊት 68፡31 በተገለጸው መሠረት «ኢትዮጵያ ታበጽሕ እዳጭ ገቢ እግዚአብሔር» «ኢትዮጵያ እጃችንን ወደ እግዚአብሔር ትዘረጋለች» ተብሎ እንደተጻፈው ለእንቅስቃሴ ፍቺ ጦርነት፣ መለያየት፣ ወይም ድርጅትና በብሔር መከፋፈል (መብታተን) ሳይሆን ከፍጹም ልብ የሆነ ገሰፋ ነው። ስለዚህ ከታሪክ ተዋረን እግዚአብሔርን «አቤተ ግሪን ይቅር በለን» ብንልና በጾምና በፅሁፍ በራሱ ብንወድቅ የራሳችንንና የአባቶቻችንን በደልና መተላለፍ ይቅር ብሎ አገራችን ኢትዮጵያ የሰላም፣ የአገድነትና የፍትር ምድር እንደምትሆን የእግዚአብሔር ቃል ይመስከርናል። በአሁኑ ጊዜ በዓለም ዙሪያ ጥፎትና ጦርነት ከፍተኛውን ስፍራ ይዞአል። ኢትዮጵያም ከዚህ ውጭ ልትሆን ስላልቻለች የትርምስ ተካፋይ መሆኗ አይካድም። ይህንን ስለ ችግራችን የቀረበውን የመፍትሔ ሀሳብ ከመገታፍ ይልቅ ራስን መመርመርና ለመልካም ሥራ መዘጋጀት ተቀናጧ ተግባር መሆን አለበት። ከውስጥ ፍላጎትና በእግዚአብሔር ፈቃድ ከፍጹም ልብ የሆነ መልካም ነገር ምን ጊዜም ፍራያግ ይሆናል። ምህረት እንድናገኝ እግዚአብሔር የገሰሐ ልብ ይሰጠን አሜን!! «እኚ ብትሉ ለኔም ብትታዘዙ የምድርን በረከት ትበላላችሁ እምቢ ብትሉ ግን ብታምፁም ሰይፍ ይበላችኋል።» ሊላይያስ 1፡19-20።

ለዚህ ጽሑፍ በአስረጅነት የተጠቀሙት የታተሙ መጻሕፍትና መጽሔቶች

1. የዓለም ታሪክ ከጂኦግራፊ ጋር የተያያዘ
ከዮሐንስ ወልደማርያም በ1940 ዓ.ም ብርሃንና ሰላም ግተግያ ቤት
2. ከጣኦት አምልኮ ወደ ክርስትና
ከተክለጻድቅ መኩሪያ በ1941 ዓ.ም በአርትስቲክ ግተግያ ቤት
3. ተግሳፅና ምክር
ከዘመንፈስ ቅዱስ አብርሃ በ1942 ዓ.ም በአርቲግራፊክ ግተግያ ቤት
4. ማይጪው
ከገብረ ወልድ እንግዳ ወርቅ በ1947 ዓ.ም በትንሣኤ ዘገባኤ ግተግያ ቤት
5. ትውፊታዊ ሃሳብ ዘመንና ታሪኩ
ከመሠረት ስብሐት ለአብ
6. የኢትዮጵያ ታሪክ ከይኩኖአምላክ እስከ ልብነድንግል
ከተክለጻድቅ መኩሪያ
7. የኢትዮጵያ ታሪክ ከልብነድንግል እስከ ቴዎድሮስ
ከተክለጻድቅ መኩሪያ
8. የኢትዮጵያ ታሪክ ከቴዎድሮስ እስከ ኃይለሥላሴ
ከተክለጻድቅ መኩሪያ
9. እስልምናና የታላቁ ነቢይ መሐመድ ታሪክ
ከሐጂ መሐመድ ሳኒ ሀቢብ
10. የግራኝ አህመድ ወረራ
ከተክለጻድቅ መኩሪያ
11. የኢትዮጵያ ቤተክርስቲያን ታሪክ በአስተዋጽኦ (ያልታተመ)
ከመሠረት ስብሐት ለአብ
12. ሃይማኖት አይለያየንም
ከመምህር ኪ/ማርያም ገ/ሕይወት በ1968 ዓ.ም በትንሣኤ ዘገባኤ ግተግያ ቤት
13. የጥንት ቤተ ክርስቲያን ታሪክ
ከዮሐንስ ሳንድቬድ በ1973 ዓ.ም በሰንትራል ግተግያ ቤት አ.አ.
14. የቤተ ክርስቲያን ታሪክ በመካከለኛው ዘመን

- ከዮሐንስ ሳንድቬድ በ1974 ዓ.ም በተባበሩት ኢትዮጵያዊ የታተሙ
15. የኢትዮጵያና የኢጣሊያ ጦርነት
ከጳውሎስ ሞሽ በ1980 ዓ.ም
  16. ገጥሞ ገገሥት
ከጌቶው መኮንን ሐሰን በ1984 ዓ.ም
  17. ታዲያ ጽባህ
ከገሩድ ወ/ሥላሴ በ1919 ዓ.ም
  18. እስልምናና አፍሪካ
ከወሰን ጉድሬይ ደያል ተደርሶ በጉብዜ ጣፈጠ የተተረጉሙ ገገድ ግተግያ ቤት 1949 ዓ.ም
  19. የኢትዮጵያ ታሪክ ከአባ ገሰጋሪ ገ/ግ የአስመራ ኮምፒውተር ኮሌጅ ዲሬክተር
  20. የኢትዮጵያ ረጅም የሕዝብና የመንግሥት ታሪክ 1ኛ መጽሐፍ
በዶ/ር ሳኦቶ ጌ. ድሊቦ 1982 ዓ.ም አ.አ.

በእንግሊዝኛ ቋንቋ የተጻፉ መጻሕፍት

1. Ethiopia Short Illustrated history grade 9-12
By Kiros habte selassie and Mazengia Dina
2. Ancient and medieval Ethiopian History to 1270
By sergew Hable Sellassie 1972 A.A
3. Africa - In the 19th and 20th Century
4. Ethiopia under Mussoloni Fascism and colonial experience
By Alberto Sbachi 1985
5. The Ethiopian Orthodox Church
By Aymro Wondimagegnehu and Joachim Motovu A.A 1970
6. The Church of Abyssinia
By Harry Middleton Hyatt D.D.F.S.O.R.
7. Introduction to the history of Ethiopia ... A.A University

መጽሐፍ ምዕራፍ 1

መጽሐፍ ምዕራፍ 4 ቁጥር 18-20 1976

የካቲት

መጽሐፍ ቁጥር 4 ሐዘን 1984

መጽሐፍ 1985 ዓ.ም

መጽሐፍ ሐዘን 1985 ዓ.ም

ደረሰ 15 ዓመት ቁጥር 3 ሐዘን 1985

የመጽሐፍ ሐዘን 1985 ዓ.ም (ሐዘን 1985 ዓ.ም)

የመጽሐፍ ሐዘን 1985 ዓ.ም ቁጥር 3 ሐዘን 1985

መጽሐፍ ሐዘን 1985 ዓ.ም (ሐዘን 1985 ዓ.ም)

ሐዘን 1985 ዓ.ም ቁጥር 66-77 ቁጥር 84 ዓ.ም (ሐዘን 1985 ዓ.ም)